

CIDDC

Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului

GHID DE MONITORIZARE A DREPTURILOR COPILULUI

Save the Children
Sweden

OAK
FOUNDATION

unicef

CN PAC

Centrul de Informare și Documentare
privind Drepturile Copilului

**GHID
DE MONITORIZARE
A DREPTURILOR
COPILULUI**

GHID

Chișinău 2012

GHIDUL DE MONITORIZARE A DREPTURILOR COPILULUI apare în cadrul proiectului „Liber, puternic și protejat – spre un sistem mai bun de protecție a copilului în Moldova”, implementat de Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului în parteneriat cu Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii.

Proiectul este implementat cu suportul Reprezentanței UNICEF în Republica Moldova și Fundației OAK.

La elaborarea Ghidului a contribuit și Organizația „Salvați Copiii” Suedia.

Opiniile exprimate în această publicație nu reflectă neapărat punctele de vedere ale agențiilor finanțatoare.

Acest ghid poate fi găsit la adresa:

Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului

str. Eugen Coca 15, Chișinău, MD 2008, Republica Moldova

Tel./Fax: (+373 22) 71.65.98, 74.78.13

E-mail: ciddc@yahoo.com

Web: www.childrights.md

Coordonator: Cezar Gavriiuc

Text: Daniela Platon, Iosif Moldovanu

Copertă: Foxtrot SRL

Tipar: Bavat-Print

Tiraj: 2000 exemplare

© CIDDC

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
INTRODUCERE	6
I. DREPTURILE COPILULUI ȘI MONITORIZAREA LOR DE CĂTRE COPII	8
1.1. CE SUNT DREPTURILE COPILULUI ȘI CONVENȚIA CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI	8
1.2. CE ESTE, CE SCOP URMĂREȘTE ȘI PENTRU CINE ESTE UTILĂ MONITORIZAREA DREPTURILOR COPILULUI.....	16
1.3. DE CE ȘI COPIII MONITORIZEAZĂ DREPTURILE COPILULUI	19
1.4. CE AJUTĂ UN COPIL SĂ MONITORIZAZE DREPTURILE COPILULUI.....	20
II. PROCESUL DE MONITORIZARE	24
2.1. CE CARACTERISTICI ARE UN PROCES EFICIENT DE MONITORIZARE... ..	24
2.2. CE REGULI ETICE TREBUIE SĂ RESPECTE MONITORIZAREA	26
2.3. DIN CE ETAPE ESTE ALCĂTUIT PROCESUL DE MONITORIZARE	29
<i>Pasul I. Stabilirea obiectivului monitorizării.....</i>	29
<i>Pasul II. Stabilirea indicatorilor</i>	31
<i>Pasul III. Identificarea surselor de colectare a informațiilor pentru indicatori</i>	35
<i>Pasul IV. Elaborarea și aplicarea metodelor de colectare a datelor ...</i>	36
<i>Pasul V. Organizarea și analiza informațiilor</i>	64
<i>Pasul VI. Elaborarea raportului de monitorizare și prezentarea lui....</i>	66
2.4. CE POATE FACE DIFICILĂ ACTIVITATEA DE MONITORIZARE DESFĂȘURATĂ DE COPII.....	70
2.5. SUGESTII PENTRU ADULȚII CARE VOR SĂ SUSȚINĂ COPIII ÎN MONITORIZAREA DREPTURILOR LOR	72

III. INSTRUMENTE PENTRU MONITORIZAREA DREPTURILOR COPILULUI	79
3.1. INSTITUȚII, ORGANIZAȚII ȘI AGENȚII RESPONSABILE DE DREPTURILE COPILULUI ÎN MOLDOVA	79
3.2. EXEMPLE DE INDICATORI DE MONITORIZARE A DREPTURILOR COPILULUI	82
3.3. EXEMPLE DE FIȘĂ DE MONITORIZARE PENTRU COLECTAREA ȘI STOCAREA INFORMAȚIILOR	99
3.4. FORMULARE PENTRU ANALIZA UNUI TEXT SCRIS ȘI A UNUI POSTER SAU FOTOGRAFII	102
BIBLIOGRAFIE CONSULTATĂ	104

PREFAȚĂ

Acest ghid, unic în Republica Moldova, este adresat tuturor persoanelor care își doresc să cunoască mai multe despre drepturile copiilor, să observe modul în care sunt asigurate aceste drepturi și să ofere idei pentru îmbunătățirea vieții copiilor și tinerilor.

Publicația vă oferă:

- o scurtă introducere în Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului, la care este parte și țara noastră;
- o ghidare prin etapele unui proces de monitorizare a felului în care sunt aplicate prevederile Convenției;
- un set minim de principii etice de care trebuie să se țină cont pe parcursul acestui proces;
- câteva dintre beneficiile implicării copiilor în monitorizarea drepturilor lor;
- idei despre posibile dificultăți în activitatea de monitorizare a drepturilor și sugestii pentru depășirea acestora;
- fragmente din experiența copiilor din Moldova care și-au monitorizat propriile drepturi și din cea a copiilor din alte țări;
- exemple de indicatori și fișe pentru monitorizare;
- o listă de instituții și organizații responsabile de drepturile copilului;
- sugestii ale copiilor despre cum să-i susțină adulții în monitorizarea drepturilor.

Ghidul a fost inspirat de experiența acumulată timp de 3 ani de Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului (CIDDC) împreună cu mai multe grupuri de copii.

Echipa CIDDC vă încurajează:

- să ne contactați în orice moment, pentru orice tip de consultanță în acest domeniu, la adresele indicate pe coperta ghidului;
- să vă informați în continuare despre monitorizarea drepturilor copilului și din alte surse (veți găsi câteva dintre acestea chiar aici);
- să ne ajutați să învățăm și noi din experiența voastră, comunicându-ne despre activitatea de monitorizare pe care o desfășurați.

INTRODUCERE

Ideea acestui ghid a apărut ca rezultat al experienței pe care au acumulat-o în domeniul monitorizării drepturilor copilului *50 de fete și băieți* din diferite sate și orașe ale republicii și CIDDC, organizația care le-a oferit susținere în această activitate.

Având o experiență de 12 ani în promovarea drepturilor copilului, echipa CIDDC este convinsă că cei care cunosc cel mai bine situația copiilor sunt chiar copiii și că aceștia pot oferi cele mai bune soluții la problemele cu care se confruntă.

În anul 2008, un grup de copii a prezentat Comitetului pentru Drepturile Copilului de la Geneva Raportul lor privind respectarea Drepturilor Copiilor în Republica Moldova. Membrii Comitetului au apreciat înalt contribuția copiilor din Moldova la monitorizarea drepturilor copiilor și i-a încurajat să continue această activitate (citește mai multe despre acest Comitet la pag. 17).

Al doilea grup de copii a colectat pe parcursul anilor 2008-2010 mai multe date referitoare la situația drepturilor copiilor, au elaborat rapoarte și le-au prezentat diferitor factori de decizie.

Pentru a citi rapoartele copiilor și alte materiale utile pentru copii și adulții care lucrează cu ei, accesați pagina Web a CIDDC:

<http://www.childrights.md/files/publications>

Cu scopul de a împărtăși experiența valoroasă a acestor copii și a încuraja alți copii și tineri să-și monitorizeze drepturile, am decis să descriem câteva aspecte esențiale într-un asemenea proces și să propunem acest ghid celor interesați.

Ghidul este un instrument pentru a monitoriza drepturile copiilor, care poate fi utilizat și de copii, și de adulți. Orice copil (sau grup de copii) se poate implica în monitorizare, folosind în calitate de sugestii ideile de aici. Pe parcurs totuși, ajutorul unui adult ar putea fi foarte important. De aceea am inclus și câteva opinii de ale copiilor despre modul în care ei se așteaptă să fie susținuți de adulți în acest proces.

După ce îți creezi o primă impresie despre monitorizarea drepturilor și discuți cu prietenii, colegii posibilitatea de a face o echipă pentru a activa împreună, spune-le și părinților sau îngrijitorilor despre intenția ta de a deveni *monitor*, adică persoană care face monitorizare. Discutați diferite aspecte: cu cine vei activa, ce vă propuneți să faceți, de ce suport aveți nevoie. Ai putea să le spui mai multe și despre motivele care te fac să te implici în această activitate, iar pe parcurs, despre cum te simți în acest rol. Dacă ți se pare potrivit, sugerează adulților din preajma ta să răsfoiască ghidul. Comunicând permanent cu familia și alți oameni importanți pentru tine despre activitatea de monitorizare, veți înțelege mai bine ce sunt drepturile copilului și cum se aplică ele în viața de zi cu zi. Comunicarea vă va ajuta să fiți mai apropiați și să depășiți anumite dificultăți în relații. Faptul că părinții sau îngrijitorii tăi înțeleg în ce constă activitatea

voastră, sunt la curent cu acțiunile pe care le faceți, reușitele și dificultățile pe care le aveți, îi ajută să înțeleagă și în ce mod pot să vă susțină.

Acest ghid nu este doar inspirat de experiența directă a copiilor. Publicația a fost elaborată cu participarea copiilor, care au contribuit cu idei despre ceea ce trebuie să conțină, ghidul cum trebuie să fie structurat, ce limbaj să folosească etc.

De asemenea, echipa CIDDC a fost consultată de doi experți internaționali în domeniul drepturilor copiilor. Domnul Peter Dixon din Marea Britanie ne-a ajutat să reflectăm asupra întregii noastre experiențe și să ne îmbunătățim activitatea de promovare și monitorizare a drepturilor. Doamna Smiljana Frick din Lichtenstein ne-a ajutat să aflăm mai multe despre experiența altor copii și organizații din diferite țări în ceea ce privește drepturile copilului și monitorizarea acestora.

Mulțumim copiilor, tinerilor și adulților care ne-au însoțit în acest proces și au contribuit la apariția ghidului!

I. DREPTURILE COPILULUI ȘI MONITORIZAREA LOR DE CĂTRE COPII

1.1. Ce sunt Drepturile Copilului și Convenția cu privire la Drepturile Copilului

Drepturile copilului sunt drepturi umane pentru copii și tineri. Aceste drepturi asigură sănătatea, bunăstarea și dezvoltarea lor armonioasă. Drepturile garantează o lume sigură și sănătoasă, unde copiii își pot realiza pe deplin potențialul și participa în viața societății. Ele se aplică tuturor copiilor, indiferent de cine sunt ei sau de unde vin.

De-a lungul istoriei omenirii, copiii nu au fost considerați întotdeauna ca membri cu drepturi depline ai societății. Această perspectivă s-a dezvoltat treptat, pe măsură ce adulții care activau în diverse domenii au înțeles că, de fapt, între copii și adulți nu există decât o singură diferență.

Copiii și adulții posedă toate trăsăturile și tot potențialul specific oamenilor. Ei diferă doar prin nivelul de maturizare, de realizare a acestui potențial. Capacitățile fizice, mentale, emoționale și sociale ale unui copil sunt încă în formare. Copiii se află în proces de maturizare, spre deosebire de adulți, care *au atins* un nivel destul de ridicat de maturitate pentru a fi independenți (de aceea cuvântul „matur” este sinonim cu „adult”). Bineînțeles, și adulții continuă să învețe lucruri noi și să se dezvolte pe parcursul întregii vieți.

Pentru a supraviețui și a se dezvolta, copilul are nevoie ca adulții din preajmă să-i asigure toate nevoile, să-l îndrume și să-i ofere oportunități pentru ca să-și dezvolte abilitățile. Deoarece capacitățile copiilor sunt în dezvoltare și ei sunt mai vulnerabili, copiii necesită o protecție specială, iar adulții sunt cei responsabili să le asigure creșterea, dezvoltarea, educația.

Adoptarea Convenției cu privire la Drepturile Copilului a fost necesară deoarece:

- Copiii sunt mai vulnerabili decât adulții în fața dificultăților vieții. Ei sunt mai expuși diferitor forme de exploatare și abuz, de aceea au nevoie de o protecție specială.
- Copiii sunt dependenți - eu nu au drept de vot, influență politică și putere economică, de aceea deseori vocile și doleanțele lor nu sunt auzite.
- În multe societăți și familii copiii sunt considerați o proprietate a părinților. Această opinie îi face pe mulți adulți să maltrateze copiii – să-i pună la munci grele, să nu le permită să meargă la școală sau să comunice cu prietenii etc., ceea ce împiedică dezvoltarea și realizarea potențialului copiilor.

- Dezvoltarea copiilor într-un mod sănătos în prezent este esențială pentru viitorul societății. Ca să devină adulți capabili să contribuie la dezvoltarea comunității în care trăiesc, copiii trebuie să-și exercite drepturile în prezent, adică să le trăiască din plin și să se bucure de ele când încă sunt copii.

Pentru a ajuta societățile să asigure condițiile necesare dezvoltării tuturor membrilor săi, inclusiv celor mai vulnerabili, diferite grupuri de experți au elaborat mai multe documente internaționale. **Convenția cu privire la Drepturile Copilului** este unul dintre aceste acte și scopul ei este să definească principiile dezvoltării armonioase a unui copil și să ofere niște standarde minime care sunt necesare pentru a asigura o viață decentă și cu demnitate pentru toți copiii.

Convenția cu privire la Drepturile Copilului este un tratat internațional adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 pentru a proteja și a promova drepturile copiilor în întreaga lume. Astăzi, Convenția este unul dintre cele mai ratificate acte internaționale, la care au aderat 193 state ale lumii. Și Republica Moldova a ratificat Convenția, care a intrat în vigoare în 1993.

Ratificarea Convenției de către un stat înseamnă că guvernul:

- Este responsabil *prin legea internațională* să asigure respectarea drepturilor copilului;
- Se angajează să adopte toate *măsurile necesare* pentru a atinge standardele stabilite în Convenție, inclusiv prin adoptarea *legislației*, modificarea *politicilor și practicilor* existente;
- Se obligă să aloce *resursele* necesare pentru implementarea prevederilor Convenției.

Când un stat ratifică Convenția, acesta își asumă o răspundere în fața propriului popor și a comunității internaționale și devine principalul responsabil de asigurarea drepturilor copiilor. Statul are *obligația* să creeze condițiile necesare și să întreprindă toate acțiunile pentru a asigura realizarea drepturilor stabilite în Convenție. În acest scop, statul trebuie să revizuiască și să modifice legile și politicile privind protecția și participarea copiilor. Aceasta implică, de asemenea, evaluarea serviciilor sociale pentru copii și familie și a volumului de fonduri alocate pentru aceste servicii. Totodată, statul are obligația să urmărească aplicarea în practică a acestor măsuri, așa încât ele să vină în sprijinul dezvoltării copilului.

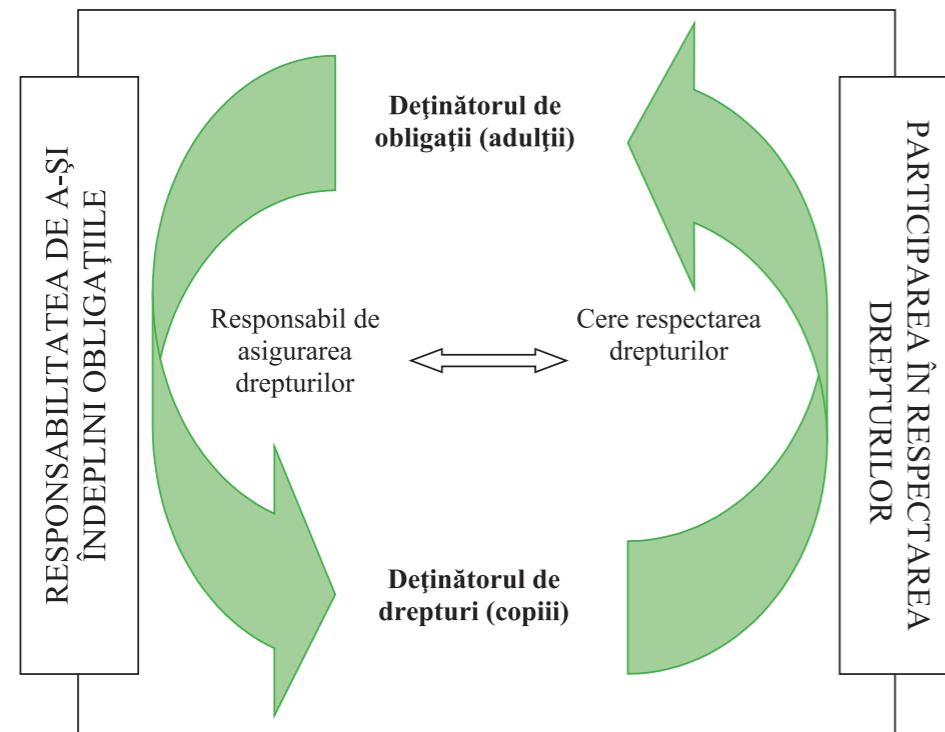
Cine este responsabil de realizarea drepturilor copilului?

Faptul că Republica Moldova a ratificat Convenția înseamnă că statul recunoaște copiii ca *deținători (sau titulari) de drepturi* și stabilește o gamă largă de obligații față de copii, pe care le au structurile statului și organizațiile naționale și internaționale, care sunt văzuți ca *deținători (sau titulari) de obligații*. Drepturile sunt trăite atunci când funcționează relația dintre titularul de obligații și titularul de drepturi.

Obligația statului este de a veghea ca drepturile prevăzute în Convenție să fie respectate, protejate și realizate. Titularii de drepturi sunt și ei responsabili pentru respectarea și neîncălcarea drepturilor altor persoane.

Pentru ca să funcționeze sistemul prezentat în următoarea schemă, acei care au obligații și responsabilități trebuie să fie capabili să-și îndeplinească obligațiile, iar acei care au drepturi trebuie să fie informați despre acestea și împuterniciți să ceară respectarea lor.

Cînd copilul este foarte mic, drepturile lui sunt asigurate de părinți sau alți adulți care îl îngrijesc. De exemplu, părinții obțin certificatul de naștere al copilului lor – primul document care asigură dreptul copilului la identitate, tot părinții asigură dreptul copilului la alimentație, la asistență medicală ș.a. Pe măsură ce crește și pe trece timp și în alte medii, copilul capătă mai multe cunoștințe, abilități, experiență, adică se maturizează și își exercită de sine stătător anumite drepturi.

Sursa: după Save the Children (2007) Getting it Right for Children. A practitioners' guide to child rights programming.

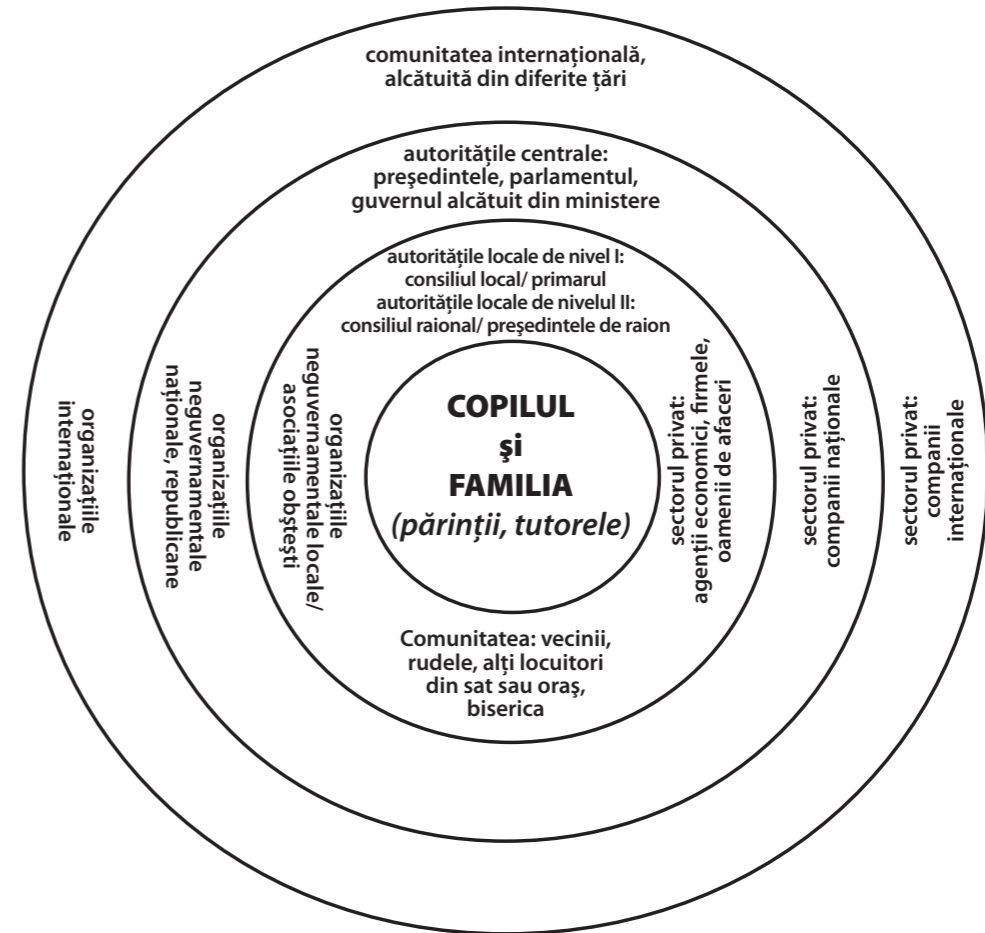
Toți copiii au drepturi oriunde s-ar afla – acasă, la școală, pe terenul de joacă sau în oricare alt loc din comunitate. Părinții și familia, educatorii, profesorii, medicii și alți specialiști care lucrează cu copiii, ca și orice cetățean responsabil ar trebui să știe despre existența acestor drepturi și să le respecte. Pentru aceasta, statul trebuie:

- să informeze toți oamenii despre prevederile Convenției;
- să ofere ajutor și susținere părinților și reprezentanților legali ai copiilor în asigurarea drepturilor lor în orice împrejurări;

- să instruiască și să ofere suport tuturor profesioniștilor care comunică cu copilul;
- să asigure ca educația în școală să contribuie la cunoașterea de către copii a propriilor drepturi.

Respectarea și protecția drepturilor copilului este responsabilitatea adulților care activează la toate nivelurile: local, raional/ orașenesc și național, în calitate de cetățeni, de părinți sau de reprezentanți ai unor instituții și organizații. *Familia* biologică sau substitutivă în care trăiește copilul, *comunitatea* unde locuiește familia, prin toți membrii săi, *autoritățile locale și centrale, instituțiile* de nivel local și național, *companiile private* mici sau mari, *organizațiile neguvernamentale, comunitatea internațională* – toate au obligații în ceea ce privește asigurarea respectării drepturilor copilului.

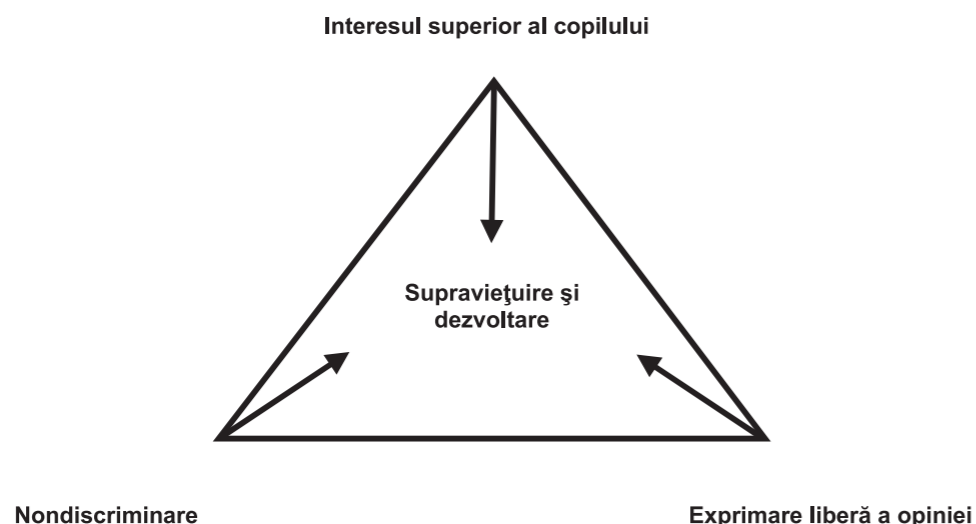
Fiecare dintre aceste instituții are sarcinile sale și contribuie astfel la aplicarea prevederilor Convenției. La sfîrșitul acestui ghid veți găsi o listă de organizații și instituții din Moldova (de stat și obștești, care funcționează la nivel local și național) cu misiunea de a asigura respectarea drepturilor copilului.

Sursa: după Save the Children (2007) Getting it Right for Children. A practitioners' guide to child rights programming.

Principiile Convenției

La baza funcționării Convenției stau patru principii orientative. Luate împreună, ele oferă un fundament pentru înțelegerea și aplicarea drepturilor copilului.

Sursa: după Alianța Internațională Save the Children, RNC (NGO/UNICEF Regional Network for Children in CEE/CIS&Baltics, SEECRAN (South East European Child Rights Network) și Grupul ONG pentru drepturile copilului, UNICEF, Comisia Europeană. Pachet de resurse privind drepturile copilului.

- *Non-discriminarea* (art.2). Drepturile se aplică pentru toți copiii, „indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie a copilului, a părinților sau a reprezentanților săi legali, indiferent de naționalitate, etnie sau origine socială, situație materială, deficiențe sau alte condiții”.
- *Interesele superioare ale copilului* (art.3). În toate deciziile și acțiunile ce afectează copiii, interesul lor major trebuie luat în considerare în mod primordial, indiferent dacă deciziile sunt luate de guvern, de autorități administrative sau judiciare sau de membrii familiei.
- *Supraviețuirea și dezvoltarea* (art.6). Copiii au dreptul la supraviețuire și dezvoltarea potențialului lor în toate aspectele vieții: fizic, emoțional, cognitiv, social și cultural.
- *Opinia* (art.12). Copiii și tinerii trebuie admiși ca participanți în evenimentele care le afectează viața, fiind liberi să-și exprime propria opinie. Ei au dreptul ca ideile lor să fie auzite și luate în serios de către adulți, adică să se implice în luarea deciziilor cu referire la diverse aspecte ale vieții lor.

Caracteristicile drepturilor copilului

Convenția spune că drepturile copilului sunt:

- *Universale* - Toți copiii au aceleași drepturi, oriunde și oricând. Toți ne naștem liberi și egali în demnitate și drepturi.
- *Inalienabile* (care nu pot fi înstrăinate) - Copilul se naște având drepturi și nimeni, în nici o împrejurare, nu i le poate lua. Drepturile nu trebuie să fie cumpărate, câștigate sau moștenite. Ele aparțin oamenilor pur și simplu pentru că sunt oameni, ele nu pot fi luate nimănui și la ele nu se poate renunța. Nimeni nu are dreptul să lipsească o altă persoană de aceste drepturi, din nici un motiv.
- *Indivizibile și interdependente* - Între toate drepturile există legături și fiecare dintre ele are efecte asupra celorlalte, deoarece ele se influențează reciproc. Posibilitatea de a ne bucura de anumite drepturi depinde de recunoașterea și respectarea altor drepturi ale omului, iar pierderea unui drept afectează realizarea celorlalte. Pentru a trăi în demnitate, copiii au nevoie să trăiască în libertate, securitate, la un nivel decent de trai – toate în același timp.

Structura Convenției

Convenția este alcătuită din trei părți, care prezintă, în total, 54 de articole. În partea introductivă este argumentată necesitatea adoptării Convenției. Partea I (art. 1-41) definește drepturile fundamentale ale copilului și obligațiile statului care a semnat Convenția, partea II (art. 42-45) se referă la regulile de monitorizare și raportare despre aplicarea Convenției, iar partea III (art. 46-54) – la mecanismele de ratificare și aderare la Convenție.

Convenția are și două Protocoale facultative, care oferă unele detalii despre aplicarea anumitor drepturi ale copilului:

1. Protocolul facultativ la Convenția privind Drepturile Copilului, referitor la implicarea copiilor în conflicte armate (intrat în vigoare pentru Republica Moldova din 5 martie 2004);
2. Protocolul facultativ la Convenția privind Drepturile Copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă (intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 12 aprilie 2007).

Pentru a înțelege mai ușor drepturile care se conțin în partea I a Convenției, ele pot fi grupate în câteva categorii. Este important de ținut minte că *toate drepturile sunt importante în mod egal* și sunt necesare pentru dezvoltarea copiilor și tinerilor. Deoarece absența unui drept face ca realizarea celorlalte să fie zădărnicită, guvernul are obligația de a asigura respectarea tuturor drepturilor.

1. Drepturile copiilor la supraviețuire

Articolul 6 al Convenției cere statelor să facă tot ce le stă în putință pentru a asigura supraviețuirea și dezvoltarea copilului.

Drepturile la supraviețuire cuprind dreptul la viață, și dreptul la cea mai bună stare de sănătate și cele mai înalte standarde de asistență medicală. Totuși, există și alte drepturi care, deși nu se identifică la fel de clar cu supraviețuirea, pot fi incluse în această categorie. Acestea se referă la: asigurarea unor alimente hrănitoare, a dragostei și grijii din partea familiei și societății, a serviciilor de sănătate, a unor deprinderi de viață adecvate, a educației, a unui adăpost, precum și la rolul opiniei publice în garantarea supraviețuirii și/ sau promovarea vieții.

2. Drepturile copiilor la dezvoltare

Convenția privește dezvoltarea copilului în sens larg, referindu-se la dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală și socială a acestuia. Drepturile la dezvoltare cuprind dreptul la joacă și recreare, la participarea la activități culturale, de fapt la toate formele de educație – formală și non-formală – precum și dreptul la un nivel de trai adecvat dezvoltării fizice, mentale, spirituale, morale și sociale a copilului. Alte drepturi care se află în legătură cu dezvoltarea se referă la: accesul la informații adecvate, libertatea de gândire, conștiință și religie, identitatea, sănătatea și dezvoltarea fizică, dreptul la exprimarea liberă a opiniilor, mediul familial.

3. Drepturile copiilor la protecție

Convenția recunoaște nevoia de protecție a copiilor față de împrejurările care le pot afecta dezvoltarea. Protecția poate fi oferită copiilor de către cei care îi au în îngrijire, de reprezentanții lor legali, precum și de alte persoane apropiate de copii, cum ar fi profesorii și personalul medical. Protecția copiilor poate însemna și îndepărtarea temporară sau permanentă a copiilor dintr-un mediu familial negativ.

De asemenea, Convenția prevede drepturi de protecție specială pentru copiii aflați în situații extrem de dificile, cum ar fi: copiii în contact cu legea, copiii aflați în situații de exploatare prin muncă, a exploatarei sexuale, traficului, utilizării de droguri, copiii aflați în situații de urgență provocate de conflicte între oameni sau de dezastre naturale. Drepturile la protecție cuprind și protecția împotriva discriminării, abuzului și neglijării, protecția copiilor privați de mediul familial și protecția copiilor refugiați.

4. Drepturile copiilor la participare

Convenția recunoaște dreptul copiilor de a-și exprima opiniile despre toate aspectele care îi privesc și de a li se lua în considerare aceste opinii, ținându-se seama de vîrstă și de gradul de maturitate. Participarea copiilor îi încurajează să-și înțeleagă situația și să-și dezvolte deprinderile sociale, autodeterminarea și responsabilitatea față de dezvoltarea comunității. Aceste drepturi permit copiilor să joace un rol activ în propria viață, în cadrul comunității și al societății în general. Drepturile de participare apar în articole care se referă la următoarele domenii: opinia copilului, libertatea de exprimare, libertatea de asociere, accesul la informații corespunzătoare, accesul la informații despre Convenție.

5. Drepturile la mobilizare

Drepturile la mobilizare se referă la modul în care se va realiza punerea în aplicare, monitorizarea și raportarea cu privire la Convenție. Acestea angajează la maxim resursele disponibile care urmează să fie mobilizate în vederea realizării drepturilor tuturor copiilor. Drepturile legate de mobilizare se găsesc în articolele: 1, 2, 4, 5, 18, 26, 27, 41-54. Aceste articole se referă la: definiția copilului, reforma juridică adecvată, utilizarea la maxim a resurselor naționale și internaționale disponibile, reforma administrativă corespunzătoare, respectul pentru părinții și reprezentanții legali ai copiilor, asistența socială și/ sau asigurările sociale, mecanismele oficiale de aplicare a Convenției, raportarea periodică și monitorizarea continuă, dialogul cu Comitetul pentru Drepturile Copilului.

O altă idee importantă a Convenției, care ne ajută să înțelegem acest document, este *realizarea progresivă a drepturilor*. Astfel, Convenția recunoaște că țările care au aderat la ea diferă din punct de vedere cultural și economic, de aceea, în multe dintre acestea aplicarea deplină și la un nivel maxim a prevederilor Convenției nu este, din păcate, posibilă. Totuși, faptul că o țară ratifică Convenția înseamnă că își propune să ia toate măsurile necesare pentru a asigura aplicarea acesteia. Cu scopul de a încuraja statele să întreprindă permanent acțiuni de îmbunătățire a situației copiilor, Convenția utilizează conceptul de realizare progresivă a drepturilor, care înseamnă că un drept poate fi realizat pe deplin de-a lungul timpului, dar statele au obligația să ia măsuri imediate în acest sens. Toate țările pot beneficia de asistența internațională disponibilă pentru a aloca mai multe resurse financiare în anumite domenii.

Textul oficial al Convenției și al Protocoalelor facultative poate fi citit la adresa:

http://www.childrights.md/files/publications/CDC_2005_final.pdf

Au fost elaborate și variante adaptate pentru copii a Convenției. Două dintre acestea se află la adresele:

http://www.childrights.md/ro/publications/CDC_pentru_toti.pdf;

<http://www.unicef.ro/&files/drepturile-copiilor-pe-intelesul-lor.pdf>

1.2. Ce este, ce scop urmărește și pentru cine este utilă monitorizarea drepturilor copilului

Să monitorizezi ceva înseamnă să observi în permanență acel lucru și să analizezi starea lui. În acest proces, afli și ce acțiuni sunt necesare pentru ca situația acestui lucru sau domeniu să fie îmbunătățită.

De fapt, monitorizarea este o activitate obișnuită. Ea se aseamănă cu a privi pe unde mergi, când te deplasezi cu bicicleta: faptul că ești atent îți permite să-ți menții sau să-ți schimbi traseul pentru a ajunge la punctul de destinație. Fiecare dintre noi urmărește cum au loc niște lucruri și analizează diferite evenimente pe care le crede importante – respectarea programului zilei conform agendei personale, calitatea mărfurilor pe care le procurăm, relația dintre calitatea acestor mărfuri și costul lor, vremea și felul cum ne îmbrăcăm, rezultatele școlare și scopurile pe care ni le-am propus în acest sens etc.

Iată un alt exemplu care vă va ajuta să înțelegeți ce este monitorizarea

Doi fermieri cultivă păpușoi.

Primul fermier urmărește cu regularitate cum cresc plantele pe câmpul său. La două săptămâni după ce a semănat lotul de pământ, el a venit să vadă dacă a răsărit păpușoiul. După o lună, fermierul a venit să prășească porumbul. Observând că prin unele locuri plantele sunt prea dese, el le-a rărit așa ca toate să aibă loc pentru a crește. După alte două săptămâni, fermierul a mai vizitat o dată ogorul său. Păpușoiul îi ajungea pînă la brîu și avea frunzele de culoare verde închis. De aceea omul a hotărît să nu folosească nici un fel de îngrășămintă. Peste cîteva săptămâni în care nu a plouat, fermierul a venit să vadă cum îi cresc plantele. Cînd a aflat că perioada de secetă va continua, el și-a irigat ogorul. A mai trecut cîtva timp și fermierul și-a prășit a doua oară câmpul. Văzînd ce știuleți mari și frumoși au crescut, omul s-a gîndit să angajeze niște paznici la ogor. După cîteva săptămâni, fermierul a constatat că porumbul a crescut mai înalt ca dînsul. Se apropia toamna și era timpul să verifice starea combinei agricole. Fermierul a strîns o roadă bogată de păpușoi și asta l-a bucurat. El a folosit o parte din roadă în alimentația familiei, iar cealaltă parte a vîndut-o.

Al doilea fermier nu urmărește ce se întîmplă pe ogorul său după ce îl seamănă cu porumb. El nu știe cum cresc plantele, dacă pămîntul are suficientă vlagă, dacă știuleții se dezvoltă și sunt în siguranță față de dăunători. Cînd vine vremea să strîngă roada, fermierul rămîne dezamăgit de cantitatea mică de păpușoi pe care o obține.

Ceea ce face primul fermier, și nu face cel de-al doilea, este monitorizare, care l-a ajutat să întreprindă acțiunile necesare pentru a avea rezultatele dorite.

Poate să pară că monitorizarea este un proces fără sfîrșit. Acest lucru este parțial adevărat. Pentru ca monitorizarea să fie cît mai utilă, este important să ne oprim

periodic din acest proces, să analizăm ceea ce am observat, să comunicăm și altora aceste lucruri și să ne gîndim ce și cum să monitorizăm în continuare. Monitorizarea are un caracter *continuu* și *circular*, iar unde este începutul și sfîrșitul ei hotărăște persoana care face monitorizarea. În funcție de perioada de timp în care se desfășoară, monitorizarea poate fi de *durată scurtă*, *medie* sau *lungă*.

În cadrul proiectului CIDDC, grupul de copii a rezervat aproximativ cîte 2 luni pentru a monitoriza situația unui drept și a face un raport despre rezultatele constatate.

Monitorizarea Drepturilor Copilului este observarea modului în care activitățile instituțiilor statului la nivel local și național, responsabile de asigurarea drepturilor copilului, conduc la realizarea prevederilor legilor naționale și internaționale în domeniu și la atingerea obiectivelor asumate de către stat.

Scopul monitorizării Drepturilor Copilului este, prin urmare, de a ajuta instituțiile și organizațiile statale și cele neguvernamentale să reflecteze asupra acțiunilor pe care le întreprind ca să asigure drepturile copilului, să aprecieze cît de eficiente sunt aceste acțiuni și să determine ce schimbări sau măsuri suplimentare sunt necesare pentru a îmbunătăți situația.

Statele care au ratificat Convenția au responsabilitatea să asigure realizarea drepturilor copilului. Progresele (revedi ideea despre realizarea progresivă de la pag. 15) lor sunt monitorizate de Comitetul pentru Drepturile Copilului, un organ internațional alcătuit din 18 experți independenți din diferite țări. Statele trebuie să prezinte un raport Comitetului după doi ani de la ratificarea Convenției, iar apoi – rapoarte periodice, o dată la cinci ani.

Aceste rapoarte au ca scop să informeze Comitetul despre progresele realizate de stat în asigurarea drepturilor stipulate în Convenție, adică despre felul cum sunt puse în practică prevederile Convenției și copiii beneficiază de aceste drepturi. Guvernul Republicii Moldova a prezentat Comitetului ultimul Raport periodic la 20 ianuarie 2009.

Organizațiile neguvernamentale, asociațiile naționale și locale de asemenea transmit Comitetului raportul lor despre respectarea drepturilor copiilor în țară. Acest raport este numit alternativ sau complementar, deoarece are rolul de a ajuta membrii Comitetului să-și formeze o imagine cît mai completă, din mai multe puncte de vedere, despre modul în care se respectă drepturile copilului. Comitetul pentru Drepturile Copilului încurajează țările să implice activ copiii în procesul de monitorizare a modului în care le sunt respectate drepturile. Opiniile copiilor sunt foarte importante, pentru că arată din prima sursă felul cum trăiesc copiii realizarea propriilor drepturi și care sunt dificultățile reale din viața lor.

După examinarea raportului Guvernului și celui complementar, Comitetul adoptă *Observațiile Finale* – un document care conține aspectele pozitive și realizările statului, domeniile în care mai există probleme care împiedică punerea în aplicare a

Convenției și o serie de recomandări privind acțiunile viitoare. Observațiile Finale sunt un document obligatoriu pentru stat, de aceea sunt traduse în limba statului, difuzate pe larg și servesc drept bază pentru discuții naționale privind posibilitățile de îmbunătățire continuă a vieții copiilor.

La această adresă electronică găsiți Observațiile Finale adoptate de Comitet pentru Republica Moldova în anul 2009:
http://www.childrights.md/files/Moldova_CRC_Concluding_Observations_FINAL_2009_ROM_reviewed.pdf

În perioada următoare, statul trebuie să continue realizarea tuturor acțiunilor necesare pentru ca legile, politicile și programele care se referă la copii să fie în corespundere cu prevederile Convenției, precum și să monitorizeze efectele acestor acțiuni asupra vieții copiilor. Toate succesele obținute și dificultățile întâlnite de stat în acest proces vor fi reflectate în următorul raport al guvernului pentru Comitet. În acest mod, Comitetul pentru Drepturile Copilului oferă suport în implementarea Convenției statului care a semnat acest act internațional.

În concluzie, monitorizarea drepturilor copilului ne ajută:

- Să analizăm situația actuală cu privire la respectarea drepturilor copiilor;
- Să identificăm problemele cu care se confruntă unii copii individual, unele grupuri aparte de copii sau o comunitate în întregime etc.
- Să examinăm dacă angajamentele luate de diferiți factori de decizie la toate nivelurile sunt realizate conform planului stabilit și la timpul stabilit;
- Să determinăm dacă resursele financiare și umane alocate pentru asigurarea drepturilor copilului sunt utilizate eficient;
- Să găsim cele mai potrivite și realiste soluții la problemele identificate.

Rezultatele monitorizării sunt de folos în același timp mai multor persoane și instituții:

- Copiilor și adolescenților care pot vedea în ce măsură drepturile lor sunt respectate și ce se poate face pentru a schimba sau îmbunătăți situația.
- Părinților care, conform Convenției, au responsabilitatea de a asigura dezvoltarea capacităților copilului. De multe ori părinții nu-și dau seama că încalcă drepturile propriului copil.
- Autorităților publice locale și centrale, care au obligația să stabilească ce priorități sunt în implementarea Convenției și să ia anumite decizii privind îmbunătățirea vieții copiilor.
- Organizațiilor societății civile, pentru a solicita autorităților luarea de măsuri, iar organizațiilor internaționale – pentru a se documenta despre felul în care guvernul își respectă angajamentele luate la semnarea Convenției.
- Comitetului pentru Drepturile Copilului, care urmărește modul în care statul își respectă angajamentele luate și ia în considerare Observațiile Finale elaborate după examinarea Raportului periodic al țării.

- Cetățenilor în general, pentru a-și da seama în ce măsură drepturile lor sunt respectate și ce acțiuni se impun pentru asigurarea deplină a lor.

1.3. De ce și copiii monitorizează drepturile copilului

Există mai multe argumente serioase care demonstrează importanța participării copiilor la monitorizarea propriilor drepturi.

În primul rând, copiii *au acest drept și sunt împuterniciți* de Convenție să o facă. Conform articolului 12 al Convenției, copiii au dreptul să-și exprime părerile referitor la toate lucrurile care îi privesc, iar adulții trebuie să ia în considerare aceste opinii. Respectarea drepturilor copilului este unul dintre domeniile în care copiii își pot spune punctul de vedere.

În al doilea rând, copiii înțeleg și redau cel mai bine situația privind respectarea drepturilor lor, deoarece *vorbesc din experiența proprie* și din cea a semenilor lor. Aceasta este important în special în cazul implicării copiilor vocile căror deseori rămân neauzite într-o comunitate. Informațiile din prima sursă ajută factorii de decizie, instituțiile, organizațiile interesate din țară și de peste hotare, inclusiv Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, să înțeleagă cât mai aproape de realitate situația copiilor.

În al treilea rând, copiii *sunt ținta directă, beneficiarii acțiunilor guvernului* de realizare a drepturilor. Deoarece copiii sunt cei care resimt cel mai puternic problemele pe care le întâmpină, tot ei sunt și cei mai în măsură să stabilească prioritatea măsurilor care trebuie întreprinse.

Iată ce au răspuns copiii din grupul de lucru la întrebarea „*Ce te motivează să te implici în monitorizarea drepturilor copilului?*”

- Am înțeles că voi putea să-mi dau seama când mi-a fost încălcat un drept și ce trebuie să fac pentru ca el să nu mai fie încălcat. Devin propriul meu avocat, adică îmi știu drepturile și știu cum să mi le protejiez.
- Mă simt un cetățean activ și important pentru societate, mă simt bine să contribuie la schimbarea lucrurilor.
- Vreau să includem într-un raport cazurile de încălcări, pentru ca autoritățile din Republica Moldova să cunoască despre copiii căror li se încalcă drepturile.
- Mă simt mândră și fericită că sunt parte dintr-un grup care are scopul de a monitoriza și promova drepturile copilului.
- Am multă energie pe care o pot utiliza cu folos pentru mine și persoanele ce mă înconjoară – eu vreau să-mi cunosc drepturile și de asemenea vreau ca alți copii să le cunoască.
- Am înțeles că vom produce schimbarea și vom putea ajuta copiii care sunt mai vulnerabili și care nu-și pot proteja drepturile.

Și, nu în ultimul rând, copiii și tinerii pot și vor să joace un rol important în implementarea și monitorizarea propriilor drepturi. Ei dispun de *resurse valoroase* pe care le pot investi în acest proces – energie, idei noi și o perspectivă orientată spre viitor.

Prin urmare, cine, dacă nu copiii, ar putea spune direct opiniei publice despre starea reală a lucrurilor și ce ar trebui de făcut pentru a îmbunătăți situația? Astfel, copiii nu sunt doar beneficiari ai Convenției, ci și *participanți activi* în promovarea propriilor drepturi.

Participarea este o oportunitate pentru copii să-și dezvolte *încrederea în sine* și să capete noi *competențe*: lucru în echipă, reprezentarea unui grup de copii în relație cu diferite persoane/ instituții, planificarea activității, comunicare, exprimarea opiniei proprii, legarea de prietenii, analizarea diferitor informații, liderism etc.

1.4. Ce ajută un copil să monitorizeze drepturile copilului

Persoanele care au avut ocazia să ia parte la o activitate de monitorizare știu că aceasta este foarte interesantă și te învață multe lucruri. Însă pentru a te implica într-un proces de monitorizare de asemenea ai nevoie de anumite cunoștințe și abilități. Bineînțeles, pe parcurs, o dată cu acumularea experienței, îți vei îmbogăți cunoștințele și, în multe privințe îți va fi tot mai ușor să monitorizezi, iar la un moment dat, vei îndemna și alți copii să se implice, explicându-le cum ai procedat tu în anumite situații.

În plus, **abilitățile** pe care vi le antrenați în calitate de monitori, sunt utile și pentru alte activități pe care le aveți sau le veți avea în viitor. Vă veți descurca mai bine în orice domeniu cunoscând mai multe despre copii și adulți, despre comunitatea voastră și felul cum funcționează societatea în care trăim, despre cum puteți acționa pentru a depăși o situație de problemă și a ajuta alți oameni să se descurce.

Iată câteva domenii în care este bine să fie inițiat un copil care vrea să monitorizeze drepturile copiilor. Unele dintre aceste subiecte s-ar putea să le discuți în școală, pe altele – să le găsești în cărți sau pe *Internet*. Acest ghid la fel și-a propus să-ți dea câteva idei care să te ajute.

Drepturile care se conțin în Convenție – pentru a putea lua decizii informate pe tot parcursul activității de monitorizare, începând cu formularea indicatorilor, un monitor trebuie să cunoască ce înseamnă în mod practic drepturile și care este legătura dintre acestea.

Instituțiile statului care sunt responsabile de protecția drepturilor copiilor – pentru a ști cui trebuie să aducă la cunoștință rezultatele monitorizării și de

la cine să ceară întreprinderea acțiunilor pentru îmbunătățirea situațiilor de problemă constatate.

Abilități de comunicare – pentru a lucra în echipă cu alți copii, a aduna informații de la diferiți oameni, semenii sau adulți, a prezenta într-o formă potrivită cele constatate în rezultatul monitorizării.

Abilități de analiză a experienței de monitorizare – pentru a extrage concluzii și lecții din toate acțiunile, și cele reușite și cele mai puțin reușite, și a învăța din orice experiență de monitori.

Următoarele idei sunt *lecțiile învățate de copiii din grupul de lucru* cu referire la prezentarea rapoartelor lor diferitor persoane, autorități, reprezentanți mass-media:

- Cunoașterea informației ne face să fim mai siguri, mai convingători și mai încrezuți în sine, să ne stăpânim emoțiile.
- Prezența întregului grup încurajează reprezentanții care iau cuvânt și toți membrii pot interveni pe parcursul discuțiilor pentru a face completări.
- Trebuie să menținem o relație cu autoritățile cărora le-am prezentat informația, ca mai apoi să monitorizăm cum acestea iau în considerație rapoartele și studiile noastre.
- Să vorbim de la egal la egal cu partenerii noștri.
- Să evităm cuvintele complicate, care ar pune la îndoială faptul că noi am scris rapoartele.

Procesul de monitorizare (indicatori, metode de colectare și analiză a informației) – pentru a asigura că informațiile pe care le veți pune la dispoziția autorităților au fost colectate conform unor reguli, includ opiniile copiilor care aparțin diferitor grupuri și sunt într-adevăr utile în luarea deciziilor pentru îmbunătățirea situației.

Grupul de lucru pentru monitorizarea drepturilor copilului a participat la mai mult de zece *ateliere*, care s-au desfășurat pe parcursul a doi ani și jumătate, în cadrul cărora au aflat, cu ajutorul unor adulți, mai multe despre:

- Convenția cu privire la Drepturile Copilului: istoric, principii, structură, conținut, categorii de drepturi.
- Legea Republicii Moldova privind Drepturile Copilului.
- Rolul adulților și al copiilor în asigurarea drepturilor copilului.
- Structurile guvernamentale responsabile de drepturile copilului în Republica Moldova.
- Monitorizarea drepturilor copilului: etape, indicatori, metode de cercetare.
- Strategii de a ne face vocea auzită (*advocacy*): scrisoarea oficială, posterul, discursul, foaia volantă, articolul de ziar, interviul pentru radio și televiziune, conferința de presă ș.a.

- Atribuțiile mai multor drepturi și elaborarea indicatorilor pentru monitorizarea respectării acestora: educație; protecția față de abuz și neglijare; participarea copiilor; protecția față de exploatarea prin muncă; dreptul la odihnă, timp liber, joacă și recreare; dreptul la sănătate și acces la servicii sanitare și medicale; dreptul la familie: de a nu fi separat de părinți, responsabilitatea ambilor părinți.

Atelierele le-au oferit copiilor și ocazii să exerseze și să-și dezvolte abilități practice necesare pentru a desfășura activități de monitorizare, cum ar fi: elaborarea de indicatori, construirea unui chestionar, formularea ghidului de întrebări pentru o discuție, analiza de informații, lucrul în echipă, redactarea unui raport etc.

În puține țări din lume există experiența de monitorizare a drepturilor de către copii. Cei care vor să o împărtășească, publică diferite materiale și ghiduri în limba engleză, pentru a le face accesibile cât mai multor oameni. Și în acest ghid veți găsi multe trimiteri la informații în limba engleză, care, deși sunt foarte utile, deocamdată nu au fost traduse în română. De aceea vă sugerăm să vă exersați *cunoștințele de limbi străine*, care vă vor fi de folos și în alte situații de viață. Desigur, pentru a găsi mai ușor cărțile recomandate, vor fi utile și *abilitățile de lucru la computer și navigare pe Internet*.

Monitorizarea vă va oferi ocazia să trăiți multe situații noi, unele dintre care vor fi poate dificile. Chiar dacă veți face monitorizare în grup, vor fi momente când **susținerea unui adult** va fi de mare folos.

Activitatea într-un grup oferă multe avantaje. În afară de faptul că îți dezvoltă abilități de comunicare și cooperare, acceptare a diferențelor și oferire de suport, lucrul într-un grup de semeni este distractiv și te ajută să-ți atingi obiectivul. Decideți împreună cum veți diviza responsabilitățile în grup, cum veți asigura comunicarea și realizarea sarcinilor la timp, așa încât toți membrii lui să fie implicați și valorizați. Accesați această adresă pentru a vedea cum a convenit un grup de copii din Marea Britanie să se specializeze pentru a face monitorizare: grupul de coordonare, echipa de comunicare, echipa de cercetători, campionii drepturilor copilului (cei care comunicau cu responsabilii de asigurarea drepturilor despre încălcările constatate). Copiii erau susținuți de câțiva adulți.

http://www.getreadyforchange.org.uk/images/uploads/GRFG_submission_to_UN_2008.pdf

Propuneți-i colaborare unui adult cu care vă înțelegeți bine, din școală sau dintr-o organizație care se ocupă de copii și tineri. Ar fi de dorit adultul să aibă anumite cunoștințe despre drepturile copilului și monitorizare. Dacă însă nu găsiți o persoană cu asemenea experiență, veți putea conta pe alte competențe importante ale sale – abilitățile de a analiza informații, de a înțelege și explica prevederile unor legi sau regulamente (care au de regulă un limbaj complicat și nu sunt adaptate pentru copii), experiența de comunicare cu autoritățile, posibilitățile de acces la unele informații sau instituții etc.

Și echipa CIDDC este gata să vă ofere suport! Vă încurajăm să ne contactați la adresa sau numărul de telefon indicate pe coperta acestui ghid. Vom fi bucuroși să vă ajutăm indiferent de etapa la care sunteți: vă propuneți să monitorizați, ați început acest proces, vreți să împărtășiți rezultatele obținute sau nu sunteți siguri ce cale să alegeți pentru a face pledoarie... Vrem să știm mai multe despre experiența voastră!

Sunt mai multe moduri prin care un adult poate fi de ajutor unui grup de copii care își monitorizează drepturile. Principala idee este că adultul trebuie să ofere suport copiilor atunci când ei au nevoie de aceasta, nu să ia decizii în locul lor. Este esențial adultul să echilibreze libertatea de gândire și acțiune pe care le-o asigură copiilor și sprijinul, îndrumarea, încurajarea pe care le-o oferă pentru a-i menține motivați să activeze în continuare. Pentru a asigura utilitatea contribuției pe care o poate avea un adult, rolul acestuia pentru grup trebuie *decis împreună cu copiii*, revăzut periodic și adaptat în funcție de capacitățile în dezvoltare ale copiilor, activitățile concrete desfășurate și contextul în care are loc monitorizarea.

Discutați dacă aveți nevoie de ajutorul unui adult, în ce domenii și la ce moment. Urmăriți ca adulții să nu preia activitatea voastră, iar dacă ei încearcă să facă aceasta – discutați. Dacă adulții vă ajută în cercetare, asigurați-vă că voi sunteți cei care formulați și adresați întrebările, nu ei.

În diferite situații, adultul poate avea diferite roluri:

De *coleg* – să participe la toate activitățile împreună cu voi, fără a conduce grupul sau a prelua rolul de lider și a vă influența dacă lucrurile nu decurg la fel de repede sau în direcția în care și-ar dori el. Unii adulți au obiceiul de a crede că ei cunosc cel mai bine lucrurile, de aceea nici nu observă cum încearcă să-și impună opiniile. În realitate, un adult ar trebui să ofere copiilor încrederea de a gândi, acționa, vorbi liber și să contribuie la munca lor în cazul când grupul este în criză de idei. În calitate de coleg, adultul poate să realizeze anumite sarcini pe care i le delegați, cum ar fi multiplicarea unui chestionar sau pregătirea materialelor pentru o ședință etc.

De *facilitator* – să vă ajute să vă stabiliți obiective pe care le puteți realiza la acel moment, să vă sugereze posibile modalități de a proceda în situații când trebuie să alegeți o cale, să participe la analiza informației, atunci când aveți nevoie de ajutor, să se asigure că se iau notițe despre discuțiile, deciziile și rezultatele acumulate de grup pentru a ține evidența activității grupului etc.

De *intermediar* – să vă ajute să stabiliți întâlniri, interviuri, ședințe cu anumite persoane relevante pentru activitatea grupului.

II. PROCESUL DE MONITORIZARE

2.1. Ce caracteristici are un proces eficient de monitorizare

Pentru ca un proces de monitorizare să fie calitativ, trebuie să luați în considerație mai multe lucruri.

- *Planificare și organizare*

Monitorizarea începe cu stabilirea unui plan de lucru (de exemplu, lunar sau anual), care să conțină sarcini concrete: ce anume va fi monitorizat, cum, de la cine și cu ce periodicitate va fi adunată informația.

Planificarea și organizarea activității trebuie să țină cont și de resursele disponibile. Resursele includ numărul de persoane care sunt implicate, cunoștințele și timpul pe care le au acestea, precum și instrumentele, materialele care vor fi utilizate pe parcurs (caiet pentru notițe, dictafon pentru înregistrarea unui interviu, computer pentru redactarea raportului de monitorizare ș.a.).

Stabiliți termene-limită pentru diferite sarcini și respectați-le. Pregătiți-vă bine pentru orice acțiune sau pas.

O bună planificare ne ajută să colectăm informația de care avem nevoie. Natura și volumul de informații depinde de scopul pe care îl urmărim și persoanele căror vrem să le aducem la cunoștință rezultatele monitorizării. Spre exemplu, un raport de monitorizare prezentat Ministerului Educației ar putea să se refere la gradul de realizare în mediul școlar a diferitor drepturi: la educație, opinie, recreare și activități culturale, acces la informarea corespunzătoare ș.a.

- *Transparență și deschidere pentru implicarea altor persoane*

Transparența se referă la faptul că activitatea monitorului nu trebuie să fie una secretă. Pentru ca alte persoane să aibă încredere în voi, ele au nevoie de un minim de informații despre scopul urmărit de grup, unde vor merge informațiile pe care le împărtășesc, cine va avea acces la ele, dacă va fi respectată confidențialitatea ș.a. De aceea, atunci când solicitați informații de la cineva este important să vă prezentați și explicați pentru ce aveți nevoie de informațiile respective.

Oamenii care au o legătură directă cu ceea ce este monitorizat de obicei observă mai bine decât ceilalți ce se întâmplă cu acest lucru sau în acest domeniu. Uneori însă poate fi de folos și părerea cuiva care nu este implicat sau nu are experiență de monitorizare.

Participarea în activitatea de monitorizare a mai multor persoane, cu diferită experiență – copii, părinți, îngrijitori, organizații etc. – ajută la o înțelegere mai bună și

mai profundă a dreptului monitorizat. Dacă mai multe persoane sunt implicate în colectarea informațiilor, acestea vor fi cu atât mai sigure și obiective, datorită faptului că unele informații care au scăpat anumitor persoane vor fi colectate de altele. Deseori și cele mai potrivite soluții sunt identificate în cadrul unei colaborări dintre mai multe persoane, care contribuie prin diverse puncte de vedere asupra aceleiași situații.

- *Flexibilitate*

Este important ca planul unei monitorizări să fie elaborat în așa fel, încât să fie posibil de revăzut și adaptat dacă apare așa o necesitate. Aceste modificări ar putea fi cerute în diferite situații. Iată câteva exemple de acest fel:

- Pe parcursul monitorizării, observați că o parte dintre indicatori sunt dificil de urmărit și trebuie înlocuiți sau vă dați seama că sursele de informare pe care le-ați identificat sunt mai dificil de accesat decât ați crezut, de aceea trebuie să vă revedeți strategia.
- După o anumită perioadă, înțelegeți că este nevoie să completați lista de indicatori, pentru că anumite aspecte importante cu privire la respectarea drepturilor monitorizate vă scapă.
- Au apărut noi situații sau acte legislative, de aceea planul de monitorizare trebuie adaptat astfel încât să verificați respectarea noilor prevederi.
- S-a schimbat, s-a mărit sau s-a micșorat componența grupului de monitori și este nevoie de revăzut repartizarea responsabilităților făcută inițial.

- *Protecția copiilor este o prioritate*

Întreg procesul de monitorizare trebuie să respecte o serie de principii etice (citiți mai multe în cele ce urmează). Unul dintre aceste principii este și responsabilitatea monitorului de a păstra *anonimatul* surselor de informare, dacă dezvoltarea identității lor ar putea să le dăuneze cumva. În general, acest principiu ajută monitorul să stabilească o relație de încredere cu persoanele de la care colectează date.

Sunt multe situații când copiii se confruntă cu grave încălcări ale drepturilor lor. Un monitor trebuie să știe cum să se comporte atunci când află despre asemenea cazuri. Totodată, și copiii trebuie să fie informați că, în anumite situații, nu veți putea păstra confidențialitatea și este de datoria voastră să acționați pentru a le asigura *protecția*:

- atunci când un copil este abuzat, maltratat sau neglijat;
- atunci când un copil este amenințat că va avea de suferit sau face asemenea amenințări la adresa altui copil;
- atunci când un copil intenționează să-și facă rău sie însuși sau deja a întreprins ceva în acest scop.

În orice asemenea situație, monitorul trebuie să acționeze în *interesul superior al copilului* (recitiți informația de la pag. 12), informând despre caz asistentul social

din comunitate sau specialistul pentru drepturile copilului de la raion/ oraș. Țineți minte că nu vă puteți asuma responsabilitatea de a rezolva problema pe care o are copilul, ceea ce puteți și trebuie să faceți este să anunțați persoanele/ instituțiile care sunt *responsabile* de aceasta *prin lege*.

2.2. Ce reguli etice trebuie să respecte monitorizarea

Regulile etice se referă la conduita morală și sunt comune pentru toți cei care comunică, în diferite contexte, cu copiii. În mare parte, acestea sunt lucruri care țin de bun simț și au rolul de a crea un mediu sigur pentru copiii implicați în monitorizare. Câteva dintre aceste reguli sunt prezentate în continuare.

Citiți mai multe despre etica în cercetările în care participă copiii la următoarele adrese electronice:
http://www.childrights.md/files/publications/GHID_profesionisti.pdf;
http://www.savethechildren.net/romania/ce_facem/programe/participare_copii.html);
http://www.crin.org/docs/Guidelines_for_Child_Participation_in_CRC_Reporting.pdf.

Acordul de a lua parte la monitorizare

Orice persoană este liberă să aleagă dacă să ia sau nu parte la monitorizare. Pentru a lua o decizie bine informată, ea trebuie să cunoască ce posibilități are. Înainte de a adresa întrebări legate de tema pe care o studiază, monitorul trebuie să ajute persoana să înțeleagă ce se așteaptă de la ea în acest proces. Printre lucrurile utile în acest sens sunt informațiile care se referă la contextul și scopul monitorizării, tema despre care veți discuta, ce veți face cu datele pe care le va oferi. De exemplu, ați putea să-i explicați unui copil că ideile sale vor fi incluse într-un raport care va fi pus la dispoziție unor factori de decizie sau vor fi prezentate în cadrul unei emisiuni televizate etc.

În alte țări, un cercetător trebuie să obțină de la copil sau de la părinții/ îngrijitorii acestuia **acordul** în scris de a lua parte la cercetare. În Moldova acest lucru nu este deocamdată obligatoriu, însă este absolut necesară informarea persoanei despre scopul monitorizării, al discuției pe care o veți avea sau al chestionarului pe care îl va completa și solicitarea acordului oral de participare.

Atunci când propunem cuiva să participe într-o cercetare sau monitorizare, îi trezim anumite așteptări față de utilizarea rezultatelor acesteia și îmbunătățirea situației

personale. Pentru unii oameni este dificil să înțeleagă că problemele lor sau ale comunității în care trăiesc nu se vor rezolva imediat ce vor vorbi despre ele unei persoane interesate. De aceea, este important de spus că efectele participării la monitorizare sunt relativ îndepărtate în timp și vor putea fi simțite după ce rezultatele ei vor ajunge la persoanele care au putere de decizie. În calitate de monitor, nu faceți promisiuni personale sau din partea unei organizații, care nu sunt realizabile sau nu vor fi realizate prin activitatea voastră.

Respect pentru starea emoțională

Sunt mai multe atitudini și acțiuni ale monitorului care pot contribui la o stare sufletească echilibrată a persoanei cu care comunică.

Tratați cu respect și în mod egal toate persoanele, inclusiv pe cele care sunt diferite de voi.

În primul rând, trebuie create condiții favorabile pentru ca participanții să înțeleagă că, indiferent de subiect, ei sunt liberi să vorbească doar atît cît vor, fără a fi forțați să intre în detalii sau să relateze despre lucruri pe care nu sunt gata să le discute.

Respectul este arătat și prin ascultarea tuturor opiniilor, ideilor și emoțiilor persoanei, fără a face judecăți sau a da aprecieri poziției exprimate.

Evitarea oricărui fel de etichetare (de exemplu: grup-problemă, copii orfani, elevi răi) este un alt mod de a manifesta respect. Este important ca toți participanții implicați să se simtă valoroși și nu victime sau parte a problemei.

Discutarea unor subiecte mai delicate, a diverselor probleme din viața oamenilor (sărăcia, abandonul, discriminarea, violența etc.) este uneori dificilă și îi poate face să trăiască emoții neplăcute. În asemenea situații, monitorul își oferă suportul prin ascultare și bunăvoință. Dacă este potrivit, el ar putea organiza o discuție care să ajute la depășirea stării emoționale negative, să-i sugereze copilului să se adreseze unei persoane de încredere din comunitate sau servicii la care poate apela pentru suport. Este important ca după comunicarea cu monitorul, un copil să nu rămână indispus sau într-o stare emoțională neplăcută.

Confidențialitatea

Confidențialitatea este asigurarea securității datelor care pot conduce la identificarea persoanei. Acesta este un mod de a respecta dreptul persoanei la viață privată.

Puțini oameni și-ar exprima opiniile adevărate, detalii din viața personală sau emoțiile în legătură cu o anumită problemă, știind că la aceste informații vor avea acces mai multe persoane. De aceea, este foarte important ca participanții la studiu să fie asigurați că identitatea lor nu va fi descoperită.

O parte dintre adulții cu care veți discuta despre respectarea anumitor drepturi sunt și responsabili de protecția acestora, de aceea vor vorbi de pe poziție oficială și nu va fi nevoie să le protejați identitatea.

Regula confidențialității este mai importantă în cazul când în calitate de surse de informare sunt copiii (sau persoanele apropiate lor), deoarece ei sunt mai vulnerabili decât adulții în fața dificultăților, inclusiv a abuzului. Mulți copii care iau parte la cercetări, în special, atunci când se află în situații dificile de viață, își doresc ca unele persoane (părinți, profesori etc.) sau chiar nimeni să nu afle ce au spus în cadrul acestora. Orice copil trebuie asigurat că nu vor fi divulgate date care pot duce la identificarea lui și atunci el se va simți liber să vorbească despre problemele pe care le trăiește. Există câteva excepții în acest sens (vezi pag. 25) și despre ele monitorul trebuie să informeze obligatoriu toți participanții.

Atunci când copiii din grupul de lucru au prezentat în fața reporterilor constatările lor privind respectarea dreptului la protecție față de abuz și violență, nu au făcut publice și numele copiilor care au povestit că au fost loviți sau înjosiți de părinți și profesori.

Acuratețea datelor prezentate

Acest principiu se referă la faptul că un raport de monitorizare trebuie să conțină rezultate veridice, adică să ia în considerare toate aspectele constatate, prezentând și partea pozitivă și cea negativă a lucrurilor.

Atunci când comunicați cu alți copii, țineți minte că nu există păreri bune și rele, iar în analiza informațiilor, luați în considerare toate aspectele identificate.

Monitorizarea identifică multe situații de problemă din viața copiilor. Acesta este și scopul monitorizării – să afle ce îi împiedică pe copii să-și realizeze drepturile, care sunt dificultățile pe care le întâlnesc copiii. Pe aceste date se bazează autoritățile când elaborează acțiuni de îmbunătățire a respectării drepturilor copilului.

În același timp, monitorizarea poate afla și care sunt factorii care au contribuit într-o situație sau alta la respectarea drepturilor copilului. Și această informație este utilă, deoarece arată niște practici reușite, care ar putea fi urmate de mai multe persoane, instituții, comunități.

2.3. Din ce etape este alcătuit procesul de monitorizare

Oricine poate învăța să monitorizeze, iar pentru a reuși, trebuie să parcurgă cu atenție 6 pași. În acest proces, un copil ar putea să aibă nevoie de sprijin din partea semenilor, împreună cu care să desfășoare activitatea de monitorizare, sau din partea unui adult, care să-i ofere consultanță. Desigur, mai eficient și mai distractiv este când beneficiazi de ambele.

Iată care sunt etapele procesului de monitorizare:

- I. Stabilirea obiectivului monitorizării (Ce vom observa?)
- II. Stabilirea indicatorilor (Cum ne vom da seama despre situația obiectului monitorizării?)
- III. Identificarea surselor de colectare a informațiilor pentru indicatori (Cine deține informația de care avem nevoie?)
- IV. Stabilirea metodelor și instrumentelor de colectare a datelor (Cum vom aduna informația de care avem nevoie?)
- V. Organizarea și analiza informațiilor (Cum extragem concluzii din informațiile culese?)
- VI. Elaborarea raportului de monitorizare și prezentarea lui (Cui, în ce formă și cu ce scop vom prezenta rezultatele monitorizării?)

Să parcurgem împreună acest drum!

Pasul I. Stabilirea obiectivului monitorizării

Ce vom observa?

Începem să monitorizăm de la stabilirea clară a ceea ce urmează să observăm, adică a obiectului monitorizării. De exemplu: putem să ne fixăm obiectivul de a observa respectarea dreptului copilului la educație sau doar a unor aspecte ale acestuia, cum ar fi calitatea predării disciplinelor, relația dintre elevi și profesori în procesul de educație, accesul la educație al anumitor grupuri de copii sau al copiilor aflați în dificultate etc.

Obiectivul este ținta, sarcina pe care stabilim să o realizăm într-o anumită perioadă de timp.

Pentru a începe să vă gândiți la un obiectiv legat de drepturile copilului, ați putea proceda în mai multe feluri.

- Discutați cu colegii, prietenii, vecinii, care este situația copiilor și adolescenților în general. Din ce „părți” este constituită viața voastră? Unde, în ce medii, contexte vă petreceți timpul? De obicei, se consideră că copiii

și tinerii își petrec timpul în familie, la școală, printre prieteni etc. Ce alte locuri vă mai vin în minte? Încercați să delimitați în cadrul acestor medii aspecte și situații mai specifice cu referire la drepturile copilului. Gândiți-vă unde ați vrea să petreceți mai mult/ mai puțin timp? Ce anume ați vrea să faceți, în ce activități nu sunteți implicați și ați vrea să fiți? În ce activități ați vrea să fiți implicați altfel decât sunteți la moment?

- Studiați conținutul Convenției și faceți o listă de drepturi sau categorii de drepturi situația cărora ați vrea să o monitorizați. Care dintre drepturi vi se pare că sunt încălcate într-o măsură mai mare în comunitate? Abordarea cărora drepturi credeți că este mai urgentă? Sunt grupuri de copii/ tineri în comunitatea voastră care au dificultăți deosebite în realizarea unui anumit drept?

După ce aveți o listă de idei, formulați 1-2 obiective, conform regulilor de mai jos. Modul în care formulăm obiectivul ne poate ajuta să-l atingem. Astfel, un obiectiv trebuie:

- să se refere la un domeniu concret și specific, să nu fie prea general sau vag;
- să se încadreze sau limiteze în timp, deci să se refere la o perioadă de monitorizare, de exemplu, o lună, un semestru, un an etc.;
- să fie realizabil, adică să fie posibil de realizat în timpul, cu resursele și în condițiile de care dispunem.

De exemplu: ne fixăm drept obiectiv să monitorizăm respectarea dreptului de acces la educație al copiilor din clasele a I-a – a IX-a din 5 localități, pe perioada septembrie – decembrie 2012.

Interdependența drepturilor copilului, despre care ați citit în capitolul I, are efecte și asupra stabilirii obiectivelor monitorizării. Așa cum uneori este foarte greu de trasat limite stricte între ariile de manifestare a diferitor drepturi, monitorul trebuie să decidă cât anume își propune să monitorizeze. De aceea, încă la primele etape ale acestui proces, este important să se informeze bine în legătură cu tema pe care o abordează și să se consulte cu persoane care îl pot ajuta în acest sens.

În monitorizarea dreptului la *odihnă și recreare*, copiii din grupul de lucru au decis să afle și dacă mediile în care semenii lor își petrec timpul liber este lipsit de *violență*.

Pasul II. Stabilirea indicatorilor

Cum ne vom da seama despre situația obiectului monitorizării?

Ceea ce ne permite să urmărim îndeaproape dreptul pe care îl monitorizăm sunt *indicatorii* - niște repere sau semne care ne *ghidează* observarea, ne ajută să descriem *situația* aceluia drept și să măsurăm *schimbările* care au loc în timp în domeniu.

De fapt, indicatorul este o idee prin care încercăm să înțelegem fenomene complicate. El poate fi comparat cu un fragment de informație sau un punct de vedere. Pentru a obține o imagine cât mai amplă despre starea lucrului monitorizat, este nevoie să utilizăm mai mulți indicatori care, împreună, ne ajută să înțelegem un tablou mare.

Indicatorii despre respectarea drepturilor copilului trebuie să „măsoare” gradul în care statul își îndeplinește obligațiile de punere în practică a prevederilor Convenției. După cum am văzut în prima parte a ghidului, aplicarea Convenției este o activitate complexă, care implică mulți factori. De aceea și indicatorii pentru monitorizarea respectării drepturilor copilului trebuie să se refere la mai multe aspecte și să cuprindă informație diversă.

Indicatorii pentru monitorizarea drepturilor copilului:

- Se bazează pe cele patru *principii fundamentale* ale Convenției: nondiscriminarea, interesul superior al copilului, supraviețuirea și dezvoltarea, participarea.
 - Culeg informații care pot fi organizate separat pe diferite grupuri de copii, adică dezagregate, pentru a vedea cum se respectă drepturile lor (de exemplu: copii de vârstă școlară și preșcolară, copii care locuiesc la sate și în orașe, fete și băieți, copii de diferite etnii etc.). Această caracteristică a indicatorilor este în mod special importantă pentru copiii din grupuri vulnerabile, cu oportunități reduse, din medii dezavantajate.
 - Culeg informații despre faptul cum politicile și procesele de luare a deciziilor care vizează copiii țin cont de interesele superioare ale acestora, precum și care sunt efectele implementării acestor politici asupra vieții copiilor.
 - Culeg informații despre asigurarea celor mai bune condiții posibile pentru dezvoltarea copiilor.
 - Colectează opiniile și experiențele copiilor cu privire la drepturile lor și la gradul în care acestea sunt respectate, măsurând de asemenea nivelul de implicare a copiilor în realizarea drepturilor lor.
- Permit *observarea schimbărilor* care au loc în timp în domeniul respectării drepturilor și a progreselor făcute de stat în atingerea obiectivelor propuse (realizarea progresivă a drepturilor). Înregistrarea succeselor făcute stimulează fixarea unor noi obiective, prin care statul să asigure implementarea unor standarde mai înalte pentru copii.

- Oferă informații persoanelor și instituțiilor care dezvoltă politici și servicii pentru copii despre nevoile acestora, domeniile prioritare la un moment dat, eficiența alocării de resurse ș.a. – *informații utile pentru planificarea și aplicarea politicilor/ serviciilor care răspund nevoilor diferitor grupuri de copii.*
- Consolidază/ stimulează *responsabilitatea deținătorilor de obligații* să acționeze în favoarea copiilor și să ia măsuri pentru îmbunătățirea vieții lor.

Un mod de a descrie cum se descurcă statul cu responsabilitățile sale este **abordarea celor 3 tipuri de indicatori**: de structură, de proces și de rezultat.

*Indicatorii de structură arată angajamentul statului de a asigura drepturile. Statul stabilește un drept, prin includerea acestuia în legi (adoptând noi legi sau modificând legile existente) astfel încât acestea să reflecte prevederile Convenției. De exemplu, un indicator de structură cu referire la dreptul de a fi protejat de violență este *existența legislației care interzice toate tipurile de abuz față de copii, inclusiv pedeapsa corporală, și prevede sancțiuni eficiente și adecvate.**

*Indicatorii de proces arată eforturile statului în realizarea unui drept. Acest tip de indicatori identifică tot ceea ce întreprinde statul, la nivel național, regional și local, pentru a-și îndeplini angajamentele, adică a pune în aplicare drepturile prevăzute în legislație. Eforturile statului se manifestă prin dezvoltarea de politici, strategii, programe, planuri de acțiuni, alocare de resurse necesare pentru implementarea acestora, instruirea specialiștilor pentru ca să-și realizeze calitativ obligațiile profesionale etc. De exemplu, indicatori de proces cu referire la dreptul de a fi protejat de violență sunt: *numărul profesioniștilor instruiți despre identificarea, raportarea și asistența cazurilor de abuz asupra copiilor; numărul serviciilor de asistență a copiilor victime ale abuzului; resursele financiare alocate de stat pentru campanii de informare despre consecințele violenței asupra copilului.**

*Indicatorii de rezultat arată realizarea unui drept în viața unui copil sau a unui grup de copii, într-un context dat. Acest tip de indicatori prezintă efectul real al legilor și programelor existente, adică măsura în care copiii chiar beneficiază de ele și cum anume trăiesc ei în practică un drept sau altul. Mulți indicatori din această categorie sunt măsurabili din punct de vedere statistic, dar și informațiile calitative despre ei sunt la fel de valoroase. De exemplu, indicatori de rezultat cu referire la dreptul de a fi protejat de violență sunt: *numărul de sesizări de abuz asupra copiilor, înregistrate de asistentul social într-o anumită perioadă, informații divizate după vîrsta, sexul, mediul de trai al copiilor; informații de la copii despre calitatea comunicării (ce și cum se comunică, cum se simt partenerii de comunicare în acest proces ș.a.) lor cu adulții și semenii în diferite medii, cum ar fi familia, școala, instituțiile medicale, poliție etc.**

Copiii pot contribui la monitorizarea tuturor tipurilor de indicatori, rolul lor este totuși crucial în ceea ce privește oferirea de informații despre indicatorii de rezultat. Iată de ce specialiștii din domeniul monitorizării drepturilor copilului consideră că oricine intenționează să cerceteze situația indicatorilor de rezultat trebuie să consulte în primul rînd copiii și, în al doilea rînd, persoanele care îi reprezintă (părinții, îngrijitorii). De exemplu, am obține o informație mai apropiată de realitate, dacă am întreba despre calitatea comunicării din școală nu doar profesorii, dar și elevii și părinții acestora. Fiecare dintre aceste categorii de persoane va avea punctul lor de vedere și se va referi la anumite aspecte (adulții vor menționa tot ce întreprind pentru a face comunicarea cu copiii cît mai bună, iar copiii se vor referi la cum simt efectul acestor acțiuni – dacă înțeleg ce le spun adulții, dacă sunt întrebați ce părere au în diferite situații, cum se simt în relațiile cu profesorii etc.). Împreună, informațiile respective ne vor ajuta să înțelegem mai bine lucrurile.

Și *indicatorii elaborați de copiii din grupul de lucru, prezentați în capitolul III al ghidului, sunt în majoritate indicatori de rezultat. Acest tip de indicatori sunt mai ușor de înțeles și de observat de către copii, deoarece reflectă cel mai bine felul în care ei trăiesc drepturile „pe pielea lor”.*

Indicatorii de toate tipurile pot fi **cantitativi** sau **calitativi**, ambele categorii fiind utile, în egală măsură.

Indicatorii *cantitativi* exprimă un număr, un procent sau o proporție. De exemplu: *număr de copii cu o anumită vîrstă care sunt vaccinați, din totalul de copii cu aceeași vîrstă; număr de calculatoare din școli, raportate la numărul de elevi; număr de copii de diferite etnii care frecventează școala, din numărul total de copii de diferite etnii.* Indicatorii cantitativi ne spun *ce se întâmplă* la un moment dat cu referire la un drept. Ei însă nu explică neapărat *impactul* pe care îl are asupra copiilor legislația, politicile sau practicile într-un domeniu și, respectiv, *de ce* unii copii nu-și realizează anumite drepturi.

Aceste aspecte sunt măsurate prin indicatori calitativi. Indicatorii *calitativi* sunt necesari pentru a evalua gradul în care un copil sau un grup de copii consideră că drepturile lui/ lor au fost realizate (după ce statul a prevăzut aceste drepturi în legislație și a întreprins mai multe acțiuni pentru a asigura aplicarea legilor). Indicatorii calitativi arată care este impactul încălcării unui drept asupra vieții unui copil și cum ar trebui rezolvate problemele pe care le întâlnește acesta în realizarea drepturilor sale. De exemplu: *modul în care activitățile școlare și extrașcolare organizate țin cont de interesele și nevoile copiilor; opiniile copiilor și părinților/ îngrijitorilor acestora despre utilitatea cunoștințelor acumulate și a competențelor formate în școală etc.*

Elaborarea indicatorilor se poate face pe mai multe căi. Iată câteva exemple, bazate pe dreptul la educație.

1. Prin măsurare sau numărare, obținându-se un număr, un procent sau rată.

De exemplu: numărul de copii școlarizați din totalul de copii dintr-o localitate; numărul de copii din școală care dispun de manualele necesare pentru disciplinele obligatorii.

2. Prin descriere cu ajutorul unei scale gradate. Scala poate lua diferite forme: *grad înalt --- mediu --- scăzut* sau *5 – 4 – 3 – 2 – 1*, în care 5 înseamnă că ceea ce observăm se manifestă foarte mult, iar 1 – că nu se manifestă deloc.

De exemplu: măsura în care școala este dotată cu echipament sportiv potrivit pentru numărul de elevi din clase; dotarea bibliotecii școlare sau publice cu literatură pentru copii.

3. Prin clasificare în categorii care nu sunt graduale.

De exemplu: Copiii sunt întrebați ce cercuri pe interese să fie create în școală: Da sau Nu? Cine ia decizia despre tema seratei organizate cu ocazia unei sărbători: elevii sau dirigințele? Există în școală un regulament în care se descriu procedurile de participare la concursuri? Da sau Nu?

4. Prin descriere în cuvinte a calităților unui lucru sau fenomen. Această descriere ar putea avea o anumită structură.

De exemplu: Cum este luată în considerare opinia copiilor despre metodele de lucru și stilul de comunicare ale profesorilor? Ați putea răspunde la întrebare, descriind: cum v-ați simțit pe durata unei lecții, de ce credeți că v-a plăcut/ nu v-a plăcut la lecție, ați avut sau nu posibilitatea să adresați întrebări, ce impresie aveți despre conținutul prezentat la lecție, cum ați vrea să se desfășoare o lecție etc.

Indicatorii fac mai ușoară nu doar monitorizarea respectării drepturilor copilului, dar și organizarea acestei activități și raportarea informațiilor obținute. În același timp, este important să fim conștienți că nici o listă de indicatori nu poate fi considerată completă, pentru că situația pe care încearcă să o măsoare este foarte diversă și întotdeauna în schimbare. De aceea spiritul de monitor trebuie întotdeauna păstrat, astfel încât activitatea de monitorizare să nu se reducă la o colectare automată de date. Formulând indicatori, întrebări de cercetare și colectând informații, analizați continuu sensul acestora și contextul general observat.

În capitolul III veți citi despre încercarea de a dezvolta în Moldova un sistem național de indicatori, la care și copiii vor putea contribui cu informații.

Pasul III. Identificarea surselor de colectare a informațiilor pentru indicatori

Cine deține informația de care avem nevoie?

La această etapă trebuie să precizăm sursele din care urmează să colectăm informațiile, precum și cât de frecvent vom face acest lucru.

Decizia despre sursele de informare potrivite pentru a completa cu date indicatorii este influențată de:

- Cunoașterea posibilităților noastre în acest sens – ce surse pot fi accesate în general și la care dintre acestea avem acces noi;
- Tipul de informație de care avem nevoie – cine ne poate spune ceea ce ne interesează;
- Informațiile existente – ce date din domeniul care ne interesează există deja și ne pot fi de folos.

Astfel, în scopul culegerii datelor, se poate apela la experiența de viață a copiilor sau la experiența organizațiilor neguvernamentale care activează în domeniul drepturilor copilului sau pot fi solicitate informații instituțiilor guvernamentale cu atribuții în domeniile care sunt obiectul monitorizării.

Informații utile despre respectarea drepturilor copilului pot fi aflate din:

- propria experiență și din comunicarea cu alți copii, ca persoane posesoare de drepturi
- activitățile de zi cu zi, interacțiunea cu diferite persoane sau medii (grupul de prieteni, mediul școlar, cluburi ale copiilor și tinerilor, centre pentru copii și tineri);
- cazuri de expunere la situații dificile sau periculoase (abandon școlar, consum de droguri, trafic de copii, exploatare prin muncă, delincvență juvenilă etc.);

Prin acest ghid vrem să vă încurajăm să utilizați cât mai mult această sursă de informare, deoarece vă cunoașteți bine semenii, îi înțelegeți mai bine decât o fac unii adulți și știți ce și cum să-i întrebați pentru a afla ce dificultăți întâlnesc în realizarea drepturilor.

În acest proces este important să oferiți posibilitate să-și facă vocea auzită copiilor cu experiență de viață cât mai diferită, în special, celor care rareori sunt ascultați sau sunt chiar „invizibili” pentru comunitatea în care trăiesc.

- diverse materiale produse de copii – rapoarte, articole de ziar, expoziții de desene sau fotografii etc.
- comunicarea cu persoane care se ocupă de protecția drepturilor copilului și pot relata despre practicile în domeniu, precum și alte persoane adulte din

- anturajul copiilor – părinți, profesori, grupuri de inițiativă ș.a.
- diverse documente și rapoarte oficiale
- legislația internațională și națională, regulamente, norme și standarde de funcționare a serviciilor, instituțiilor, organizațiilor;
- rapoarte cu privire la activitatea serviciilor destinate protecției drepturilor copilului;
- statistici și informații oferite de instituțiile locale și centrale ale statului, cu rol în monitorizarea drepturilor copilului;
- statistici făcute publice de institutele/ agențiile de cercetare, relevante pentru situația drepturilor copilului;
- rapoarte, cercetări, studii, evaluări ale organizațiilor internaționale și ONG-urilor active în domeniul protecției drepturilor copilului;
- date oficiale publicate în mijloacele de informare în masă și pe *Internet*.

Informația de care avem nevoie pentru a vedea care este situația indicatorilor poate fi culeasă din mai multe surse concomitent. Acest lucru este chiar recomandabil, deoarece contribuie la obținerea mai multor puncte de vedere și permite verificarea obiectivității informațiilor. Ca rezultat, raportul de monitorizare va reflecta mai exact realitatea și va fi credibil pentru cei care îl vor citi.

Când suntem la începutul activității de monitor, este bine să ne limităm la una – două surse de date, iar pe măsură ce căpătăm experiență și ne dezvoltăm capacitățile de analiză și sinteză a informațiilor – să utilizăm mai multe.

În scrierea și publicarea oricărui text există regula de a indica sursa de unde am preluat anumite date. Astfel, dacă folosim rapoarte ale unor cercetări, date statistice sau cităm o persoană, este necesar să scriem și cine este autorul raportului respectiv, în urma căreia cercetări au reieșit datele pe care le-am utilizat și câteva date relevante despre persoana, cuvintele căreia le reproducem (funcția, vârsta, sexul etc.).

Pasul IV. Elaborarea și aplicarea metodelor de colectare a datelor

Cum vom aduna informația de care avem nevoie?

Metodele reprezintă moduri de a acționa în efectuarea unei sarcini concrete. Agronomii utilizează metode pentru măsurarea roadelor, iar contabilii – pentru elaborarea bugetului și raportarea cheltuielilor. Monitorizarea de asemenea operează cu metode speciale. Acestea ne ajută să identificăm situația indicatorilor sau schimbările care se produc în timp cu ei.

Pentru completarea indicatorilor pot fi utilizate diverse metode de colectare a informației. Metodele de monitorizare pot fi cantitative (ancheta) sau calitative (studiul de caz), de grup (discuția de grup) sau individuale (interviul). Metodele se deosebesc și după gradul de comunicare și interacțiune cu oamenii: în interviu este

nevoie de stabilit o relație de încredere cu persoana interviuată, aplicarea unui chestionar poate necesita un contact mai puțin intens, iar analiza de documente – deloc. Toate aceste metode pot fi utilizate separat sau în combinație (de exemplu, la aceeași temă, pot fi realizate un sondaj printre elevi, interviuri cu profesorii și analiza unor documente oficiale).

Caracteristicile diferitor metode, prezentate în tabelele următoare, sunt importante pentru a înțelege că nici una dintre metodele de monitorizare nu este aplicabilă în orice situație și că fiecare din ele este potrivită pentru un obiectiv sau altul.

Cea mai potrivită metodă este cea:

- care studiază anume acel *aspect* sau *temă* pe care vrea să-l afle monitorul, oferă răspunsuri la întrebările cercetate, obține informații utile și destul de precise;
- care este potrivită pentru *sursa de date* pe care am identificat-o (dacă ne trebuie date statistice – putem face analiză documentară, dacă vrem să aflăm părerile copiilor sau ale unor specialiști – avem nevoie de discuții cu aceștia);
- pentru aplicarea căreia *monitorul* dispune de capacitățile, timpul și echipamentul necesare.

Metodele cantitative	Metodele calitative
Descriu „câți?” și „cât de mult?”	Descriu „cum?” și „de ce?”
Utilizează mai mult întrebări închise, la care poți răspunde prin „Da” sau „Nu”	Utilizează mai mult întrebări deschise
Oferă date numerice și cer o analiză cantitativă	Oferă date despre opinii, valori, convingeri, care pot fi analizate din diferite puncte de vedere
Necesită participarea unui număr relativ mare de persoane, selectate prin proceduri statistice speciale	Permit un număr mai mic de participanți, aleși datorită faptului că pot oferi informația care ne interesează
Necesită cunoștințe și abilități de lucru cu datele statistice	Necesită cunoștințe și abilități de lucru cu informații de tip calitativ
Rezultatele pot fi generalizate pentru toate persoanele care au caracteristici asemănătoare cu persoanele selectate – vârstă, mediu de reședință etc.	Rezultatele nu pot fi generalizate și sunt caracteristice doar pentru participanți
Culeg răspunsuri mai superficiale la subiecte delicate (de exemplu violența, separarea de părinți)	Oferă răspunsuri mai profunde la subiectele delicate

Metodele individuale	Metodele de grup
Discuția este mai ușor de ghidat, după ce este stabilită o relație apropiată, bazată pe încredere	Necesită abilități de facilitare din partea persoanei care colectează datele, pentru a oferi tuturor persoanelor ocazii să se exprime, într-o atmosferă pozitivă
Obțin informații detaliate la temă și permit discutarea unor subiecte mai delicate	De obicei, subiectele delicate sunt mai dificil de abordat
Consumă relativ mult timp, în cazul când vrem să obținem informații de la mai multe persoane	Dacă participanții sunt bine aleși, adică reprezintă diferite „voci”, se pot surprinde opinii foarte diverse, inclusiv ale persoanelor marginalizate
De obicei, se concentrează pe experiența unei persoane și nu sunt potrivite pentru a studia consensul dintre opiniile mai multor oameni	Produc informații de ansamblu asupra unei teme, arătând și domeniile în care există opinii similare și diferite ale participanților

Atunci când se decide asupra metodelor prin care vor fi adunate opinii și idei de la *copii*, este important să se țină cont de mai multe caracteristici ale acestora, printre care: vîrstă, nivel de încredere față de monitor, capacitatea de a-și exprima opiniile, experiența de a fi în situații de problemă etc. De exemplu, copiii care nu știu să scrie, nu vor putea completa un chestionar. De regulă, copiii mici nu rezistă unui interviu de o oră. Ceea ce le-ar fi interesant este să se exprime prin desene sau să participe la o activitate de grup, în care toți să aibă posibilitatea de a-și spune opiniile.

După o informare despre diverse metode și specificul fiecăreia, avînd o listă de indicatori și decizia cine va fi sursa de informații, trebuie să dezvoltăm instrumentul prin care vom colecta datele. Aceasta înseamnă să formulăm întrebarea sau întrebările de cercetare.

Iată un exemplu din experiența grupului de lucru pentru monitorizarea drepturilor copilului. Unul dintre indicatorii stabiliți de copii pentru monitorizarea dreptului la familie, prevăzut în art. 18 al Convenției, a fost: *gradul de implicare a ambilor părinți în creșterea și educația copiilor*. Monitorii au decis să desfășoare interviuri cu copii de diferite vârste. Printre întrebările pe care le-au inclus ei în ghidul de discuție au fost următoarele:

3. Cît de des obișnuiești să petreci timpul liber împreună cu părinții?
4. Care sunt activitățile pe care le faceți de obicei împreună cu părinții?
5. Ce ai dori să faci împreună cu părinții, dar pînă acum nu ați făcut?

6. Despre ce discutați cel mai des în familia ta?
 7. Despre ce ai dori să mai discuți cu părinții?
 8. Cît de des vorbești cu părinții despre dezvoltarea organismului tău?
 9. Atunci cînd ai ceva pe suflet, te frămîntă ceva sau ai o problemă de rezolvat, cu cine din părinți discuți?
 10. Cît de des părinții tăi participă la adunările care se organizează la școală? Cine merge mai des, mama sau tata?
 11. Cum te ajută părinții la pregătirea temelor pentru acasă?
 12. În ce măsură părinții tăi te întrebă, se interesează de ceea ce faci tu la școală, activitățile de la ore?
 13. Cu cine dintre părinți vorbești mai mult/ mai des despre ceea ce îți se întîmplă zi de zi?
 14. În ce mod părinții încurajează activitatea ta în cerc, hobby-ul tău/ dorința ta de a te ocupa de.../ a frecventa...?
- Înainte de a face interviuri, copiii au *exersat* această metodă în cadrul grupului, adresînd întrebările planificate unui coleg, după care au analizat împreună această experiență (cum a fost să propună participarea la interviu, care întrebări au stimulat mai mult exprimarea, cum pot fi reformulate unele întrebări, ce întrebări ar trebui adăugate în ghid, cum este să discuți atunci cînd se ajunge la anumite dificultăți pe care le are persoana interviuată etc.).

Culegerea informațiilor pentru monitorizare se face periodic, de aceea se recomandă ca și notarea acestora să aibă loc cu regularitate. *Înregistrarea* datelor ne ajută să le păstrăm și să evităm uitarea sau denaturarea lor. În plus, aceasta permite accesarea lor de toți membrii echipei de monitori, dacă se lucrează în grup, precum și de alte persoane interesate. Indiferent de metoda prin care sunt adunate datele, monitorii au nevoie de o schemă în care acestea să fie introduse și păstrate, pentru a fi analizate (în capitolul III veți găsi exemple de formulare pentru stocarea datelor monitorizării).

Iată cum a înscris unul dintre membrii grupului de lucru informația culeasă în cadrul monitorizării dreptului la sănătate.

Situația indicatorului

Informațiile prezentate pe panourile de informare plasate în școală și instituțiile medicale este actualizată și accesibilă pentru copii de diferite vârste.

Informația prezentată pe postere este de cele mai multe ori actualizată și veridică, însă nu prea accesibilă pentru toate vîrstele. Pentru maturi ele prezintă interes, dar pentru copii ele nu sunt vii colorate, nu au ilustrații și deseori conțin termeni medicali, sensul cărora copiii nu îl cunosc.

Surse și metode de informare

Prin observare și din discuții cu diferiți copii

În continuare, sunt prezentate câteva metode de cercetare, majoritatea dintre care au fost aplicate și de copiii din grupul de lucru. Aplicarea oricărei dintre metodele descrise necesită anumite abilități, pe care ați putea să le exersați mai întâi între voi, în cadrul grupului. Țineți minte că nu trebuie să folosiți toate metodele odată, ci să o selectați pe cea care o să vă ajute cel mai bine să aflați informația pe care o căutați.

Analiza documentelor

Analiza documentelor constă în cercetarea atentă a conținutului unor documente, cu scopul de a face concluzii despre diferite evenimente sau circumstanțe în care ele s-au produs. Ideea acestei metode constă într-o analiză critică a situației reflectate în document, nu o simplă descriere a acestuia.

Această metodă este folosită în studierea fenomenelor și evenimentelor după ce ele au avut loc și atunci când monitorul nu are acces direct la faptele pe care își propune să le studieze. Analiza documentelor poate oferi anumite răspunsuri la întrebări privind situația drepturilor copilului sau poate constitui un punct de plecare în realizarea unor cercetări, dând repere pentru analiza și compararea datelor obținute prin alte metode de cercetare.

Documentele sunt niște „produse sociale” care reflectă diverse activități ale oamenilor. Există o mare varietate de surse documentare care pot fi obiectul analizei – statistici, rapoarte oficiale, jurnale personale, istorii de viață, registre de evidență, scrisori oficiale, pagini Web, diverse publicații existente etc.

În funcție de forma de prezentare (limbaj, conținut, cui se adresează), documentele pot fi expresive și oficiale. Documentele expresive sunt fie personale – autobiografiile, biografiile, istoriile orale etc., fie publice – reportajele, articolele din ziare/reviste, filmele documentare și artistice, conținutul emisiunilor de radio și televiziune etc. Acest tip de documente utilizează un limbaj diversificat și flexibil.

Documentele oficiale reprezintă un domeniu mult mai vast de date și informații. Ele au o formă standardizată, formală și deseori includ coduri, indici, cifre statistice.

Analiza oricărui document, inclusiv profunzimea acesteia, se ghidează de principalele întrebări ale monitorizării. În funcție de obiectivele și particularitățile studiului, analiza documentară scoate în evidență mai multe aspecte: autorul, data de elaborare, contextul în care a apărut, scopul pentru care a fost elaborat, mesajul transmis, acuratețea cu care a fost completat etc. Rezultatele analizei ar putea folosi scale de apreciere pentru anumite constatări (de exemplu: *deloc, puțin, frecvent*). În aceste cazuri, este important categoriile elaborate să fie clar delimitate de la începutul procesului de analiză.

În capitolul III veți găsi exemple de formulare pentru analiza documentară a unui text scris și a unei imagini, pe care le puteți adapta pentru obiectivele voastre de monitorizare.

Unii membri ai grupului de lucru au aplicat metoda analizei de documente în procesul monitorizării dreptului la participare. Ei au solicitat de la administrația instituției școlare Regulamentul despre drepturile și obligațiile elevilor și l-au studiat pentru a afla modul în care acest document tratează participarea copiilor la viața școlii.

Ancheta pe bază de chestionar

Un chestionar reprezintă o listă structurată de întrebări. Ancheta pe bază de chestionar este o metodă de obținere a unor răspunsuri scrise la întrebări sau însărcinări formulate în corespondență cu tema studiată. Ancheta permite studierea opiniilor unui număr mare de persoane într-un timp relativ scurt și analiza relativ rapidă a informațiilor obținute. Rezultatele analizei chestionarelor aplicate unui grup de persoane oferă o imagine generală referitor la cunoștințele, opiniile, atitudinile acestor persoane. Adulți sau copii, participanții la anchetă se numesc respondenți.

Chestionarul poate fi aplicat:

- prin *autoadministrare* – persoana primește chestionarul (îi este înmânat sau îl găsește în cutia poștală, în reviste, pe *Internet*) și înscrie singură răspunsurile;
- *cu ajutorul operatorului de teren* – care îi citește fiecare întrebare și notează răspunsul, fără a influența și sugera idei. Operatorul de teren poate asista o persoană sau un grup de persoane în completarea chestionarului.

Este bine ca *mărimea* chestionarului să fie potrivită pentru vârsta, nivelul de educație a respondentului și să nu depășească 20 de întrebări (maxim 3 pagini). Prea multe întrebări pot produce plictiseală, oboseală, neatenție, grabă. Ca rezultat, nu veți fi sigur că răspunsurile oferite arată cu adevărat ce cred respondenții despre tema studiată. De obicei, în completarea chestionarelor nu se fixează un timp limită, ci se oferă intervalul de timp necesar pentru fiecare respondent. În funcție de numărul și tipul întrebărilor, aplicarea chestionarului poate dura de la 10 minute până la o oră.

Felul în care arată un chestionar de asemenea influențează modul în care este completat. Redactați chestionarul cât mai atractiv din punct de vedere vizual: amplasare comodă în pagină, întrebări clar delimitate, spații suficiente pentru a înscrie răspunsurile, caractere suficient de mari, caractere diferite în funcție de natura textului (întrebare, variante de răspuns, notițe pentru operatorul de teren), variantele de răspuns la o întrebare să se conțină pe aceeași pagină.

Copiii din grupul de lucru au elaborat un chestionar și l-au aplicat printre semenii lor, pentru a studia gradul de cunoaștere de către copii a drepturilor lor și măsura în care aceste drepturi sunt respectate. Puteți găsi raportul de studiu la adresa:

http://www.childrights.md/ro/publications/Raportul_Copiiilor_2009_Ro.pdf

Structura chestionarului

Chestionarul conține o *introducere* pe care respondenții sunt rugați să o citească și care prezintă câteva informații despre persoana sau organizația care face studiul (nume, scop), face referire la confidențialitatea informațiilor oferite de persoană și ideea că participarea sa este voluntară etc.

Exemple:

Salut! Îți propunem să completezi acest chestionar deoarece ești beneficiar al Centrului de Resurse din Opinia ta este foarte valoroasă pentru noi și ne va ajuta să îmbunătățim activitățile și serviciile Centrului. Fiindcă acest chestionar este anonim, nu trebuie să-l semnezi. Răspunde sincer la toate întrebările, fii sigur(ă) că nimeni nu va afla ce ai scris. Dacă pe parcurs îți apar întrebări, le poți adresa persoanei care ți-a propus să completezi acest chestionar.

Sursa: Centrul Național de Resurse pentru Tineri, Raport de evaluare a centrelor de resurse pentru tineri

Te rugăm să completezi acest chestionar. Așa vei ajuta la realizarea unui studiu despre copiii din Moldova. Nu este nevoie să-ți scrii numele pe această foaie. Te asigurăm că nimeni nu va afla ce răspunsuri ai dat. Citește atent toate variantele de răspuns propuse și încercuiește varianta care ți se potrivește, iar acolo unde stă o linie – scrie răspunsul la întrebare. Îți mulțumim pentru cooperare și timpul acordat!

Sursa: CIDDC, Raport de studiu Situația copiilor rămași fără îngrijire părintească în urma migrației

Chestionarul trebuie să includă și o secțiune cu *întrebări demografice*, care se referă la informații generale despre persoanele care completează chestionarul și sunt folosite pentru gruparea respondenților. Pot fi cerute diverse date despre respondenți, cum ar fi: vârsta, sexul, localitatea, instituția de învățământ, studiile, etnia, limbile cunoscute, statutul ocupațional (angajat, neangajat), starea civilă (căsătorit, necăsătorit) etc. Însă trebuie adresate doar întrebările, răspunsul la care este absolut necesar pentru studiu.

De regulă, întrebările demografice sunt plasate la începutul chestionarului, înainte de a trece la întrebările care țin de tema studiată, dar pot fi plasate și la sfârșit.

Exemple:

Tu ești: 1. fată	2. băiat
Câți ani ai (împliniți)?	_____ ani
Îți faci studiile în:	
1. școală medie	4. colegiu
2. gimnaziu	5. gimnaziu internat
3. liceu	6. școală profesional-tehnică

Vârsta:	☐ până la 11 ani	☐ 12-15 ani	☐ 16-18 ani
Sexul:	☐ feminin	☐ masculin	
Locul de trai:	☐ sat	☐ oraș	

Sursa: Centrul Național de Resurse pentru Tineri

Corpul chestionarului este alcătuit din *întrebări la tema studiată*. Calitatea informației pe care o veți obține din chestionare este în funcție de calitatea formulării întrebărilor.

Pentru a verifica dacă întrebările din chestionar sunt formulate clar și aranjate într-o ordine potrivită, el trebuie încercat cu câțiva oameni care au caracteristici asemănătoare cu grupul căruia i se adresează – acest exercițiu se numește *pilotare*. Rugați participanții să spună ce impresii au privind durata completării chestionarului și felul cum sunt formulate întrebările. Dacă este nevoie, faceți modificările care vor îmbunătăți chestionarul. O bună pilotare a chestionarului va crește calitatea acestuia: limbajul folosit, ordinea întrebărilor, mărimea etc.

Tipuri de întrebări

După forma pe care o au:

- *Întrebări închise* – care cer răspunsul „da”, „nu”, „nu știu” sau oferă câteva variante dintre care persoana trebuie să aleagă una singură.

Exemplu

Din câte știi, în școala ta profesorii discută cu elevii despre drepturile copilului?

____ Da
____ Nu
____ Nu știu

- *Întrebări deschise* – care cer un răspuns desfășurat și persoana răspunde cu propriile cuvinte.

Exemplu

Ce opinie aveți despre modul în care sunt respectate drepturile copilului în localitatea dvs.?

- *Întrebări mixte (semiînchise sau semideschise)* – în afară de alegerea unei variante de răspuns, persoanei i se oferă posibilitatea de a scrie varianta proprie, care nu se conține printre variantele propuse.

Exemplu

Ce activități de timp liber practici?

1. cerc sportiv	4. voluntar în organizații
2. club de dezbateri	neguvernamentale de tineret
3. cerc de dans	5. alte _____

- **Întrebări cu scale** – respondentul este rugat să aprecieze o afirmație propusă, exprimându-și opinia prin marcarea unui nivel de pe scală. Rezultatele pot fi analizate și prezentate cantitativ. Este foarte important să adăugăm pe scală toate variantele posibile, pentru a nu forța respondentul să aleagă o variantă care nu-i convine.

Scalele pot avea un număr diferit de niveluri:

- scala cu patru niveluri: „acord total; acord; dezacord; dezacord total” obligă respondentul să aleagă o anumită poziție față de afirmație.
- scala cu cinci niveluri are varianta „neutru” sau „nu știu” între „acord” și „dezacord”.
- scala cu zece niveluri.

Exemple

Cît de des primești informații despre drepturile copilului de la:

(0 – niciodată, 1 – rar, 2 – des, 3 – de cele mai multe ori)

Cei de vîrsta ta – prieteni, colegi, vecini	0.....1.....2.....3
Părinți	0.....1.....2.....3
Frați, surori	0.....1.....2.....3
Profesori	0.....1.....2.....3
Televizor	0.....1.....2.....3
Radio	0.....1.....2.....3
Ziare, reviste	0.....1.....2.....3
Alte surse (numește) _____	0.....1.....2.....3

Cum apreciezi starea ta de sănătate?

- ___ Excelentă
- ___ Bună
- ___ Satisfăcătoare
- ___ Rea
- ___ Foarte rea

Apreciază cu o notă de la 1 la 10, utilitatea cunoștințelor obținute în cadrul orelor de clasă, unde 10 reprezintă valoarea maximală a utilității, iar 1 cea minimală.

Deloc important →→→→→ Foarte important									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

După informația la care se referă:

- **Întrebări de cunoștințe** – măsoară nivelul de cunoștințe al persoanelor într-un domeniu sau altul, interesele lor și, indirect, valori sau comportamente.

Exemple

Ce tipuri de violență cunoașteți?

Cînd a avut loc...?

Definiți termenul....

- **Întrebări de opinie** – se referă la părerile, așteptările, motivația persoanelor în legătură cu fenomenele din jurul lor. Informația conținută în răspunsuri poate fi obținută doar prin comunicarea directă cu persoana, iar verificarea ei este aproape imposibilă.

Exemple

Ce impresie v-a făcut...?

Ce credeți despre...?

De ce te pasionează...?

- **Întrebări factuale** – culeg date obiective despre persoană și evenimente care s-au produs: cînd s-a născut, ce studii are, ce filme a vizionat etc. Veridicitatea răspunsului poate fi verificată prin alte metode, deoarece se referă la situații obiective.

Reguli de formulare a întrebărilor într-un chestionar

- Aranjați întrebările într-o *consecutivitate logică*. Conținutul chestionarului, ca al oricărui alt text, trebuie să fie bine încheșat, ideile să vină firesc una după alta. Întrebările pot fi grupate după teme.

Exemplu

Într-un studiu realizat de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” despre tinerii din Moldova, chestionarul avea cîteva părți: oportunități educaționale, oportunități de angajare pentru tineri, viziuni de viitor, sănătate, participarea activă a tinerilor, politici de tineret, comportamentul asocial și delicvența.

Sursa: UNICEF, Tinerii din Moldova - 2008

- Fiți atenți ca *ordinea întrebărilor* să nu influențeze emoțional respondentul. La început trebuie plasate întrebări neutre, pentru a stabili o relație de încredere cu respondentul, și doar după aceasta – întrebările mai dificile, care implică o mai mare deschidere, care ating teme mai personale sau delicate.

- Întrebările trebuie să abordeze tema *de la general la specific*.

Exemplu

1. Ai auzit vreodată de infecția HIV sau de boala SIDA?
 - a) da
 - b) nu
 - c) îmi vine greu să răspund
2. Poate o persoană care are un aspect sănătos (arată sănătos) să fie HIV-infectată?
 - a) da
 - b) nu
 - c) nu știu
3. Poate o persoană să se infecteze cu HIV luînd masa împreună cu o persoană HIV-infectată?
 - a) da
 - b) nu
 - c) nu știu

- Fiecare întrebare trebuie să conțină *o singură întrebare*, adică să nu aibă mai mult de un singur sens. Dacă întrebarea este prea mare, separați-o în două sau chiar mai multe întrebări.

Exemple

Cît de mulțumit(ă) ești de activitățile școlare și extrașcolare?
Cum apreciezi accesibilitatea, calitatea serviciilor medicale din localitate?

- Întrebările trebuie să fie formulate cît mai *concis* posibil, pentru a evita oboseala și dificultățile de înțelegere din partea persoanelor chestionate.

Exemplu

Ești de acord cu modificarea codului penal în sensul înăsprii pedepselor pentru infracțiunile care, în ultimul timp, s-au înmulțit?

- Folosiți un *limbaj cît mai simplu*, fără cuvinte prea dificile, neologisme, jargoane, abrevieri.

Exemple

Care sunt impedimentele pentru valorificarea potențialului uman în Republica Moldova?
Ce părere ai despre CDC?

- Formulați *clar* ideile, evitînd cuvintele și expresiile vagi, inexacte, care pot fi înțelese diferit de diferiți respondenți.

Exemplu

Cît de frecvent citești ziare/ reviste?

☐ Foarte des		☐ Zilnic
☐ Deseori		☐ De cîteva ori pe săptămîină
☐ Uneori	→	☐ O dată pe săptămîină
☐ Rar		☐ De cîteva ori pe lună
☐ Niciodată		☐ Niciodată

- Asigurați-vă că întrebările închise menționează *toate variantele posibile*, așa încît respondentul să o găsească printre ele pe cea care reflectă poziția sau opinia sa.

Exemplu

Care este starea dvs. civilă?

1. Necăsătorit(ă)
2. Căsătorit(ă)
3. Divorțat(ă)
4. Văduv(ă)

- Fiți atenți ca întrebările să *nu fie îndrumătoare*, adică să nu sugereze răspunsul (corect sau dorit de cel care administrează chestionarul).

Exemple

Consideri că fumatul printre tineri este o problemă în localitatea ta?

Mulți oameni consideră că este necesară reforma în domeniul serviciilor de asistență medicală. Dvs. sunteți mulțumit de calitatea serviciilor medicale actuale?

Crezi că pentru o mai bună aplicare a Convenției privind Drepturile Copilului este nevoie ca oamenii să fie informați despre prevederile acesteia?

- Evitați formulările *negative*.

Exemple

De ce nu frecventezi cercul de dans?

Nu considerați că elevii nu ar trebui să facă ordine pe terenul din jurul școlii?

- Evitați sau formulați atent *întrebările prea personale* (legate de evenimente de viață triste, boli, consum de substanțe, violență în familie, venituri, achitarea taxelor și impozitelor etc.). Riscul este ca persoana să se simtă jenată, să piardă interesul de a răspunde sau încrederea în cei care fac studiul. Dacă decideți să includeți astfel de întrebări, pentru ca persoana să dea răspunsuri sincere, nu cereți prea multe date de identificare a persoanei și plasați întrebările pe la mijlocul chestionarului, pentru a fi adresate cînd deschiderea de a comunica despre sine va fi mai mare.

- Evitați întrebările care vor atrage inevitabil *răspunsuri „favorabile”* pentru respondent. Toți oamenii vor să apară într-o lumină bună, de aceea au tendința să dea răspunsul care este în conformitate cu ceea ce se dorește.

Exemple:

Te-ai sacrifica pentru Patrie?
Ai mințit vreodată?
Aveți prejudecăți rasiale?

- Evitați *invocarea unei autorități*, organizații de prestigiu în favoarea a ceva. Respondenții vor vrea să răspundă asemănător cu acea persoană sau instituție.

Exemplu:

Sunteți de acord cu decizia Curții Supreme de Justiție de a...?

- Evitați întrebările care *se bazează prea mult pe memoria* respondentului. Cu cât mai mult timp trece de la producerea evenimentului pînă la chestionarea despre el – cu atît este mai mare probabilitatea să apară răspunsuri greșite sau chiar persoanele să nu dea deloc răspunsuri.

Exemplu:

Ce ați mâncat săptămîna trecută la mesele de prînz?

- Evitați întrebările la care respondentul *nu cunoaște* răspunsul. Știind cine este sursa, include doar întrebări factuale la care persoanele sunt competente să dea un răspuns.

Exemplu:

Este probabil ca un copil să nu cunoască Ce procent din venitul familiei este cheltuit lunar pentru alimentația membrilor ei?

Pagina Web:

http://www.savethechildren.net/romania/resurse/Opinii_ale_elevilor.PDF prezintă o cercetare realizată de organizația „Salvați Copiii” din România în baza unui chestionar completat de copii.

Interviul

Interviul este o metodă de cercetare care constă într-o discuție dintre două persoane, un *interviewator* și un *interviewat*, condusă și înregistrată de interviewator, și se realizează cu scopul de a obține, prin întrebări și răspunsuri, informații verbale referitoare la o temă.

Interviul este un mod eficient de a studia și a înțelege lucruri care țin de interiorul persoanei – sentimente, motive, opinii, atitudini, convingeri, interese, intenții, aspirații, valori etc. Această metodă permite obținerea unor informații numeroase și variate într-un timp relativ scurt.

Desfășurarea unui interviu presupune o relație directă și bazată pe încredere. De aceea este nevoie ca între interviewator și interviewat să se stabilească un raport de egalitate. O importanță mare o au *abilitățile* interviewatorului de a relaționa cu persoana pe care o interviewează. Este necesar ca această persoană să fie motivată pentru o convorbire cât mai deschisă și sinceră. Pentru aceasta, interviewatorul trebuie să aibă o atitudine pozitivă, să se implice emoțional, dar fără a exagera, în relatările persoanei, să arate căldură. Aceste comportamente sunt necesare chiar dacă manifestările sau opiniile persoanei interviewate sunt foarte diferite de modul de a fi al interviewatorului.

Interviul oferă o imagine mai profundă și informații care explică unele aspecte constatate prin intermediul altor metode, îndeosebi cele cantitative. De exemplu, după ce am constatat prin analiză documentară (consultarea registrului clasei) un număr mare de absențe într-o anumită clasă, prin interviuri cu copiii putem afla ce îi determină să lipsească și ce poate fi întreprins pentru a îmbunătăți frecvența elevilor.

De asemenea, prin interviu pot fi scoase la iveală momente foarte personale sau delicate, pe care oamenii nu sunt dispuși să le împărtășească în cadrul altor metode (anchetă, discuție de grup).

Un bun interviewator:

- are în minte obiectivele interviului
- cunoaște întrebările pe care trebuie să le adreseze
- este un ascultător activ
- este respectuos față de ideile și valorile interviewatului
- este interesat să afle ceea ce relatează omul interviewat
- poate încuraja oamenii să vorbească
- poate lua notițe fără a deranja interviewatul sau reține principalele idei discutate pentru a le înscrie după interviu
- este conștient de importanța comunicării nonverbale și atent la limbajul corpului și la tonul vocii (limbajul corpului este important și la telefon: oamenii aud când zîmbiți!)

Ghidul de interviu

Interviul se realizează conform unui *ghid de interviu* – o listă de teme și întrebări care organizează discuția – elaborat în prealabil de intervievator, în corespundere cu subiectul care urmează să fie discutat cu o persoană concretă.

Întrebările cuprinse în interviu trebuie:

- să acopere pe cât posibil domeniul cercetat;
- să fie ordonate logic, pe teme, pentru o bună desfășurare a discuției și o memorare mai ușoară a ideilor expuse;
- să meargă de la simplu la complex, asigurând astfel colaborarea persoanei intervievate și evitând oboseala sau inhibarea acesteia.

Ghidul de interviu vă ajută să abordați toate punctele-cheie ale studiului, fără a omite vreun aspect sau a devia prea mult de la subiectul principal. Totodată, intervievatorul trebuie să rămână flexibil și să se adapteze stilului de comunicare al persoanei pe care o interviează. De exemplu, unii oameni răspund strict la întrebarea care le este adresată, iar alții oferă multe detalii și informații suplimentare fără a fi întrebați despre ele. În primul caz, intervievatorul are sarcina să ajute persoana să se exprime, dându-i întrebări de clarificare, iar în al doilea – să lase persoana să vorbească, fiind atent la părțile de informație de care este interesat și, dacă este nevoie, să adreseze întrebări care readuc discuția la tema de bază.

De felul cum este alcătuit ghidul de interviu depinde în mare parte succesul interviului. De aceea pentru elaborarea ghidului trebuie de rezervat suficient timp.

Ghidurile de interviu pot avea diverse forme. Cele mai simple conțin numai câteva teme, în timp ce ghidurile mai complexe conțin liste lungi de teme și întrebări specifice. Mărimea și forma ghidului sunt determinate de tipul cercetării. Se recomandă ca ghidul să nu depășească zece întrebări.

Ghidul poate fi prezentat intervievatului cu puțin timp înainte, pentru a-i oferi posibilitatea să-și organizeze gândurile. Intervievatorul poate avea în față ghidul cu întrebări ca să se asigure că nu i-a scăpat nimic. Indiferent dacă intervievatorul consultă sau nu în timpul discuției ghidul, este important ca el să cunoască foarte bine scopul pe care îl urmărește și întrebările pe care trebuie să le adreseze.

Pe ghidul de interviu nu se fac notițe, pentru că lungimea răspunsurilor nu poate fi anticipată și nici nu trebuie limitată.

Întrebările din ghidul de interviu

Deoarece instrumentul de bază al intervievatorului este *întrebarea*, este bine ca acesta să cunoască tipurile de întrebări și să le poată adresa în momente potrivite.

Începeți cu întrebări deschise ușoare, mai generale și continuați cu întrebările mai specifice, conform ghidului. Orice întrebare dificilă sau delicată trebuie lăsată pentru a doua parte a interviului, când între cei doi s-a încheiat o relație de încredere.

Interviul presupune libertatea intervievatorului de a dirija convorbirea. Deși sunt așezate într-o ordine prestabilită, *succesiunea* în care sunt adresate întrebările *poate fi schimbată pe parcursul discuției*. Intervievatorul poate să folosească întrebări suplimentare, dacă acestea sunt necesare, iar atunci când obține o informație importantă fără să adreseze întrebarea specifică, nu este nevoie să o repete.

Întrebările de deschidere au rolul să „spargă gheața”, produc un efect relaxant și o atmosferă liberă. Ele se prezintă sub forma unor întrebări generale și uzuale, care nu stînjenesc oamenii și se referă la lucruri despre care, în general, ei vorbesc cu plăcere.

Exemple:

Ce emisiuni TV îți plac cel mai mult?
Cum ați petrecut sărbătoarea.../ vacanța?
Câți copii aveți?

Întrebările introductive ajută intervievatorul și intervievatul să intre în temă și să dea un ritm discuției.

Exemple:

Ce activitate pe care o desfășurați în Centrul pentru copii vă place cel mai mult?
Cît de des faci sport?
Ce înseamnă pentru tine participarea?

Folosiți cât de des puteți *întrebările deschise*, care pun oamenii în situația de a-și exprima liber ideile, opiniile, sentimentele, motivațiile etc., fără a le propune niște răspunsuri pregătite.

Exemple:

Povestește-mi despre colaborarea grupului de educatori de la egal la egal cu administrația școlii.
Ce crezi despre...?
Cum te-a ajutat să...?
Cum crezi, care este rolul...?
Cum ai caracteriza...?
Ce ți-a plăcut cel mai mult la...?

Adresați când este nevoie *întrebări de clarificare*.

Exemple:

Ce te face să zici că a fost o colaborare eficientă?
Spune-mi mai multe despre această ședință/ experiență...?
Ce ai în vedere când spui că ați stabilit o relație bună/ de parteneriat...?
Cum se manifestă acest obstacol?

Evitați:

- cuvintele *complicate*, termenii profesionali;
- *întrebările închise*, care limitează discuția;
- *întrebările multiple*, care sunt neclare și produc confuzie;
- *întrebările care sugerează* răspunsul;
- *întrebările „De ce?”*, care reduc spontaneitatea, produc răspunsuri de apărare sau de acuzare a celorlalți, de aceea trebuie înlocuite cu cele de tipul: „Cum?”, „Care?”, „Ce?”.

Exemplu:

în loc de: De ce nu vă implicați în organizarea seratei? – Cum am putea încuraja copiii să participe la organizarea seratelor?

Reguli pentru desfășurarea interviului

- Se recomandă să conveniți împreună cu persoana asupra locului și perioadei de timp în care urmează să se desfășoare interviul, astfel încât ambii să vă simțiți confortabil pe parcursul discuției.
- Începeți prin a vă prezenta și a spune câteva cuvinte despre contextul în care are loc convorbirea voastră: numele organizației cu care colaborați (dacă este cazul), o scurtă prezentare a scopului monitorizării pe care o desfășurați, cât va dura aproximativ discuția ș.a.
- Încă de la început, este necesar să-i spuneți persoanei foarte clar, simplu și pe înțelesul ei care este scopul interviului și cum vor fi utilizate informațiile pe care le va oferi.
- Asigurați persoana de respectarea confidențialității informațiilor pe care le va expune, subliniați faptul că participarea sa la interviu este voluntară. În cazul când la interviu participă adulți în calitate de reprezentanți ai unor instituții publice, numele acestora poate fi menționat, deoarece ei exprimă opiniile oficiale ale instituțiilor respective. Nu este permisă prezența la interviu a altor persoane, fără acordul prealabil al interviuatului.
- Pentru ca respondentul să vă împărtășească experiența și opiniile, este nevoie să stabiliți o relație de încredere cu el. Cel mai important lucru pe care îl puteți face este să-i arătați persoanei că o ascultați și că sunteți interesat de ceea ce spune. Țineți minte despre rolul comunicării nonverbale – mențineți un contact vizual potrivit, iar mâinile – relaxate.
- În calitate de intervievator, arătați respect pentru opiniile persoanei interviuate, excludeți prejudecățile și ironia legate de: vîrsta, sexul, etnia, experiențele din familie sau de la școală, grupul de apartenență sau valorile acesteia.

- Adaptați-vă limbajul astfel ca interviuatul să înțeleagă întrebările și termenii pe care îi folosiți. Anumite cuvinte dificile care nu pot fi evitate, trebuie explicate pe parcursul discuției. De asemenea, puteți utiliza întrebări ajutătoare sau exemple ipotetice, care nu influențează răspunsurile date de persoană.
- Dacă persoana interviuată simte un disconfort în legătură cu anumite întrebări, încercați să le adresați mai târziu, când ea manifestă mai multă deschidere. Dacă însă interviuatul nu dorește să răspundă, nu insistați. În schimb, ați putea formula întrebări care să explice rezerva, reținerea persoanei de a răspunde.
- Este important să țineți minte că intervievatorul nu dă sfaturi, nu recomandă, nu face aprecieri privind opiniile exprimate și nu-și exprimă propriile opinii în legătură cu tema în discuție. Pentru a respecta aceste reguli, evitați să faceți afirmații evaluative, să vă exprimați, verbal sau prin gesturi, acordul sau dezacordul cu opiniile expuse de interviuat.
- Mulțumiți-i persoanei pentru timpul acordat și opiniile exprimate.

Analiza relatărilor persoanei participante la interviu necesită:

- *notarea* ideilor din discuție, care trebuie realizată imediat după încheierea acesteia. Pentru a lua notițe mai rapid, utilizați abrevieri, înscrieți doar răspunsurile, notați ideea principală, fără cuvintele de legătură etc.
- *înregistrarea* discuției cu un dictafon/ reportofon, care se face *doar cu acordul interviuatului*, și apoi transcrierea ideilor pe hîrtie. Dacă aveți impresia că reportofonul va inhiba discuția, amintiți-i persoanei despre faptul că veți respecta confidențialitatea celor expuse în cadrul interviului și explicați-i că aveți nevoie să înregistrați discuția pentru a nu „pierde” nici o idee din cele care vor răsuna.

Membrii grupului de lucru au realizat interviuri cu copii și cu părinți din comunitățile lor pentru a monitoriza respectarea dreptului la familie.

Discuția focus-grup (sau interviul de grup)

Numită și interviu de grup, discuția focus-grup este o metodă de cercetare calitativă, care constă într-o discuție liberă și informală dintre membrii unui grup, care este moderată de o persoană pregătită în acest sens.

Discuția focus-grup reprezintă metoda cel mai des utilizată în cercetarea calitativă, deoarece într-un interval de timp relativ scurt (1-2 ore) poate oferi informații multe și detaliate la tema abordată. Interviul de grup dă participanților oportunitatea de a exprima sentimente, opinii și atitudini referitor la anumite subiecte, de a prezenta

modul în care gândesc, simt și reacționează față de o anumită situație, de a se plasa în situații imaginare pentru a spune ce reacții ar putea avea într-un caz sau altul (întrebări de tipul „Ce-ar fi dacă...?”). Uneori, pe parcursul discuției, apar și idei sau teme de interes, discutarea cărora nu a fost luată în considerare inițial.

Discuția focus-grup contribuie la studierea preferințelor și motivațiilor persoanelor, la formularea unor explicații ale comportamentelor acestora, la înțelegerea factorilor care le influențează deciziile. Această metodă ajută la identificarea punctelor comune, dar și a diferențelor de opinie pe care le au diferite persoane sau categorii de persoane într-un anumit domeniu.

Spre deosebire de interviu, discuția focus-grup are o dinamică deosebită, de care trebuie să se țină cont, astfel încât fiecare participant să se simtă liber să-și exprime opiniile, indiferent dacă acestea sunt sau nu în acord cu cele „dorite” sau cu cele expuse de ceilalți participanți. Termenul „*dinamică de grup*” se referă la toate procesele care au loc în interiorul unui grup și care influențează structura lui, regulile conform cărora funcționează, modul în care comunică membrii lui, legătura emoțională dintre aceștia etc.

Faptul că la discuția de grup participă mai multe persoane poate conduce la momente tensionate, datorate diferențelor de opinii și stiluri de comunicare. În grup pot exista persoane care să le domine pe celelalte, afectând astfel echilibrul discuțiilor. Aceste situații trebuie depășite cu tact de către moderator, astfel încât nici unul dintre participanți să nu se simtă ofensat sau incomod.

Organizarea unui focus grup înseamnă mai mult decât adunarea mai multor oameni care să discute la o temă. Acesta este un tip aparte de grup, alcătuit în funcție de scopul urmărit, având o anumită mărime și în care se discută conform unor *reguli*. Reușita focus-grupului ține în special de libertatea de exprimare a persoanelor care participă.

Orice activitate de grup trebuie să se conducă de anumite **reguli**. Regurile discuției focus grup pot fi anunțate participanților sau elaborate împreună cu ei:

- Vorbiți clar și concis, așa încât fiecare să-și poată exprima opinia
- Valorează sinceritatea și părerea fiecăruia
- Vorbiți pe rând și respectați-vă reciproc ș.a.

O discuție focus-grup eficientă depinde și de *componența grupului*. Mărimea unui grup trebuie să fie între 6 și 12 participanți: suficient pentru a avea o bună dinamică a grupului și pentru ca fiecare să-și exprime părerea. Participanții trebuie să aibă cel puțin o caracteristică în comun, care să unească grupul (vârsta, zona de reședință, faptul că frecventează aceeași școală sau cerc etc.) și o legătură cu tema discutată – o oarecare experiență în domeniu sau cel puțin să fie interesați de ea. De obicei, sunt invitate să participe la un focus-grup persoane despre care monitorii știu că pot să le ofere informațiile care îi interesează.

În determinarea componenței grupului, va trebui să decideți dacă participanții să aibă cam aceeași vârstă sau nu, să fie separați după sex sau nu, să fie din aceeași localitate sau nu. Toate acestea depind de scopul urmărit și modul în care ați planificat cercetarea.

Persoanele trebuie invitate din timp la discuția focus-grup, ceea ce poate fi făcut personal, prin telefon sau printr-o scrisoare. Este important invitația să conțină informații generale despre contextul în care se desfășoară discuția, scopul ei și durata aproximativă, locul, data și ora când va avea loc, cum vor fi utilizate informațiile oferite de respondenți.

Informațiile obținute în cadrul unei discuții focus-grup, ca și a unui interviu, nu sunt *reprezentative* pentru toți oamenii, adică părerile și comentariile exprimate nu pot fi extrapolate majorității, ci arată niște tendințe proprii doar unei anumite categorii de persoane, care au caracteristici similare cu participanții la focus-grup. Focus-grupurile și interviurile cuprind un număr redus de subiecți – de la câteva până la câteva zeci de persoane, în timp ce pentru asigurarea reprezentativității anchetei, la realizarea ei trebuie să participe sute sau chiar mii de persoane.

Ghidul de discuție focus-grup

Moderatorul trebuie să pregătească din timp și să urmărească pe parcursul discuției o listă de întrebări. Setul de întrebări reiese din scopul studiului și trebuie să fie formulate astfel încât să stimuleze o discuție productivă. De multe ori sunt suficiente cinci – opt întrebări bine formulate la o temă (revedeți sugestiile de formulare a întrebărilor pentru interviu).

În ghid, întrebările trebuie bine structurate și ordonate logic. Aceasta nu înseamnă însă că discuția va urma strict ordinea acestora. În cadrul discuției, întrebările trebuie să vină în mod firesc una după alta. De exemplu, dacă o temă sau un aspect de care sunteți interesați apare în discuție mai devreme decât în ghidul de care vă conduceți, profitați de disponibilitatea persoanelor și adresați întrebările cu referire la subiectul respectiv.

Pentru a fi eficient ca moderator, este important să fiți flexibili și în același timp, să repartizați timpul așa încât să adresați toate întrebările planificate.

Utilizați cât mai multe *întrebări deschise*, acestea încurajează participanții să dezbată subiectele propuse, să exprime păreri și să audă diferite puncte de vedere.

Exemple:

- Ce credeți despre...?
- Ce v-a plăcut cel mai mult la...?
- Cum v-a ajutat...?
- Cum credeți, care este impactul...?
- Cum ați caracteriza...?

Evitați:

- propozițiile care încep cu „Cît de mult...?”, pentru că acestea tind să limiteze răspunsurile;
- *întrebările închise*, la care se poate răspunde doar prin „da” sau „nu”;
- să folosiți prea des întrebarea „De ce?”, pentru că este prea directă și deseori trezește dorința participanților de a se justifica.

Reguli pentru desfășurarea unei discuții focus-grup

- Asigurați amplasarea spațială confortabilă și „egală” a participanților, preferabil în cerc. Aveți grijă ca oamenii să se poată vedea și auzi reciproc.
- Salutați participanții, prezentați-le tema discuției și scopul pentru care v-ați reunit în grup. Menționați că scopul vostru nu este atingerea unui consens asupra subiectului pe care îl veți aborda, ci explorarea diferitor puncte de vedere asupra acestuia.
- Discuția va începe cu prezentarea moderatorului și apoi a fiecărui participant. Moderatorul ar putea menționa un element sau o experiență prin care să dea discuției o notă informală (de exemplu: vîrstă, hobby, ocupație etc.) și să încurajeze participanții să spună despre sine un lucru asemănător. Chiar dacă persoanele se cunosc, numele lor pot fi scrise pe fișe sau ecusoane, pentru a facilita comunicarea în grup. Asigurați participanții că nu veți folosi numele lor reale atunci cînd veți prezenta raportul discuției.
- Din start, trebuie să anunțați clar rolul pe care îl veți avea ca moderator. Vă aflați acolo pentru a dirija discuția în scopul *constatării* opiniilor persoanelor care fac parte din grup.
- Propuneți grupului, pe rînd, întrebările din ghid și moderați discuția astfel încît toți participanții, inclusiv cei mai tăcuți și rezervați, să-și poată exprima opiniile. Nu are importanță ordinea în care participanții intervin în discuție, ceea ce contează este să se implice toți. Participanții mai retrași pot fi stimulați să se exprime prin adresarea de întrebări directe.

Tehnici de sondare, utile moderatorului pentru stimularea respondenților

- Repetarea întrebării
- Repetarea ultimei replici exprimate sau a răspunsului care a răsunat
- Sugerarea faptului că moderatorul cunoaște puțin despre subiectul discutat și este interesat să afle mai multe lucruri
- Precizarea anumitor detalii
- Privirea în așteptare sau un semn de invitație cu capul, pentru a obține un răspuns de la persoana care nu și-a expus opinia
- Adresarea cît mai multor întrebări de tipul „Cînd?”, „Ce?”, „Unde?”, „Care?” și „Cum?”

- Comentarii neutre: „Altceva?”, „Încă?”
- Menționarea faptului că discuția are scopul să exploreze toată gama de idei la temă, de aceea exprimarea diferitor opinii și experiențe este binevenită

- Priviți în ochi persoana care vorbește pentru a o încuraja, astfel încît ea să simtă că ceea ce spune este important.
- Țineți minte că rolul de moderator exclude oferirea de sfaturi și aprecierea ideilor exprimate de respondenți.
- Moderatorul trebuie să aplaneze eventualele stări tensionate din grup. Există situații cînd, printre participanți sunt lideri de grup, care au tendința de a-și impune poziția. Se întîmplă și ca discuția să devieze de la tema pentru care s-a reunit grupul. Dacă discuțiile ar putea conduce la conflicte între participanți, interveniți calm și respectuos, dar ferm. Amintiți scopul pe care îl aveți – să aflați diferite opinii la temă, și nu să vă convingeți unii pe alții. Este important să nu utilizați și nici să nu tolerați utilizarea de către ceilalți a unor expresii jignitoare sau agresive.
- La final, oferiți fiecărui participant ocazia să facă anumite comentarii de încheiere asupra temei.
- La începutul sau la încheierea discuției, rugați participanții să completeze cu date personale un formular pe care l-ați pregătit în prealabil, în care să indice vîrsta, sexul, ocupația, zona de reședință și alte informații care pot fi utile în studiu. Spuneți-le respondenților că aceste informații nu vor fi făcute publice și că aveți nevoie de ele pentru a dispune de o caracterizare generală a grupului.

De obicei, focus-grupurile sunt *înregistrate* pe bandă audio pentru analize ulterioare. Explicați necesitatea acestei proceduri și cereți consimțămîntul participanților pentru aceasta. Asigurați persoanele că veți păstra confidențialitatea celor discutate.

Studiul de caz

Studiul de caz este metoda care permite prezentarea pe scurt, uneori în detaliu, a unei situații concrete în care se află o persoană, un grup, fenomen sau instituție. De regulă, sunt identificate problemele specifice situației studiate și posibilele căi de soluționare a acestora. Studiul de caz se concentrează pe examinarea unui fenomen în contextul de viață real în care el se produce.

Această metodă de cercetare este complexă, deoarece necesită utilizarea mai multor metode, cantitative și calitative, de culegere și analiză a informațiilor. Datele pot fi adunate prin interviu cu persoana care este obiectul studiului de caz, interviuri cu persoane care o cunosc, observarea comportamentului acestei persoane, consultarea documentelor care o privesc etc. Din acest motiv, deseori studiul de caz este numit strategie de cercetare.

Obiect al studiului de caz poate fi aproape orice – o situație concretă, un fenomen, un proces, o activitate, o persoană, un grup de persoane, o organizație, o decizie, o inovație, un produs, un serviciu sau orice altceva ne poate interesa la un moment dat în domeniul de care ne ocupăm.

Studiile de caz sunt de câteva tipuri:

- *studiul de caz individual* pune accent pe o persoană și se concentrează pe „istoria” ei, adică faptele care au avut loc anterior în viața acesteia, evenimentele care au influențat-o, percepțiile, atitudinile și acțiunile sale. Toate acestea se folosesc pentru a identifica factori determinanți, procese, experiențe și alte informații care ajută cercetătorul să atingă scopul urmărit. Mai multe studii de caz individuale, care analizează situația mai multor persoane, formează un set de studii de caz, cu ajutorul căruia pot fi descoperite anumite trăsături comune.
- *studiul de caz despre comunități* analizează una sau mai multe comunități locale. El studiază relațiile dintre membrii acesteia și descrie aspectele principale ale vieții în comunitate. De obicei, acest tip de studiu de caz are un caracter descriptiv.
- *studiul de caz axat pe un grup* (familie, grup profesional etc.) are ca scop descrierea și analiza relațiilor și activităților din cadrul acestuia.
- *studiul de caz al unei organizații, instituții* poate aborda diverse teme: punerea în practică a unor strategii sau politici, elemente de management, cultura organizației, procese de schimbare etc.
- *studiul de caz axat pe evenimente, roluri, relații* analizează interacțiuni umane, conflicte de rol, stiluri de management, tipuri de manageri ș.a.

Calitățile studiului de caz

Un studiu de caz trebuie să întrunească următoarele caracteristici:

- să fie *real*, adică să reflecte o situație, un proces, un fenomen, un eveniment petrecut în activitatea unei persoane sau într-o organizație;
- să abordeze *o situație cu adevărat importantă*, un proces relevant, un fenomen complex, un eveniment semnificativ;
- să fie *informativ*, să includă informații care să facă utilă folosirea sa în diverse activități pentru potențialii utilizatori – reprezentanți media, factori de decizie, manageri de servicii etc.;
- să *stimuleze interesul* celor implicați pentru situația prezentată, analiza și interpretarea acesteia.

Aplicarea studiului de caz

Studiul de caz poate fi realizat de către o singură persoană sau în echipă. Persoanele implicate trebuie să aibă o înțelegere comună despre scopul cercetării și ceea ce au de făcut. Pentru aceasta, se recomandă ca întreaga echipă să fie implicată în stabilirea obiectivelor urmărite și a planului studiului de caz, adică a felului în care se va desfășura cercetarea.

Planul studiului de caz conține detalii despre modalitățile care trebuie utilizate pentru a culege informațiile precum și reguli generale care trebuie urmate de către monitorii. În cazul realizării studiului în echipă, planul contribuie și la creșterea încrederii reciproce a persoanelor implicate.

Prezentarea rezultatelor unui studiu de caz urmează o anumită structură:

1. *Introducerea* este partea care conține informații de bază despre planul studiului, etapele parcurse de cercetător, motivele pentru care se realizează cercetarea.
2. *Metodologia* include întrebările-cheie ale cercetării, o scurtă descriere a metodelor prin care au fost culese informațiile, cum s-a făcut analiza și interpretarea informațiilor, perioada de timp în care s-a realizat studiul, dificultățile întâlnite în acest proces.
3. *Concluzionarea* reprezintă principalele constatări și concluzii ale studiului.

Copiii din grupul de lucru au realizat studii de caz în procesul de monitorizare a muncii copilului. Pentru alcătuirea studiilor de caz, ei au observat copiii care muncesc, mai exact, ce munci îndeplinesc, cât timp lucrează, cum arată acești copii. În discuțiile cu copiii, monitorii au aflat ce vârstă au aceștia, ce îi face să muncească, care sunt consecințele faptului că lucrează, ce program de lucru au, dacă sunt remunerați, dacă au contract de muncă etc.

Observația

Observația este metoda de cercetare prin care sunt studiate evenimente în desfășurarea lor reală sau manifestări comportamentale firești ale persoanei în condiții obișnuite de viață. A observa înseamnă a cunoaște, a examina un obiect sau proces, a face constatări legate de ceea ce privim. Observatorul este doar un „fotograf” al faptului.

Nu orice tip de informație poate fi obținută cu ajutorul observației. Această metodă permite culegerea de date despre diferite comportamente verbale și nonverbale, relații interpersonale, activități, obiecte etc. și nu oferă informații privind aspecte interioare ale persoanei, cum sunt: motivația, intențiile, așteptările.

În observație monitorul nu comunică direct cu persoanele sau situațiile care alcătuiesc obiectul studiului său. Informațiile pe care le adună pe această cale pot fi folosite separat sau împreună cu cele obținute prin alte metode.

Un avantaj al observației este că se înregistrează comportamentele chiar în momentul desfășurării lor, ceea ce înlătură posibilele greșeli de memorie sau cele datorate dorinței respondentului de a se prezenta într-o lumină favorabilă, care sunt posibile în cazul interviului și anchetei.

Metoda observației poate avea ca obiect:

- Comportamentul *verbal* al persoanelor – modul în care se desfășoară o conversație între doi interlocutori, cuvinte și expresii utilizate, grad de participare și durata de implicare în discuție etc.;
- Comportamentul *nonverbal* al persoanelor – expresia facială, privirea, reacțiile, acțiunile întreprinse de oameni;
- *Situații* concrete obișnuite sau mai puțin obișnuite, noi – flux de copii care vizitează un centru din comunitate, atmosfera din sălile de clasă pe durata pauzelor, felul cum comunică profesorul cu elevii la lecție, certuri între copii, mediul/ condițiile în care copiii muncesc etc.
- *Obiecte* – disponibilitatea cărților în bibliotecă, modul de utilizare a echipamentului în clubul de sport din comunitate etc.
- *Conținutul* unor mesaje – analiza unor comunicate de presă, a mesajelor transmise în emisuni sau în campanii de informare din mass-media etc.

În funcție de tipul cercetării și obiectivele pe care le urmărește, observația are diferite caracteristici:

- *Precizia* – se poate situa de la forme foarte riguroase, structurate până la forme difuze, nestructurate;
- *Concentrarea* – de la observarea unei manifestări foarte înguste a comportamentului până la manifestări globale;
- *Durata* – poate varia de la o observație spontană până la una pe durate mari de timp;
- Nivel de *conștientizare a prezenței observatorului* de către subiectul observat – poate avea următoarele variante: observator prezent și neimplicat, observator prezent și implicat, observator ascuns neimplicat, observator ascuns și implicat;
- Volumul de *informații oferit subiectului* – poate varia de la dezvăluirea completă a scopului observației, până la absența informației.

Reguli pentru o bună observație

- Stabilirea precisă, clară a scopului urmărit – observația se realizează pe baza unui plan dinainte stabilit, în care este menționat aspectul sau comportamentul țintit de monitor.
- Caracterul observabil al lucrului studiat – informația căutată trebuie să poată fi obținută prin observare. Aspecte ale vieții private ale oamenilor nu pot fi obiectul acestei metode, pentru că nu sunt accesibile. De exemplu, comunicarea dintre părinți și copii în familie este inaccesibilă pentru observare și poate fi studiată în cadrul interviurilor cu ambele părți.
- Caracterul planificat – urmărirea obiectivului propus în planul inițial, chiar dacă poate apărea dorința de a îndrepta atenția asupra unor aspecte mai spectaculoase.
- Durată relativ scurtă – comportamentul sau fenomenul studiat poate fi observat dacă se desfășoară într-un interval de timp relativ scurt. Observația pe o perioadă de ani, de exemplu, devine prea costisitoare. Atunci alte metode sunt mai potrivite pentru a obține datele necesare.
- Notarea imediată a observațiilor – pentru a evita omiterea sau denaturarea informațiilor, este foarte important ca observațiile să fie notate în proces sau imediat după încheierea observării.
- Veridicitatea datelor – înregistrarea doar a faptelor observate și nu a presupunerilor observatorului, părerilor, comentariilor acestuia.

Pentru înregistrarea datelor obținute din observație se apelează la un *formular de observare*. Acesta poate specifica mai multe aspecte, printre care: cine este observatorul, care este obiectul observației, când are loc, unde se desfășoară, cum se înregistrează datele.

Dacă cerințele de date pentru atingerea scopului studiului sunt cunoscute și pot fi incluse în anumite categorii bine definite/ clare, acestea trebuie incluse în formular. Specificarea detaliată a informațiilor care vor fi obținute și a modalităților de înregistrare a acestora sunt caracteristici ale observației structurate. Atunci când informațiile sunt înregistrate în mod liber, fără o specificare detaliată, observatorul notează toate elementele pe care le consideră de interes în raport cu scopul cercetării. Acest tip de observație se numește nestructurată.

Procedeele de notare a faptelor observate trebuie stabilite de la început și cunoscute de observator. Având în minte obiectivul observării și conținutul formularului, monitorul face mai ușor notițele necesare. Este important observatorul să nu aprobe sau dezaprobe comportamentele observate.

Grupul de lucru a folosit ca metodă observația atunci când a monitorizat dreptul la protecție față de violență la școală, în cercul prietenilor, pe stradă. Ei s-au condus de indicatorii stabiliți și au descris frecvența și formele de manifestare ale diferitor tipuri de abuz.

Metodele creative

Uneori pentru noi toți imaginile sunt mai expresive decât cuvintele. Însă sunt și persoane pentru care, din anumite motive, activitățile bazate pe limbaj nu sunt potrivite. Printre aceste persoane ar putea fi copiii mici, oamenii care nu pot scrie, cei cărora nu le place să completeze chestionare, cei care au dificultăți să vorbească ș.a.

Avem diferite stiluri de exprimare, iar metodele creative sunt cele care ne oferă posibilități nonverbale de comunicare. În plus, aceste tehnici sunt foarte interesante. Informațiile astfel colectate pot completa date culese prin alte metode sau pot fi analizate separat.

Desenul, posterul, colajul, fotografia, aplicate individual sau în grup, pot fi folosite pentru a reda vizual experiențe ale copiilor: felul în care văd ei anumite situații sau cum și-ar dori să fie ele schimbate.

Propunând unor copii să deseneze sau să reprezinte printr-un colaj locul ideal pentru joacă, putem înțelege mai bine ce elemente sunt importante pentru ei și ce le lipsește. De exemplu, dacă am întreba un copil ce face în timpul liber și el ne-ar spune că-i place să joace fotbal – am obține un fel de informație. Dacă l-am ruga să deseneze ce face în timpul liber și el ar reprezenta doi copii cu o minge în mijlocul străzii, fiind înconjurați de mașini – am avea o imagine mai completă despre experiența acestui copil.

Fotografierea poate fi o metodă utilă mai ales dacă ne interesează cum văd copiii comunitatea în care trăiesc. Ei ar putea face poze ale locurilor unde se simt în siguranță, în care le place să petreacă timpul, unde cred că trebuie de făcut schimbări sau pentru a arăta care sunt, în opiniile lor, problemele din comunitate. Aplicarea acestei metode trebuie să urmeze principiile etice ale monitorizării, printre care solicitarea acordului persoanelor de a fi fotografiate și informarea lor despre cum vor fi utilizate pozele.

La fel ca în cazul celorlalte metode, utilizarea metodelor creative necesită o anumită pregătire și respectarea unor reguli. Monitorii trebuie să decidă ce întrebare de cercetare vor adresa, să planifice cum vor fi înregistrate comentariile/ ideile copiilor și analizate informațiile rezultate. De asemenea, este important ca autorii desenelor, posterelor, fotografiilor să explice ce au prezentat în lucrările lor, pentru ca monitorii să se asigure că au înțeles mesajul transmis prin imagini și să utilizeze în analiză semnificația oferită de copii creațiilor lor, nu propriile interpretări.

Tipul de date colectate prin metode creative oferă și posibilități interesante de prezentare a lor. De exemplu, fotografiile digitale pot fi combinate într-o prezentare electronică, fără a le imprima pe hârtie.

Abordarea participativă în colectarea informațiilor de la copii

În ultimii ani, metodele participative sunt tot mai des folosite în educație, evaluarea programelor unor organizații, realizarea de cercetări ș.a. Totuși, încă nu toți înțeleg pe deplin sensul cuvântului „participativ”. Faptul că luăm parte la o activitate nu o transformă într-o activitate participativă. Metodele de colectare a informațiilor sunt participative dacă oferă copiilor oportunitatea de a-și împărtăși ideile despre lucrurile care îi privesc și iau în considerație aceste opinii.

Participative sunt metodele care:

- se interesează în special de aspectele calitative ale temei cercetate;
- pun accentul și pe proces, nu doar pe rezultatul final, încurajând exprimarea și comunicarea, interacțiunea și implicarea activă a persoanelor;
- stimulează participanții să fie mai mult decât simple surse de informații, dezvoltându-i prin ocazia de a reflecta asupra diferitor lucruri, a analiza și înțelege mai bine anumite realități și a elabora propuneri pentru îmbunătățirea acestora;
- încurajează reflecția, creativitatea și discuția și sunt accesibile pentru toți copiii, inclusiv cei care nu merg la școală sau cei care întâlnesc anumite dificultăți în viață.

Pentru a afla mai multe despre cum se lucrează cu grupuri de copii, se aplică diferite metode de colectare a informațiilor, inclusiv cele participative, consultați ghidurile de la următoarele adrese electronice:

http://www.childrights.md/files/publications/GHID_profesionisti.pdf - în limba română și

http://www.funkydragonjunior.co.uk/attachments/062_E%20CARs%20pack%20final.pdf -

în limba engleză. Puteți citi mai multe cercetări interesante, realizate de copii cu suportul organizației Children's Research Centre din Marea Britanie, aici -

<http://childrens-research-centre.open.ac.uk/research.cfm> - în limba engleză.

Pasul V. Organizarea și analiza informațiilor

Cum extragem concluzii din informațiile culese?

Organizarea informațiilor, analiza rezultatelor și formularea concluziilor sunt pași prin care oferim un sens tuturor datelor obținute în procesul de monitorizare. Chiar dacă aceste acțiuni sunt uneori dificile, de fapt, ele sunt experiențe zilnice ale oamenilor – toți ne analizăm activitatea, observăm asemănări și diferențe, cautăm explicații, tragem anumite concluzii etc.

Durata acestui proces depinde de volumul informațiilor culese, iar modul în care se procedează – de natura datelor și numărul de metode aplicate. Chestionarele ne oferă mai mult date cantitative, iar discuțiile individuale sau de grup – date calitative. Fiecare tip de informație va necesita un anumit fel de analiză. Dacă au fost utilizate câteva metode, monitorii pot lucra în grupuri mai mici, analizând separat datele provenite din fiecare metodă. În acest mod, ei se vor concentra mai ușor și vor observa tendințele care reies din răspunsurile participanților. De exemplu, aceleași persoane ar trebui să citească toate interviurile sau toate chestionarele aplicate și să extragă de acolo informațiile relevante. După ce au analizat în profunzime diferite aspecte, monitorii se reunesc și discută care sunt cele mai importante constatări, pe care trebuie să le includă în raportul de monitorizare.

După ce colectau date despre modul în care se respectă un drept în comunitatea lor, copiii din grupul de lucru discutau în cadrul unui atelier pentru a elabora raportul de monitorizare. Divizați în grupuri mici, ei analizau informațiile, extrăgeau principalele idei, formulau concluzii. După aceasta, copiii se reuniau, revedeau aceste idei și conveneau asupra concluziilor care intrau în raportul prezentat din partea grupului.

Analiza informației cantitative

Informația cantitativă este reprezentată de răspunsurile și comentariile verbale care pot fi transformate în cifre și numărate (de exemplu: „da”, „nu” sau „nu știu”, aprecieri pe o scală (de la 1 la 5), alegerea anumitor categorii etc).

- Calculați *frecvența* pentru fiecare întrebare studiată: numărați activitățile, persoanele, lucrurile care posedă aceeași caracteristică.

Există două moduri de a număra manual răspunsurile din chestionare:

- a citi fiecare chestionar pe rând, notînd pe o foaie separată codul/ răspunsurile pentru fiecare întrebare;
- a citi răspunsurile la aceeași întrebare din toate chestionarele, numărîndu-le concomitent.
- Frecvența poate fi exprimată în *procente* – proporția din total a activităților, obiectelor, persoanelor care posedă o anumită caracteristică. Procentajele

sunt utilizate deseori pentru a prezenta starea de lucruri la moment sau schimbările produse în timp într-un anumit domeniu.

- Analizați întrebările studiului concomitent cu anumite caracteristici ale respondenților: sex, vîrstă, mediul de reședință, instituția de învățămînt, localitate ș.a. Veți afla ce spun despre același lucru fetele și băieții, copiii de diferite confesiuni religioase sau de diferite etnii etc.
- *Calcularea mediei* este utilizată pentru a sintetiza rezultatele studiului. Media rezultă din împărțirea sumei răspunsurilor numerice la o anumită întrebare la numărul de răspunsuri/ participanți. De exemplu, în cazul întrebărilor care necesită o exprimare mai nuanțată a opiniei (1 = nu sunt de acord, 2 = sunt parțial de acord, 3 = sunt de acord), este mai clar dacă spuneți că media pentru o anumită întrebare este de 2.25, decât dacă spuneți cîți respondenți au ales să răspundă „1”, cîți – „2” sau „3”. Media aritmetică are proprietăți matematice care o fac utilă pentru realizarea multor procedee statistice.
- Găsiți o modalitate de a include într-un tabel cît mai multe rezultate statistice calculate (medii, frecvențe, rate). Aceasta va contribui la prezentarea de sinteză a constatărilor monitorizării.
- Dacă volumul datelor cantitative este mic sau nu aveți abilități de utilizare a computerului pentru analiza lor, puteți opta pentru organizarea manuală a datelor. Dar dacă volumul depășește 300 de persoane sau este necesară o analiză sofisticată, este bine să apelați la programe speciale, cum este SPSS (Pachet Statistic pentru Științe Sociale).

Analiza informației calitative

Informația calitativă este reprezentată de răspunsurile verbale obținute în cadrul interviurilor, discuțiilor de grup, atelierelor cu utilizarea metodelor creative sau la întrebările deschise din chestionare etc. Există mai multe abordări ale cercetării calitative. Iată niște reguli generale:

- Citiți rapid răspunsurile, ideile, comentariile adunate.
- Aranjați toată informația într-o ordine de lucru – după categoriile de participanți sau după unele caracteristici demografice ale participanților. De exemplu, dacă ați organizați discuții focus-grup cu elevii și profesorii, veți lucra mai înfii cu toate transcrierile uneia dintre categorii.
- Scrieți pe foi separate principalele idei reieșite din răspunsurile oferite de participanți la întrebările cercetării. Puteți detalia aceste idei pe grupuri de participanți – fete și băieți, copii din sate și copii din orașe, copii de la grădiniță, copii care merg la școală etc. Faceți un semn și pe textul din interviu sau chestionar, pentru a-l găsi mai ușor dacă veți vrea să includeți citatul sau comentariul în raport, pentru a confirma o concluzie.

- Încercați să găsiți sub-teme în interiorul informațiilor oferite de participanți la o întrebare. De exemplu, în relatările despre felul în care opiniile lor sunt luate în considerare de către adulți, copiii se pot referi la părinți, profesori, medici, lucrătorii centrelor din comunitate și alte persoane.
- Va fi nevoie să parcurgeți de mai multe ori toată informația. Uneori, participanții vor oferi răspunsuri la anumite întrebări atunci când îi veți întreba cu totul altceva.
- Asigurați-vă că toate ideile care spun lucruri asemănătoare se află la un loc, pe foi separate de hîrtie.
- Scrieți un rezumat pentru fiecare pagină cu comentarii, în care să descrieți cum a răspuns fiecare grup de participanți la acea întrebare. De exemplu, veți obține cîteva rezumate: despre opiniile copiilor care au pînă la 12 ani la o întrebare, despre opiniile adolescenților la același subiect, despre opiniile părinților, despre opiniile profesorilor etc.
- Încercați să comparați rezumatele: prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc. Descrieți ceea ce observați. Mai tîrziu veți încerca să explicați anumite lucruri sau să faceți unele recomandări.
- Dacă veți folosi computerul pentru organizarea informațiilor calitative, vă va fi mai simplu să operați cu fragmentele de text, aranjîndu-le și rearanjîndu-le pînă credeți că ați obținut categoriile potrivite de idei.
- Informațiile vizuale (desenele, fotografiile) pot fi considerate date calitative și analizate ca atare. Este important ca fiecare element să fie trecut prin aceleași întrebări de analiză (recitiți textul de la pag. 40 despre metoda analizei de documente).

Pasul VI. Elaborarea raportului de monitorizare și prezentarea lui

Cui, în ce formă și cu ce scop vom prezenta rezultatele monitorizării?

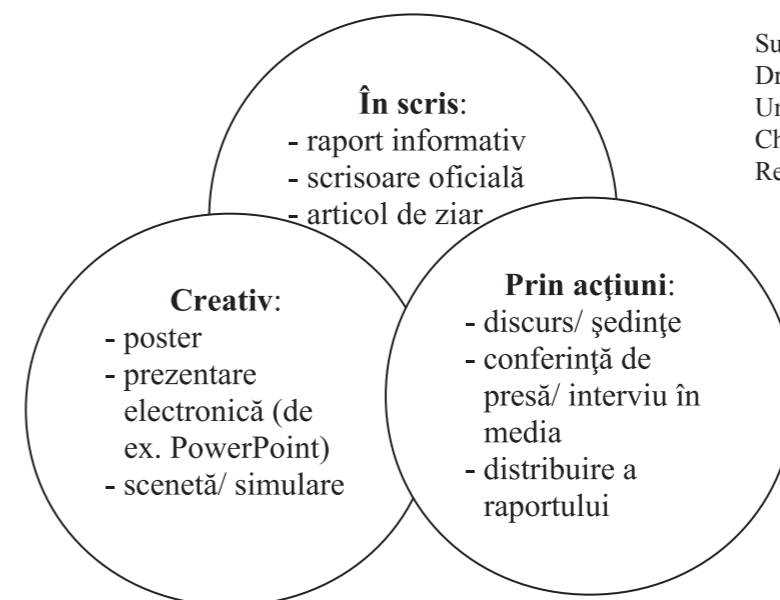
Raportul asupra monitorizării unui drept este o prezentare a constatărilor rezultate în urma activității de monitorizare. Conținutul raportului trebuie să reflecte cele mai importante idei la care ați ajuns în procesul monitorizării.

La etapa de pregătire a raportului de monitorizare, aveți sarcina să organizați totalitatea de informații de care dispuneți cît mai concis, util și interesant. În acest proces, trebuie să vă ghidați nu doar de *obiectivele* monitorizării, ci și de *publicul* cărui va fi prezentate rezultatele (în capitolul I ați citit despre mai multe persoane și instituții interesate de asemenea informații).

O dată ce știți cine este auditoriul sau ținta voastră, este nevoie să decideți și în ce formă să fie prezentate rezultatele, ce să includă prezentarea, cît de voluminoasă să fie aceasta și ce stil să aibă.

Rapoartele pot fi diferite după scop, grad de complexitate, mijloace folosite și alte caracteristici. Ceea ce este comun pentru toate rapoartele bune este logica sau prezența unei *structuri*. Într-un raport trebuie spus cine a făcut monitorizarea, cu ce scop, cît a durat aceasta, ce metode s-au folosit pentru a colecta și a analiza informațiile, după care – formulate constatările și concluziile. Rezultatele prezentate pot fi redactate după întrebările cercetate sau cele mai importante constatări ale monitorizării. Un raport include de regulă analiza diferitor aspecte ale cercetării efectuate și a legăturilor dintre aceste idei. Raportul trebuie să includă un sumar al *tuturor* ideilor și opiniilor exprimate de participanți în perioada de colectare a informațiilor. Ideile din raport pot fi însoțite de citate din discuțiile purtate.

Există mai multe modalități interesante și atractive de prezentare a rezultatelor unei monitorizări.

Sursa: adaptat după Funky Dragon, Partnership Support Unit and Authors (2011) Children as Researchers. Resource Pack.

La această adresă puteți vedea un raport adresat Comitetului pentru Drepturile Copilului, care a fost elaborat de o organizație de copii din Țara Galilor:

[http://www.funkydragonjunior.co.uk/english/efunkychildrep\(f\).pdf](http://www.funkydragonjunior.co.uk/english/efunkychildrep(f).pdf).
Raportul este în limba engleză și prezintă într-un mod neobișnuit datele unei cercetări cantitative.

Acest raport prezintă rezultatele unei cercetări realizate de copii din Marea Britanie, precum și metodele aplicate de ei: http://www.getready-forchange.org.uk/images/uploads/GRFG_submission_to_UN_2008.pdf

Indiferent de forma pe care ați decis să o ia raportul, mai întâi va fi nevoie să elaborați o variantă scrisă a lui. Acest exercițiu vă va ajuta să vă ordonați ideile și să vă pregătiți pentru prezentarea lui.

Sugestii pentru elaborarea rapoartelor de monitorizare

- Prima variantă a raportului nu este niciodată și cea finală. Faceți pauze, căutați comentarii constructive din partea altor persoane și planificați mai multe redactări.
- Raportul trebuie să comunice un mesaj pe înțelesul cititorilor. Folosiți în prezentarea rezultatelor același limbaj pe care l-ar folosi și publicul căruia vă adresați. Evitați frazele lungi și cuvintele dificile.
- Structura raportului trebuie să fie simplă. Împărțiți informația pe capitole tematice relativ egale ca volum și dați-le titluri care să sugereze conținutul lor.
- Spuneți câte ceva despre contextul în care a fost elaborat raportul: cine sunt autorii, cu ce scop l-au elaborat, de la cine au fost obținute informațiile etc.
- Raportul va fi mult mai interesant dacă includeți citate, exemple scurte care să descrie faptele prezentate, fotografii care să transmită mesajul raportului (utilizate doar cu acordul participanților) ș.a. Astfel veți oferi anumite explicații și veți da rezultatelor un aspect mai personalizat, mai credibil.
- Dacă raportul va fi util mai multor categorii de persoane, pot fi elaborate câteva variante ale lui, destinate diferitor grupuri de persoane și instituții (copii, părinți, ministere, organizații internaționale etc.). În acest mod, vă asigurați că raportul va avea un volum acceptabil. Cu cât un raport este mai scurt, cu atât este mai probabil să fie citit.
- Raportul scris poate opera cu trei elemente de bază: cuvinte, cifre și imagini. Pentru a face raportul mai explicit și mai atractiv, includeți în el diferite elemente, într-un mod echilibrat. Cele mai importante constatări pot fi prezentate în diverse moduri, pentru a fi înțelese de mai multe persoane. Deseori este necesar de comentat rezultatele care sunt prezentate prin cifre.

Un raport poate avea diferite scopuri. Unul din ele este de a oferi *informații*, a ajuta pe cineva să înțeleagă anumite aspecte. Decideți care dintre informațiile pe care le dețineți pot fi valoroase, noi, relevante pentru publicul căruia vă adresați.

Iată ce au răspuns membrii grupului de lucru la întrebarea:

„De ce faceți rapoarte de monitorizare?”

- Pentru a informa	- Pentru a soluționa o problemă
- Pentru a impresiona	- Pentru a dovedi ceva
- Pentru a obține o acțiune din partea cuiva	- Pentru a pune în evidență ceva

Procesul de monitorizare este și un punct de plecare pentru anumite acțiuni care vor contribui la elaborarea strategiilor de rezolvare a problemelor identificate în domeniul drepturilor copilului. Atunci când rezultatele unei monitorizări sunt împărtășite altor persoane, pe lângă informarea acestora, are loc și *sensibilizarea opiniei publice*, adică o creștere a gradului de conștientizare a oamenilor referitor la temă. Printr-o prezentare eficientă a informațiilor noastre celor care sunt *responsabili pentru asigurarea drepturilor*, îi putem *influența să acționeze*. Aceasta înseamnă să facem *pledoarie* sau *advocacy*.

Activitatea de advocacy pentru drepturile copilului

Realizarea drepturilor necesită desfășurarea unui proces de negociere între cei care vor să vadă drepturile realizate și cei care au puterea de a le transforma în realitate. Această activitate este *advocacy*. În limba engleză, *advocacy* înseamnă acțiunea de a pleda pentru ceva, de a susține sau apăra activ o idee, o cauză, o propunere.

În limba română această activitate se numește a face *pledoarie* sau a-ți face vocea auzită, adică a promova o idee sau a o introduce pe agenda publică, a influența, a susține o decizie care afectează o parte a societății.

O campanie de advocacy se bazează pe o comunicare reușită, care are loc atunci când oamenii potriviți adresează mesaje potrivite într-un loc potrivit și la timpul potrivit.

Există diferite domenii de intervenție și *instrumente* pentru a face pledoarie: întruniri oficiale/ neoficiale cu autorități sau alți factori de decizie, apariții în mass-media, colectare de semnături pentru petiții adresate instituțiilor și persoanelor abilitate, conferințe de presă și multe altele. Fiecare dintre acestea este potrivit în funcție de situația concretă: împrejurări, persoane care trebuie influențate și cele care influențează, resurse disponibile etc.

Copiii din grupul de lucru au folosit diferite *modalități pentru a-și prezenta munca și a-și face vocea auzită*:

- rapoarte scurte pe drepturi separate și unul după un an de activitate, distribuite factorilor de decizie;
- buletin electronic informativ pentru publicul larg interesat de drepturile copilului;
- interviuri pentru diferite posturi de televiziune și radio, articole în ziare locale și naționale;
- scrisoare oficială adresată Ministerului Educației;
- discurs în prezența avocatului parlamentar pentru protecția drepturilor copilului;
- prezentarea într-o conferință de presă a rezultatelor studiului despre cunoașterea drepturilor de către copii;
- informarea prin discuții a membrilor familiei, altor rude, prietenilor și colegilor, organizarea de activități interactive în cadrul orelor de educație civică și dirigenție.

La început s-ar putea să vă pară dificil să stați în fața unor adulți cu putere de decizie și să-i faceți să vă asculte. Și în această activitate vă ajută dacă exersați aplicarea diferitor tehnici de comunicare cu persoane din cadrul grupului vostru sau din afara acestuia. În plus, datorită cercetării, veți cunoaște destul de bine tema despre care veți vorbi reprezentanților diferitor instituții. Ceea ce vă va crește și mai mult încrederea în sine este și faptul că veți vorbi din partea tuturor copiilor care v-au împărtășit din experiențele lor.

Citiți mai multe despre strategiile de a ne face vocea auzită la următoarele adrese electronice. Ghiduri în limba română veți găsi aici:
<http://credo.md/arhiva/documente/advocacy.pdf>
http://www.advocacy.ro/index.php/cercetare_publicatii/afisare/ro/6/
în limba rusă aici:
<http://credo.md/arhiva/documente/UcebnicAdvocacyRu.pdf>
în limba engleză aici:
http://www.sasanet.org/curriculum_final/downloads/CA/Working%20Papers%20&%20Case%20Studies/WP2%20-%20Advocacy_Manual.pdf
http://www.apha.org/NR/rdonlyres/A5A9C4ED-1C0C-4D0C-A56C-C33DEC7F5A49/0/Media_Advocacy_Manual.pdf

2.4. Ce poate face dificilă activitatea de monitorizare desfășurată de copii

Ca orice activitate, în anumite momente și monitorizarea poate fi dificilă. Din experiența copiilor care au monitorizat realizarea drepturilor lor, aceste dificultăți sunt legate de următoarele situații.

Esența activității de monitorizare a drepturilor

Monitorizarea drepturilor copilului de către copii este un lucru nou și neobișnuit pentru mulți oameni, și adulți și copii. Implicarea în această activitate, necesită cunoștințe din ambele domenii: drepturi și procesul prin care realizarea acestora este monitorizată. Totodată, monitorizarea este o activitate de cunoaștere și solicită abilități specifice cercetării, adică aplicarea de metode pentru colectarea și analiza informațiilor. Pentru a crește încrederea copiilor să se implice în activități de monitorizare a drepturilor este nevoie ca ei să fie *pregătiți* pentru această experiență. Copiii ar putea să se *informeze*, de sine stătător sau cu ajutorul unor adulți, cu referire la diferite subiecte care țin de drepturile copilului, legislația națională și internațională din acest domeniu, indicatori de monitorizare, metode de cercetare, căi de a-și face vocea auzită, persoane și instituții responsabile de respectarea drepturilor ș.a. Majoritatea competențelor practice trebuie *exersate* înainte de a fi aplicate cu scopul monitorizării drepturilor și în acest caz ajutorul unor persoane cu experiență este foarte util.

Capacitățile în evoluție ale copiilor

Participarea copiilor în diverse activități, inclusiv în monitorizare, necesită asigurarea unor condiții care să țină cont de vârsta și gradul de maturitate ale copiilor. Astfel, copiii au nevoie de informații adaptate pentru nivelul lor de înțelegere, ocazii și timp suficient pentru a-și dezvolta abilitățile, o comunicare pe înțelesul lor

cu adulții cu care interacționează și încredere din partea acestora. Materialele informative adaptate pentru copii sunt foarte utile în susținerea acestora să participe. Copiii sunt interesați de activități dinamice, iar adulții îi pot ajuta să-și organizeze lucrul într-o manieră atractivă, rămânând totodată concentrați asupra obiectivelor de monitorizare. Copiii vor să obțină cât mai repede rezultate, de aceea este important să comunice cu persoane și instituții responsabile de drepturile copilului și să raporteze cazurile de încălcare a drepturilor pe care le întâlnesc.

Modul în care adulții percep activitatea de monitorizare desfășurată de copii

Suportul familiei, al profesorilor și al altor adulți din jurul copiilor este foarte important pentru implicarea acestora în activitățile de monitorizare. Dacă adulții nu înțeleg pe deplin esența drepturilor copilului și beneficiile implicării copiilor în monitorizare, ei pot fi ostili, din cauză că își văd autoritatea amenințată sau pot ignora rezultatele copiilor, din cauză că nu le consideră importante.

Pentru a-și oferi suportul și a încuraja copiii, părinții și alți adulți din comunitate, precum și reprezentanții autorităților de diferite niveluri, au nevoie de informare privind drepturile copilului, participarea reală a lor și beneficiile pe care le aduce aceasta copiilor și comunității în general. Totodată, și copiii trebuie să aibă abilități necesare pentru a-și face cunoscută activitatea pe care o întreprind ca monitori, să negocieze anumite roluri și responsabilități în relația cu diferiți adulți. Cunoșcând mai îndeaproape cum face un copil monitorizare și cum această activitate îl ajută să se dezvolte, adulții vor fi mai deschiși să-l susțină, îi vor aprecia eforturile și îl vor vedea ca partener.

Accesul limitat sau dificil la informații

Deseori copiilor le este dificil să obțină informații deținute de diverse organizații sau să comunice cu specialiști din domeniul protecției copilului. De regulă, informațiile și documentele referitoare la situația drepturilor copilului sunt adresate adulților. Majoritatea adulților folosesc un limbaj profesional inaccesibil copiilor și nu sunt pregătiți să comunice prin metode care să fie înțelese de copii cu diferite experiențe de viață.

Mulți copii continuă să locuiască în instituții (școli de tip internat, instituții medicale de tip închis, instituții de pre-detenență sau penitenciare) în care accesul este permis doar în anumite condiții. Fără ajutorul unui adult, monitorizarea drepturilor acestor grupuri de copii poate fi dificilă.

În aceste cazuri, un adult care știe să lucreze cu copiii ar putea să-i învețe cum se fac solicitările oficiale de informații, să intermedieze stabilirea unor întâlniri cu autoritățile, să obțină acordul managerilor unor instituții de a comunica cu copiii plasați în acestea, să contribuie la explicarea unor concepte mai complicate și la producerea de materiale informative adaptate nivelului de înțelegere al copiilor.

2.5. Sugestii pentru adulții care vor să susțină copiii în monitorizarea drepturilor lor

Copiii consideră valoros suportul adulților apropiați în toate activitățile pe care le întreprind. Susținerea din partea părinților a fost menționată de toți membrii grupului de lucru drept unul din principalii factori care au contribuit la participarea lor. Bazându-se pe propria experiență, monitorii din grupul de lucru au elaborat mai multe **recomandări pentru părinții** copiilor implicați în activități și proiecte în care învață despre drepturi.

Ce motive are un părinte să-și susțină copilul în monitorizarea drepturilor?

- Participând, copilul își dezvoltă potențialul:
 - capătă mai multă încredere în propriile forțe, devine mai sigur de sine;
 - își formează diferite abilități (de comunicare, de exprimare liberă, de vorbire în public, de lucru în echipă, aplicare a strategiilor de *advocacy*, participare etc.);
 - are motivația de a se implica și în alte activități, ceea ce îi va dezvolta în continuare capacitățile, talentele, abilitățile;
 - învață să-și apere și să-și solicite drepturile;
 - respectă și drepturile altora, inclusiv ale părinților;
 - simțindu-și drepturile respectate, copilul își îndeplinește mai conștiințios obligațiile.
- Susținerea pe care copilul o simte din parte părinților contribuie la o *relație* tot mai bună cu aceștia, bazată pe respect și încredere reciprocă.

	Din spusele părinților, copiii din grupul de lucru:
Cunoștințe	... sunt mai informați, își știu drepturile și cum să le protejeze, cunosc persoane și organizații responsabile în acest domeniu.
Abilități	... își organizează independent timpul, au un program. ... au văzut noi metode de învățare, au cunoscut oameni noi, a fost ceva diferit de ceea ce fac la școală, s-au format ca echipă și acest lucru a influențat schimbarea lor.
Încredere în sine	... sunt mai încrezuți în forțele proprii, pot spune „Eu”, știu ce vor, sunt mai activi.
Atitudine prosocială	... au devenit mai maturi, privesc mai profund lucrurile, le analizează din diferite puncte de vedere, se gândesc înainte de a spune ceva. ... sunt mai responsabili pentru acțiunile lor. ... au devenit mai toleranți în comunicarea cu diferiți copii. ... învață mai ușor datorită participării la proiect, și-au schimbat și caracterul. ... comunică mult între ei, au devenit prieteni, cer sfaturi unii de la alții, fac schimb de idei și păreri.

Sursa: Peter Dixon (2010) Executive Summary: Review of „Children Monitoring their Rights” Moldova.

Cum poate un părinte să-și susțină copilul care monitorizează drepturile?

- Oferindu-i suport emoțional și moral, prin încurajări: „E bine ceea ce faci...”, „Poți conta pe mine...” etc.
- Acordându-i mai mult timp liber acasă, dându-i mai puține sarcini, astfel încât copilul să reușească să-și îndeplinească temele de la școală și activitățile în proiect.
- Ajutându-l să stabilească relații/ contacte cu alți adulți din comunitate (primar, asistent social, medic).
- Însoțindu-l la primar, asistent social, director de școală, medic etc., când copilul are nevoie de informații. Astfel copilul va fi mai sigur pe sine, va avea mai puține emoții și va fi exclusă situația când nu este luat în serios.
- Ajutându-l în procesul de monitorizare, colectare a datelor, analiză a acestora.
- Manifestând interes față de lucrul, procesul și rezultatele obținute de copil și de întregul grup.
- Susținându-l material în măsura posibilităților (de exemplu, dacă trebuie să se deplaseze în altă localitate).
- Explicând la adunările de părinți despre scopul/ activitatea copilului de monitorizare. În acest mod mai mulți părinți vor obține informații veridice despre drepturi și vor înțelege mai bine esența monitorizării lor.
- Explicând profesorilor despre participarea copilului, drepturi și monitorizare.

Copiii din grupul de lucru au apreciat drept valoroasă și interesantă experiența în cadrul proiectului și consideră importantă crearea de posibilități pentru implicarea cât mai multor copii în asemenea activități. Pentru a încuraja **organizațiile locale și naționale** să susțină monitorizarea drepturilor copilului de către copii, ei sugerează o listă de **aspecte pentru reflecție** celor care vor să facă activitatea copiilor cât mai eficientă.

Constituirea grupului de copii

Înainte de implicarea propriu-zisă a copiilor, este nevoie ca organizația sau grupul de inițiativă să desfășoare o muncă de pregătire, care constă în analiza situației din comunitate cu privire la copiii și tinerii din ea, principalele probleme cu care se confruntă aceștia în domeniul drepturilor și a participării ș.a. și în elaborarea unei *strategii* proprii de acțiune.

- ☑ *Informarea despre oportunitatea* de implicare trebuie făcută pe larg, *printr-un anunț*, scris pe înțelesul copiilor, bine structurat și care să conțină suficientă informație pentru ca un copil să înțeleagă ce i se propune și să poată lua o decizie. Anunțul s-ar putea referi la următoarele aspecte:

- Informații despre organizația care a lansat anunțul: denumire, domeniul de activitate, experiența de lucru cu copiii, durata proiectului organizat;
 - Scopul organizării activității/ grupului;
 - Metodele de lucru ale organizației sau cele care vor fi folosite în activitate;
 - Rolurile, sarcinile pe care le vor avea participanții;
 - Cerințele pentru participanți: date sau informații pe care trebuie să le prezinte pentru a participa (de exemplu: Curriculum Vitae, scrisoare de motivare);
 - Indicarea clară a faptului că pot participa toți copiii, indiferent de vîrstă, etnie, sex, limbă vorbită, religie, stare de sănătate, stare materială, reușită școlară, statut familial, experiență de lucru în alte proiecte;
 - Date de contact ale organizației și ale persoanei care poate oferi explicații suplimentare cu referire la întregul proces etc.
- Pentru a asigura *accesul copiilor din diferite grupuri* la informația despre posibilitatea de implicare în activitatea de monitorizare, această informație trebuie distribuită prin cît mai diverse căi:
- Afișe în toate școlile din comunitate, inclusiv școlile internat;
 - Afișe în alte instituții în care copiii își petrec timpul: case de creație, școli de sport, școli muzicale, case de cultură, terenuri de joacă, centre pentru copii și tineri ș.a.;
 - Prezentarea anunțului și a explicațiilor necesare, de către profesori, educatori și alți adulți din instituțiile pentru copii;
 - Plasarea anunțului în *Internet*;
 - Plasarea anunțului în mass-media locală etc.
- Criteriile de selecție* a copiilor care se înscriu să participe trebuie să corespundă cu articolul 2 al Convenției – nondiscriminarea – și să asigure faptul că grupul constituit va include copii care reprezintă diferite grupuri din comunitate sau regiune:
- Copii care vorbesc limbi diferite
 - Fete și băieți
 - Copiii cu și fără experiență de participare în alte activități sau proiecte
 - Copii cu diferite vîrste
 - Copii din sate și din orașe

Organizarea întîlnirilor de lucru

Participarea copiilor necesită multă pregătire în perioada care precede convocarea lor. Și pe parcursul activității, monitorii au nevoie constant de suport și ghidare,

forma acestora variind în funcție de capacitățile în evoluție ale copiilor. A ține cont de *capacitățile în evoluție* ale copiilor înseamnă că, pe măsură ce copiii cresc, își dezvoltă diferite abilități și se pot descurca de sine stătător, adulții trebuie să le ofere tot mai puțină îndrumare.

- Programul de lucru al grupului de copii ar trebui să *îmbine activitățile* de învățare cu cele de comunicare și intercunoaștere, consolidare a grupului, creștere a încrederii în forțele proprii și cu activitățile de recreare.
- Activitatea copiilor necesită respectarea unor reguli. *Regulile de lucru* în grup, inclusiv cele care vizează activitatea copiilor în afara ședințelor, trebuie să fie stabilite împreună cu ei. În acest mod, copiii se simt co-autori și le respectă. Regulile sunt utile atunci cînd sunt formulate ca niște comportamente care fac ca fiecare membru al grupului să se simtă confortabil și care îi ajută pe toți să-și atingă obiectivele. Poate fi nevoie ca grupul să fie informat și despre regulile stabilite în incinta localului în care se întrunește.
- Pentru a asigura o participare adevărată a copiilor, este nevoie ca aceștia să fie *informați* din start *despre programul de activitate și obiectivele* pe care le urmărește acesta. Astfel participanții sunt conștienți de procesul prin care trec, sunt ajutați să-și dozeze forțele și să-și autoanalizeze activitatea. Pe parcurs, conținutul programului, metodele și ritmul de lucru trebuie adaptate, în conformitate cu gradul de înțelegere manifestat de copii, stilurile lor de învățare, necesitățile apărute. În acest context, este extrem de utilă *evaluarea* exercițiilor, atelierelor de instruire și altor întruniri cu participarea copiilor.
- Este recomandabil ca *aspectele teoretice și cele complicate să fie abordate în prima* parte a zilei, cînd capacitatea de concentrare și de lucru este mai mare. O înțelegere mai bună a informațiilor teoretice este favorizată de combinarea acestora cu *activitățile practice* (sarcini în grupuri mici, elaborare de postere, simulare, prezentare etc.), care permit exersarea abilităților.
- Utilizarea în activitățile de instruire a materialelor de *birotică* (foi, markere, clei, foarfece ș.a.) face mai ușoară înțelegerea diferitor teme și transformă învățarea într-o ocupație distractivă. În plus, desenele, colajele și alte metode creative care plac copiilor, necesită asemenea tip de materiale. Și utilizarea unor *mijloace tehnice*, precum computerul, proiectorul ar putea facilita activitatea grupului.
- Informarea este un aspect important al participării. Fiecare copil are nevoie să primească *materiale informative* legate de drepturile sale și alte subiecte care țin de activitatea grupului. În acest mod, copiii pot reveni la diverse informații de cîte ori simt nevoia. Limbajul acestor materiale trebuie adaptat la vîrsta și pregătirea copiilor. *Portofoliul*, în care fiecare copil să adune documente, materiale informaționale primite sau elaborate, diferite rezultate ale muncii ș.a. este una dintre modalitățile prin care copiii pot fi încurajați să-și formeze abilități de autoorganizare.

- ☑ *Condițiile fizice în care are loc învățarea* de asemenea influențează calitatea acesteia, de aceea este important ca spațiul în care se află copiii să respecte norme igienice elementare și să le pună la dispoziție toate lucrurile care răspund nevoilor de bază (sală spațioasă, luminoasă, curată, călduroasă pe timp de iarnă; apă, pahare; mobilier comod, potrivit vârstei copiilor; veceu, lavoare, săpun, apă caldă etc.).
- ☑ Perioada de desfășurare a atelierelor grupului de copii trebuie să țină cont de programul acestora. În funcție de context, întâlnirile ar putea dura de la câteva ore pînă la maxim 3 zile și pot fi desfășurate după lecții, în zilele de odihnă, în timpul vacanțelor, cu excepția zilelor de sărbătoare, cînd copiii preferă să-și petreacă timpul cu familia.
- ☑ *Părinții copiilor* au nevoie să fie informați destul de amplu despre conținutul activității copiilor și rolurile lor ca părinți în raport cu această activitate. Este important de oferit părinților și oportunități să se întâlnească și să discute diferite aspecte de care sunt interesați în legătură cu implicarea copiilor lor în proiect.

La fiecare atelier al grupului de lucru copiii erau invitați printr-o scrisoare, în care erau informați unde va avea loc întâlnirea, cît va dura și ce se va discuta. Scrisoarea era însoțită de un formular numit „Acordul părinților”, pe care părinții sau îngrijitorul erau rugați să-l completeze cu numele lor și să-l semneze. În acest mod, părinții confirmau că au citit scrisoarea de invitație a copilului lor, sunt informați despre activitatea acestuia și sunt de acord ca el să participe la atelier.

Organizarea activităților de grup în timpul liber. Măsuri speciale de protecție.

Respectarea pauzelor pentru recrearea copiilor (și adulților) este una dintre condițiile unei bune activități. Ceea ce oferă mai multe oportunități este valorificarea timpului liber al grupului prin organizarea de activități recreative. De fiecare dată, supravegherea unui adult este obligatorie.

- ☑ Jocurile de cunoaștere, de prevenire a conflictelor între semeni, de dezvoltare a comunicării și *consolidare a grupului* este unul dintre domeniile care necesită o atenție din partea adulților și timp special alocat. Alte activități pentru relaxarea și înviorarea copiilor sunt plimbările în aer liber, vizionarea de filme, discoteca, activitățile sportive.
- ☑ Activitățile de recreare ar putea fi integrate în programul de formare sau practicate în pauzele dintre sesiunile de învățare. Drept repere pentru adulți în acest sens ar trebui să servească atmosfera din grup și felul în care se simt și comunică între ei membrii acestuia. Oricum, toate activitățile de recreare necesită o anumită *planificare*, pentru a corespunde cu interesele copiilor.

- ☑ Indiferent de modul de organizare a timpului liber al copiilor, printre aspectele cele mai importante de care trebuie de ținut cont sunt:
 - Desemnarea unui sau mai multor *adulți* în calitate de *supraveghetori* (în funcție de numărul de copii, dar este bine să fie cel puțin 2 pentru un grup de 30 de copii), care să corespundă următoarelor cerințe:
 - Să aibă calificare în domeniul activităților cu copiii;
 - Să trateze copiii în mod egal;
 - Să nu folosească violența în scopul disciplinării;
 - Să fie comunicabili.
 - Asigurarea *securității* fizice și emoționale a copiilor;
 - Corespunderea activităților (jocuri, filme) cu *vîrsta și gradul de maturitate* al copiilor;
 - *Evitarea* locurilor unde se consumă alcool, tutun și se folosește violența.

Experții internaționali includ printre **cerințele față de facilitatorii, supraveghetorii și alți adulți care lucrează cu copiii:**

- Păstrarea confidențialității informațiilor expuse de copii în timpul ședințelor de lucru și a discuțiilor neformale.
- Respectarea vieții personale a copiilor și a familiilor din care provin ei.
- Evitarea oricărei forme de abuz și de manipulare a copiilor.
- Capacitatea de a discuta despre diferite lucruri într-un limbaj și prin modalități care sunt înțelese de copii.
- Utilizarea unei varietăți de metode creative și participative, așa încît diferiți copii (fete și băieți, cu vârste diferite, care trăiesc în condiții diferite și au experiențe diferite) să se simtă liberi să se exprime.
- Flexibilitatea de a schimba direcția discuției în cazul în care copiii sunt mai interesați de un subiect neașteptat/ neplanificat, dar care contribuie la bunăstarea emoțională a grupului și/ sau obiectivul activității.

Comunicarea cu membrii grupului între întâlniri

Copiii au nevoie de suportul adulților și în perioadele dintre ședințele de grup. *Menținerea legăturii* le fortifică sentimentul de apartenență, le conferă încredere și îi ajută să depășească eventuale dificultăți în procesul de monitorizare.

- ☑ Este bine să fie folosite *mai multe mijloace de comunicare* cu grupul (*Internet*, telefon, scrisori, întruniri neformale de susținere/ consultare), precum și să existe *mai multe persoane* responsabile de menținerea comunicării cu membrii grupului. Aceasta va oferi copiilor posibilități variate, datorate stilurilor diferite de comunicare pe care îl au atît copiii, cît și adulții.

- ☑ Stabilirea unei sarcini sau „teme pentru acasă” îi ajută pe copii să-și *structureze activitatea*. Chiar dacă aceasta este stabilită și discutată în cadrul atelierului, pentru copii este util să aibă și o descriere pe hârtie a sarcinilor. Aceasta poate fi oferită la ședință sau expediată printr-o scrisoare mai târziu. Scrisoarea expediată după ședință oferă posibilitatea de a pune la dispoziția copiilor materiale informative sau fișe de lucru de care aceștia au nevoie, dar care nu erau disponibile în cadrul întâlnirii.
- ☑ „Tema pentru acasă” trebuie să ofere un *cadru* pentru acțiunile monitorilor (obiective, limite în timp, direcții de activitate, sugestii) dar în același timp, să fie *flexibilă*, așa încât să poată fi realizată în funcție de situația concretă a fiecărui copil (capacități, timp disponibil, specificul comunității etc.). Stabilirea unui volum minim de sarcini de realizat și posibilitatea alegerii între câteva opțiuni sunt moduri prin care putem oferi copiilor și un standard și o anumită libertate de decizie.
- ☑ Pentru a facilita activitatea copiilor, este important ca organizația care o susține să comunice nu doar cu părinți, ci și cu profesori, asistenți sociali, autorități și alți adulți din comunitate cu care interacționează monitorii. *Informarea opiniei publice* despre inițiativele grupului de copii crește încrederea față de ei, predispunerea de a-i trata cu seriozitate și deschiderea spre comunicare.
- ☑ Activitatea pe care o desfășoară copiii pe perioadele dintre întâlniri trebuie discutată și analizată în cadrul ședințelor grupului, cu scopul de a le oferi suportul de care au nevoie. Prezentarea lucrului realizat și *extragerea de lecții din experiența* proprie și cea a colegilor îi ajută pe copii să-și planifice mai bine activitatea, să se autoevalueze, să învețe.

III. INSTRUMENTE PENTRU MONITORIZAREA DREPTURILOR COPILULUI

Această parte a ghidului conține mai multe informații și instrumente utile pentru activitatea de monitor, pe care le puteți consulta pe tot parcursul muncii voastre.

3.1. Instituții, organizații și agenții responsabile de drepturile copilului în Moldova

1. Reprezentanțe ale agențiilor internaționale

Fondul Națiunilor Unite pentru Copii Moldova (UNICEF)

Telefon: (022) 22 00 34;

Pagina web: <http://www.unicef.org/infobycountry/moldova.html>

Programul Națiunilor Unite privind HIV/ SIDA Moldova (UNAIDS)

Telefon: (022) 44 66 60; Pagina web: www.unaids.md

Fondul Națiunilor Unite pentru Populație Moldova (UNFPA)

Telefon: (022) 21 40 02; Pagina web: <http://www.unfpa.md>

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Moldova (UNDP)

Telefon: (022) 22 00 45; Pagina web: www.undp.md

Organizația Mondială a Sănătății Moldova (OMS)

Telefon: (022) 23 73 48, 23 37 83;

Pagina web: <http://www.who.int/countries/mda/en/>

Organizația Internațională pentru Migrație în Moldova (OIM)

Telefon: (022) 23 29 40, 23 29 41; Pagina web: www.iom.md

Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR)

Telefon: (022) 27 08 65, 27 18 53;

Pagina web: <http://www.unhcr.org/refworld/country/MDA.html>

2. Instituții de nivel național

2.1 La nivel central

Comisia parlamentară protecție socială, sănătate și familie

Telefon: (022) 26 85 07;

Comisia parlamentară drepturile omului și relații interetnice

Telefon: (022) 26 83 90;

Comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media

Telefon: (022) 23 22 71;

Pagina web: <http://www.parlament.md/LastructuredeParlament/Comisiipermanente/tabid/84/Default.aspx>

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova

Telefon: (022) 29 93 01; Pagina web: <http://mpsfc.gov.md>

Ministerul Educației al Republicii Moldova

Telefon: (022) 23 33 48; Pagina web: www.edu.md

Ministerul Justiției al Republicii Moldova

Telefon: (022) 23 47 97; Pagina web: www.justice.gov.md

Ministerul Sănătății al Republicii Moldova

Telefon: (022) 72 99 07, 26 88 18;

Pagina web: www.ms.gov.md

Secretariatul Consiliului Național pentru protecția drepturilor copilului

Telefon: (022) 25 04 53; E-mail: office@ms.gov.md

Biroul Național de Statistică

Telefon: (022) 40 30 00; Pagina web: www.statistica.md

Avocatul parlamentar pentru Protecția Drepturilor Copilului

(în cadrul Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova)

Telefon: (022) 23 48 00; Pagina web: www.ombudsman.md

Inspekția muncii

Telefon: (022) 27 75 51; Pagina web: www.inspectiamuncii.md

2.2 Instituții la nivel local

Secțiile Raionale de Asistență Socială și Protecție a Familiei

Direcțiile Raionale Generale Învățământ, Tineret și Sport

Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului mun. Chișinău

Telefon: (022) 24 72 02;

Pagina web: <http://www.chisinau.md/pageview.php?l=ro&idc=463>

Direcția Generală Educație, Tineret și Sport mun. Chișinău

Telefon: (022) 20 16 01; Pagina web: <http://www.chisinauedu.md>

2.3. Organizații neguvernamentale

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii

Centrul de Asistență Psihosocială a Copilului și Familiei „AMICUL”

Telefon: (022) 75 88 06; 75 67 87 ; E-mail: office@cnpac.org.md;

Pagina web: www.cnpac.org.md

Centrul de resurse în domeniul prevenirii abuzului față de copii

Pagina web: <http://amicel.cnpac.org.md/>

Promo-LEX

Telefon: (022) 45 00 24; 49 26 84; Pagina web: www.promolex.md

Centrul „La strada”

Linia Fierbinte antitrafic:

0 800 77777 (apel gratuit pe teritoriul Republicii Moldova)

(+ 373 22) 23 33 09 (pentru apel din străinătate)

Telefonul de încredere pentru femei: 0 8008 8008 (apel gratuit în Republica Moldova)

3.2. Exemple de indicatori de monitorizare a drepturilor copilului

Adulți din diferite țări, care activează în domeniul educației, sănătății, protecției sociale au dezvoltat diferiți indicatori pentru a măsura felul în care sunt respectate drepturile copilului. Participarea copiilor la acest proces este o practică mai nouă în lume. Toate aceste experiențe sunt utile atunci când ne implicăm în activitatea de monitorizare, pentru că ne inspiră, ne ajută să înțelegem mai bine anumite procese din viața copiilor și ne sugerează unele idei.

În continuare veți găsi produsele mai multor grupuri de persoane care au încercat să elaboreze indicatori pentru monitorizarea drepturilor copilului. În primul rând sunt redați cei elaborați de grupul de copii care au monitorizat drepturile proprii pe parcursul a doi ani. Listele de indicatori păstrează formulările utilizate de copii și urmează ordinea în care grupul a abordat drepturile pe care a ales să le monitorizeze.

Dreptul la educație (art.28-29)

- Numărul de copii din clasele a I-a – IX-a care frecventează școala din numărul total de copii din oraș/ sat
- Disponibilitatea manualelor școlare pentru fiecare elev
- Prezența în biblioteca școlii a literaturii suplimentare conform programei școlare
- Nivelul de dotare a școlii cu echipament sportiv
- Existența laboratoarelor de chimie/ biologie/ fizică
- Numărul de calculatoare raportate la numărul de elevi din școală
- Accesul copiilor la *Internetul* școlii
- Corespunderea suprafeței clasei cu numărul de elevi din clasă
- Corespunderea mobilierului din clasă cu vârsta elevilor
- Prezența cadrelor didactice calificate pentru fiecare disciplină școlară
- Prezența unui diriginte unic pentru fiecare clasă
- Numărul de cazuri de violență din partea profesorilor înregistrate în școală
- Frecventarea de către profesori a orelor (adică realizarea tuturor lecțiilor așa cum sunt în orar)
- Prezența cazurilor de corupție în procesul educațional
- Gradul de respectare a duratei orei
- Numărul de lecții care sunt înlocuite cu lecții la alte discipline (de exemplu, matematică în loc de artă plastică)

- Numărul de ore de la care copiii sunt forțați să lipsească (de exemplu, pentru că trebuie să meargă la concursuri, festivaluri, olimpiade etc.)
- Accesibilitatea materialului predat pentru vârsta elevilor

Dreptul la protecție față de orice formă de violență (art.19)

Violență verbală, emoțională

- Folosirea poreclelor între copii
- Numirea de către profesori a elevilor cu porecle
- Luarea în derîdere a sentimentelor și opiniilor copiilor de către adulți și semenii
- Respectarea programării în locuri publice (magazin, medic etc.)
- Prezența cazurilor de intimidări și amenințări bazate pe statutul social, material, etc. în școală și alte locuri publice
- Prezența cazurilor de farse umiltoare (glume urâte) între copii
- Prezența cazurilor de etichetare a copiilor (de exemplu, deștept, slab, bun, rău, obraznic, talentat, eminent etc.)
- Prezența cazurilor de comparare a copiilor între ei, de către familie, profesori și alte persoane
- Prezența cazurilor de descriere a comportamentului unui copil în public, fără permisiunea lui
- Utilizarea cuvintelor vulgare, jignitoare între copii, copii și părinți, elevi și profesori
- Folosirea vocii ridicate sau a țipetelor de către adulți: profesori, părinți
- Învinuirea copiilor de anumite acțiuni
- Utilizarea de către adulți și copii a cuvintelor care trezesc sentimente de spaimă, durere, respingere
- Utilizarea de către adulți și copii a cuvintelor care duc la subaprecierea demnității copilului
- Intimidarea copilului, de către alți copii sau adulți, pentru obținerea unor favoruri
- Amenințarea copiilor, de către adulți și copii

Neglijare

- Oferirea temelor de acasă care mai apoi nu sunt verificate
- Oferirea sarcinilor de către profesor fără ca ele să fie explicate

- Neglijarea de către profesori a sentimentelor, emoțiilor elevilor
- Cazuri în care profesorii neglijează opinia, ideea, personalitatea elevilor
- Închiderea într-o cameră sau izolarea copilului ca pedeapsă
- Neglijarea de către părinți a necesităților copilului
- Numărul de elevi din familiile social vulnerabile, care se alimentează gratis la cantina școlii
- Cazuri când părinții elevilor pot veni la adunările de părinți, la sărbătorile de la școală, dar nu vin
- Numărul de cazuri în care sunt neglijați copiii care sunt pacienți la medic/spital

Violență fizică

- Aplicarea forței fizice (bătaie, lovire, îmbrâncire) ca mod de soluționare a conflictelor între copii
- Utilizarea forței fizice de către profesori (lovirea, îmbrâncirea, aruncarea de obiecte) ca metodă de disciplinare a elevilor la ore
- Pedepsirea copiilor de către părinți și alți adulți prin lovire, palmuire etc.
- Provocarea durerii cu ajutorul țigărilor, chibritelor aprinse de către alți copii sau adulți cu scopul pedepsirii, umilirii
- Cererea de la copii a unor sume de bani, alimentelor (de exemplu, chiflă, măr) sau a unor obiecte de valoare (de exemplu, telefon mobil) utilizând forța fizică

Dreptul la participare (art.12)

- Gradul de implicare a elevilor în alegerea orelor opționale
- Gradul de respectare a părerii copilului în discuțiile care au loc la diferite discipline școlare și la ora de dirigenție (copiii sunt încurajați să-și exprime propria opinie la temele discutate, toți copiii au posibilitatea să se exprime și profesorii ascultă și acceptă aceste păreri, fără discriminări)
- Copiii au posibilități de a-și exprima opinia despre metodele de lucru și stilul de comunicare ale profesorilor (prin discuții sau cu ajutorul chestionarelor sau a unei boxe, copiii sunt întrebați ce cred despre cum lucrează un profesor sau altul cu ei, de exemplu: cum să aleagă temele de discuție la ora de clasă, dacă să facă oral sau în scris evaluarea cunoștințelor etc.)
- Nivelul de participare a elevilor la luarea deciziilor ce țin de viața clasei în afara orelor: alegerea șefului de clasă și a adjuncților lui, dacă sunt; repartizarea diferitor responsabilități în clasă; activitățile de timp liber organizate cu toată clasa, cum ar fi excursiile; pregătirea scenetelor pentru serbare etc.

- În activitățile școlare și extrașcolare se poate implica orice copil, indiferent de reușita școlară, nota la purtare, starea materială, felul cum se îmbracă, reputația familiei, experiența de participare în alte activități, dacă este sau nu preferat de profesor etc.
- Existența unor structuri de consultare a opiniei copilului (de exemplu, senat, consiliu, parlament, grup) în școală, comunitate, în cadrul Centrului comunitar pentru copii, a cercurilor pe interese etc.
- În organele de autoconducere din școală, comunitate (de exemplu, senat, consiliu, parlament) se poate implica orice copil, indiferent de reușita școlară, nota la purtare, starea materială, reputația familiei, experiența de participare în alte activități, dacă este sau nu preferat de profesor etc.
- Consultarea copiilor în planificarea conținutului și metodelor de organizare și desfășurare a activităților școlare și extrașcolare (copiii sunt întrebați care este părerea lor despre ce va fi organizat și cum se va desfășura activitatea și adulții țin cont de aceste păreri)
- Regulamentul școlar despre drepturile și obligațiile elevilor se referă și la modul în care copiii pot participa la viața școlii, este cunoscut de către elevi și a fost consultat cu ei
- Gradul de corespundere a cercurilor existente în școală cu interesele copiilor (copiii aleg să frecventeze cercurile pentru că le sunt interesante aceste activități, nu pentru că insistă profesorii, au note mari la așa fel de activități sau pur și simplu nu au altă posibilitate de a-și petrece timpul liber; copiii sunt întrebați la ce cerc vor să meargă și cu ce vor să se ocupe acolo, ce vor să discute)
- Participarea voluntară a copiilor în activitățile școlare și extrașcolare existente (este alegerea copiilor de a se implica în activitate, nu decizia părinților sau a profesorilor)
- Susținerea inițiativelor copiilor de organizare a unor activități/ evenimente, unde copiilor le revine un rol important în organizare (de exemplu, informarea altor copii despre HIV/SIDA în calitate de educator de la egal la egal; înființarea unui ziar al școlii; organizarea unei serate etc.) sau a inițiativelor copiilor de creare a cercurilor pe interese (de exemplu, copiii vor să facă break-dance, nu croșetare și adulții organizează așa un cerc)
- Existența acasă și la școală a posibilităților de alegere a activităților/ ocupațiilor/ hobby-urilor/ responsabilităților indiferent de sex (de exemplu: și băieții pot avea sarcina de a uda florile, și fetele pot aranja băncile pentru o activitate)
- Existența posibilităților de alegere a activităților casnice, în discuții dintre membrii (prezenți ai) familiei
- Posibilitatea de a lua independent decizii sau de a fi consultat în privința acestor decizii în viața privată, acasă, la școală, în viața publică (de exemplu:

- alegerea prietenilor, activităților de timp liber, stilului în îmbrăcăminte, modului de petrecere a vacanței, hobby-urilor)
- Informația despre desfășurarea anumitor activități este făcută publică din timp (toți copiii din clasă, școală sau familie află ce obiective are activitatea, în ce condiții se va desfășura, unde va avea loc, cât va dura, ce avantaje/dezavantaje va aduce implicarea în activitate etc.)
- În activitățile extrașcolare organizate există niște criterii de apreciere (baram) conform cărora vor fi apreciați copiii care vor participa la ele, aceste criterii de apreciere au fost consultate din timp cu elevii și sunt respectate pe parcurs (toți copiii cunosc din timp după ce criterii vor fi evaluați acei care vor participa la activitate și cum se va decide cine și ce loc a ocupat, și aceste criterii sunt respectate)
- Existența resurselor umane (profesori, lucrători ai Centrelor de Resurse sau Case de cultură, pregătiți să comunice cu copii și tineri), materiale (sală, rechizite, hîrtie, scaune, mese etc.) și financiare (bani) destinate pentru activitățile de participare în școală, în comunitate
- Existența unor metode, căi, mecanisme de evaluare (de exemplu, prin discuții sau completare de chestionare) a activităților școlare și extrașcolare în care au participat copiii, după finalizarea lor, pentru a ajuta copiii să facă niște concluzii din aceste activități, sau pentru a analiza ce a reușit și ce poate fi îmbunătățit pe viitor în organizarea activităților

Dreptul la protecție față de exploatarea economică (art.32)

- Cazuri în care copiii lipsesc de la ore pentru a munci în următoarele domenii:
 - Munci agricole
 - Șantier (construcție)
 - Pășcutul animalelor
 - Gospodăria sau pămîntul profesorilor
 - Concerte, spectacole
 - Servicii/ localuri publice (magazin, bar)
 - Locuri ascunse (beciuri, garaje)
- Cazuri în care copiii abandonează școala pentru a pleca la muncă peste hotare (munci sezoniere de toamnă și primăvară)
- Cazuri în care copiii muncesc neavînd vîrsta minimă (15 ani) și/ sau fără acordul legal al părinților
- Cazuri de respectare a numărului de ore de lucru:
 - 24 ore/ săptăm.: 15-16 ani

- 35 ore/ săptăm.: 16-18 ani

- Cazuri în care copiii muncesc pe timp de noapte
- Gradul în care munca copilului este remunerată conform înțelegerilor inițiale
- Cazuri în care copiii gestionează, beneficiază de banii pe care i-au primit ca plată pentru muncă
- Cazuri în care copiii muncesc pentru a-și întreține familia (din diferite motive, fiind singurul membru din familie care lucrează)
- Cazuri în care copii ai căror părinți sunt plecați peste hotare muncesc în gospodăria proprie pentru a o întreține sau în alte locuri contra bani sau produse, pentru a-și asigura surse de existență
- Cazuri în care copiii sunt constrînși să cerșească (în transport, locuri publice, pe stradă, umblînd din casă în casă)
- Cazuri cînd copiii sunt lipsiți de odihnă, comunicarea cu prietenii, cercuri pe interese pentru că sunt nevoiți să muncească
- Cazuri cînd copiii sunt utilizați să muncească în contul datoriilor părinților
- Cazuri în care copiii muncesc ca servitori în case
- Cazuri în care opinia copilului nu a fost luată în considerare referitor la condițiile în care se desfășoară munca lui
- Cazuri în care munca la care a fost supus copilul a avut consecințe negative asupra sa (s-a îmbolnăvit, nu a frecventat școala etc.)
- Cazuri în care se respectă măsurile de protecție în muncile deosebit de periculoase îndeplinite de copii (cască, ochelari de protecție, mănuși, mască, apă potabilă, dopuri pentru urechi)
- Cazuri în care copiii sunt supuși violenței fizice, emoționale, sexuale, neglijării la locul de muncă
- Cazuri în care părinții aplică violența pentru a forța copilul să muncească
- Cazuri în care creația (produsul muncii) unui copil este utilizată sub numele altei persoane
- Cazuri cînd au fost aplicate sancțiuni persoanelor care au angajat copii ilegal
- Cazuri în care profesorii forțează, constrîng copiii să muncească în schimbul unor favoruri (note mari, atitudine binevoitoare)
- Cazuri în care copiii lucrează în condiții antisaniare și periculoase – în subterane, în stradă, în medii unde se fumează etc.
- Cazuri în care copiii vînd în stradă sau pe drumurile dintre localități lucruri personale sau furate/ transmise de altcineva

Timp liber, recreare și activități culturale (art.31)

- Numărul de ore zilnic/ săptămânal de care dispun copiii de diferite vârste pentru odihnă și timp liber (află și ce cred copiii despre această situație)
- Existența unei oferte de servicii variate de petrecere a timpului liber, din care copiii pot să aleagă activități bazate pe interesele și așteptările lor
- Gradul în care copiii pot alege independent genul de activitate din timpul lor liber (părinții, frații mai mari, profesorii nu decid în locul copiilor și nu-i influențează cumva în alegerea modului de petrecere a timpului liber)
- Existența în locurile destinate petrecerii timpului liber pentru copii a resurselor umane specializate/ calificate (persoane cu pregătire în domeniul pe care îl propune cercul de interes sau activitatea) și pregătite să comunice prin metode speciale cu copiii (sunt binevoitori, vorbesc de la egal la egal cu copiii, au un limbaj pe înțelesul copiilor, sunt răbdători când explică ceva etc.)
- Orarul instituțiilor în care copiii își petrec timpul liber este în concordanță cu regimul zilei unui copil
- Gradul în care se respectă de către angajați orarul de lucru afișat în locurile destinate timpului liber al copiilor (în casa de cultură, bibliotecă, centrul de resurse, școala de arte sau secția de sport, cercurile pe interese din școală etc.)
- Prezența condițiilor fizice care asigură protecția și siguranța copiilor (în preajma locurilor unde copiii își petrec timpul liber nu sunt râpe, gunoști, șosele pe care circulă mașini, stâlpi de înaltă tensiune etc.)
- Gradul de informare al părinților și al copiilor despre tehnicile de securitate în locurile unde își petrec timpul liber (existența în local a planului de evacuare în cazuri extreme și cunoașterea acestuia de către copii și adulți; cunoașterea și respectarea regulilor de securitate)
- Existența condițiilor igienico-sanitare în locurile unde își petrec timpul liber copiii (cabine de duș lângă sălile de sport și de dans, lavoar)
- Gradul în care locul unde copiii își petrec timpul liber este non-violent (copiii se respectă reciproc, comunică frumos unii cu alții, nu sunt bătăi, jigniri, tachinări, nu dispar lucruri personale etc.; între copii și adulții care sunt acolo există înțelegere și comunicare respectuoasă)
- Gradul în care locul unde copiii își petrec timpul liber este non-discriminatoriu (copiii se acceptă unii pe alții, adulții au aceeași atitudine față de toți copiii care frecventează un cerc sau se află în spațiul respectiv)
- Accesibilitatea locurilor de petrecere a timpului liber pentru toți copiii, indiferent de:
 - starea materială (activitățile de timp liber sunt cu plată sau fără plată)
 - statutul pe care îl au în școală (de exemplu: cercurile sunt frecventate și de copii cu o reușită școlară mică, nu doar de eleviieminenți etc.)
 - sex (de exemplu: pe stadion vin și fete, nu doar băieți)
 - etnie (de exemplu: copiii de origine rroma nu sunt acceptați; se vorbește doar o limbă și cei care nu o cunosc, nu pot frecventa localul)
 - limita de vârstă (de exemplu: sunt acceptați la cercul de dans doar copii începând cu vârsta de 12 ani, iar pentru copiii mai mici care vor să frecventeze un cerc de dans – asemenea cerc nu există)
- Adaptarea locurilor de petrecere a timpului liber pentru copiii cu nevoi speciale (de exemplu: în parcuri, centre/ cluburi sunt rampe sau lifturi pentru deplasarea copiilor în scaune cu rotile; este spațiu suficient pentru ca o persoană în scaun cu rotile să se deplaseze prin casa de cultură, în sala de festivități din școală, în cinematograful, în locul rezervat spectatorilor pe stadion; există veceu adaptat în localuri, duș adaptat în cluburi sportive etc.)
- Activitățile oferite de către localurile pentru copii sunt divizate pe diferite vârste ale copiilor (de exemplu, copiii de clasa a I și a VIII formează echipe de fotbal separat; partenerii de dans au aproximativ aceeași vârstă etc.)
- Prezența materialelor și a echipamentului potrivite, în stare bună, calitative și care respectă tehnica securității, necesare pentru desfășurarea activităților de timp liber (bănci în parcuri, teren cu nisip, scrînciob, teren de fotbal, poartă cu plasă pentru fotbal, mingi, hîrtie și vopsele pentru desen etc.)
- Modul în care echipamentul oferit este utilizat în activități (cine decide cum și când este folosit echipamentul; adultul pune la dispoziția copiilor întreg echipamentul disponibil, așa încît toți copiii să poată beneficia de el etc.)
- Prezența unei persoane adulte care are grijă de starea echipamentului și reparația acestuia atunci când este nevoie
- Prezența unor avize/ afișe pentru informarea detaliată a copiilor despre activitățile de timp liber propuse în localuri (de exemplu, la începutul funcționării unui cerc sau a unei activități, ca și pe parcurs, copiilor li se pun la dispoziție informații despre genul de activitate desfășurat, orarul care va fi urmat, echipamentul necesar pentru a frecventa cercul etc.)
- Măsura în care copiii sunt implicați în elaborarea și evaluarea activităților de timp liber care sunt coordonate de adulți (copiii sunt întrebați ce, cum, când vor să se întîmple și de opiniile lor se ține cont)
- Măsura în care inițiativele copiilor de petrecere a timpului liber sunt luate în considerație de către adulți (copiii propun să fie organizată o activitate/ cerc sau vor chiar ei să o coordoneze și adulții îi susțin să facă asta)
- Existența resurselor financiare în bugetul administrației publice locale pentru activitățile de timp liber destinate copiilor și cheltuirea lor anume în acest scop

- Cazuri de schimbare a destinației locurilor de odihnă pentru copii în scopuri comerciale sau în alte scopuri

Sănătate și servicii de asistență medicală (art.24)

- Gradul de respectare a normelor sanitare în locurile unde copiii își petrec timpul – școală, grădiniță, centre, săli de sport (podea spălată la timp, prezența urnelor, starea veceurilor, existența lavoarelor, săpunului și a uscătoarelor)
- Prezența și funcționarea în școală a cabinetului medical echipat cu utilaj și preparate pentru acordarea primului ajutor medical
- Prezența zilnică a lucrătorului medical în școală
- Cazuri în care lucrătorul medical din școală nu acordă ajutor medical unui copil bolnav sau nu îl direcționează spre un alt serviciu medical, dar îl trimite acasă
- Cazuri în care profesorul nu crede copilul care îi spune că se simte rău, este bolnav și nu-i permite să plece de la lecție la medic
- Existența punctului medical (sau a centrului medicilor de familie, a unei farmacii) în localitate
- Gradul de dotare cu echipament necesar (instrumente, medicamente) a cabinetelor din spitale (în localitățile unde există spitale)
- Disponibilitatea în farmacii a medicamentelor de prim ajutor, care pot fi cumpărate fără rețeta medicului
- Prezența în spitale, centrele medicilor de familie a personalului medical calificat, care este pregătit să trateze copiii
- Gradul de respectare a normelor igienice la acordarea asistenței medicale în centrul medicilor de familie, punctul medical, cabinetul stomatologic, spital (seringi, vată, produse de unică folosință, dezinfectarea instrumentelor după utilizare, medicii se spală pe mâini)
- Respectarea programării făcute la medic (în punctul medical, centrul medicilor de familie, spitale), adică pacienții sunt primiți conform listei în care s-au înscris din timp
- Lucrătorul medical (asistentul medical din școală sau medicii din spital, din centrul medicilor de familie) respectă programul de lucru afișat (adică nu lipsesc în timpul programului de lucru sau nu pleacă înaintea orei de terminare a acestuia)
- Accesul la ajutorul medical (de urgență, la medicul de familie, la spital) este egal pentru toți copiii, indiferent de sex, confesiune, vârstă, stare socială, stare materială a familiei, dacă are relații cu medicul sau nu etc.
- Existența unui serviciu medical de urgență (salvarea) în localitate

- Cazuri în care urgența există, dar nu vine la timp sau nu are echipamentul potrivit
- Cazuri de acordare a asistenței medicale de urgență și specializată în alte instituții decât în cele unde copilul are viza de reședință (ceea ce este datorita medicilor)
- Existența serviciilor medicale de care pot beneficia copiii care fac abuz sau sunt dependenți de alcool, droguri și tutun
- Prezența în raion/ municipiu a Centrelor de sănătate prietenoase tinerilor/ Clinicilor prietenoase tinerilor (fostele Centre de planificare a familiei) și a persoanelor calificate pentru a acorda servicii în aceste centre
- Existența în localitate a unor centre de susținere pentru tinerele mame
- Lucrătorul medical asigură în prestarea serviciilor medicale:
 - informarea copilului (îi explică clar despre starea lui de sănătate și tratamentul pe care trebuie să-l urmeze)
 - intimitatea condițiilor în care are loc consultația sau anumite proceduri medicale (într-un spațiu separat, doar în prezența medicului sau asistentului medical)
 - confidențialitatea (conținutul consultației oferite copilului sau date personale despre copil nu sunt transmise altor persoane)
 - respectul pentru emoțiile copilului (medicul acceptă îngrijorarea sau teama copilului, nu-l ia în derîdere, nu strigă la el, nu-l înjosește sau neglijează)
- Cazuri în care medicii cer/ iau bani pentru acordarea unor servicii gratuite
- Prezența panourilor informative despre diferite boli și cum poate fi prevenită îmbolnăvirea, care sunt plasate în școală, instituțiile medicale și diferite locuri publice (magazine, biblioteci, stații de transport în comun etc.)
- Informațiile prezentate pe panouri informative este actualizată și accesibilă pentru copii de diferite vârste
- Prezența orelor care abordează teme legate de sănătate, care dezvoltă abilitățile copiilor de a avea un mod de viață sănătos și a se proteja de diverse boli și care sunt predate de specialiști (profesori de biologie sau educație pentru sănătate, lucrători medicali)
- Implicarea adolescenților în activități de informare cu tematici legate de sănătate (alimentație sănătoasă, boli infecțioase, HIV/SIDA și alte infecții cu transmitere sexuală, consum de tutun, alcool, droguri etc.), desfășurate de persoane informate în acest domeniu (medic, profesor de biologie, psiholog, ginecolog)
- Prezența în școală sau în localitate a psihologului calificat (cu studii în domeniu), care acordă consiliere în mod confidențial și adaptat în funcție de vârsta copiilor
- Accesibilitatea pentru copii a sălilor de sport sau *fitness* în localitate

Îndrumarea părinților și dezvoltarea capacităților copilului (art.5)

- Existența la școală a unor ore de pregătire a viitorilor părinți (dirigenție, educație civică)
- Existența unor cursuri/ servicii de îndrumare a tinerilor părinți
- Existența unui psiholog în localitate care să ofere consiliere tinerilor și adulților privind relațiile din familie
- Existența unor centre de îndrumare, ajutor a părinților care se află în dificultate (sunt violenți, consumă substanțe dăunătoare etc.)
- Gradul în care adunările cu părinții care se organizează în școli îi ajută pe părinți să-și îndeplinească obligațiile
- Cazuri în care statul asigură un ajutor material familiilor în care sunt copii cu nevoi speciale

Responsabilitățile ambilor părinți (art. 18)

- Gradul de implicare a părinților în procesul de educație a copiilor (implicarea la pregătirea temelor, încurajarea activităților preferate, a frecventării cercurilor pe interese, prezența la adunările de părinți etc.)
- Numărul aproximativ de ore în care ambii părinți își petrec timpul cu copiii
- Cît de des părinții și copiii vorbesc despre diferite lucruri care ajută copiii în dezvoltarea lor fizică și emoțională (emoții, dezvoltarea organismului (inclusiv sexuală), problemele vieții etc.)
- Existența unor servicii care ar pregăti părinții să-și asume responsabilitatea de a-și îngriji și educa copiii
- Existența în localitate a unor servicii sau instituții de îngrijire a copiilor ai căror părinți muncesc avînd un program îndelungat/ nocturn de lucru sau un loc de muncă îndepărtat de casă, de aceea se întorc tîrziu.

Guvernul Moldovei a decis să elaboreze un sistem de indicatori unic pentru țară, cu scopul de a face mai ușoară colectarea sistematică de date. Mai multe categorii de persoane, inclusiv copiii, vor putea contribui cu informații privind diferiți indicatori. Fiind alcătuiți în formatul „structură-proces-rezultat”, acești indicatori vor permite colectarea informațiilor din mai multe puncte de vedere (recițiți despre tipurile de indicatori la pag. 32-33). Aceste informații vor fi stocate împreună și vor prezenta schimbările care au loc în timp în ceea ce privește implementarea în practică a Convenției.

Citiți sugestii de întrebări care să vă ajute la formularea de indicatori la adresa electronică:

<http://ebookbrowse.com/ghid-practic-pentru-monitorizarea-drepturilor-copiilor-pdf-d125823339>

Iată o variantă de indicatori, propusă de un grup de experți pentru a fi incluși în acest sistem național.

Indicatori pentru monitorizarea respectării art. 29 – scopurile educației

Structură

- Existența în legislația națională și în politici a scopurilor educației, prevăzute în Convenție
- Respectarea drepturilor copilului este un criteriu în politicile de atestare a cadrelor didactice
- Existența prevederilor legale privind dreptul la formarea continuă a cadrelor didactice
- Politica de promovare și protecție a drepturilor copilului este un criteriu de acreditare a instituțiilor educaționale (publice și private)
- Prevederi legale privind consultarea elevilor, profesorilor și a părinților/ îngrijitorilor despre sistemul de educație (conținuturile educației, metodele de predare, mediul școlar etc.)

Proces

- Curriculumul educațional conține la toate nivelurile de instruire, gradual, în funcție de capacitățile în continuă dezvoltare ale copilului:
 - oportunități de a face alegeri, a lua decizii, a exercisa independența, democrația și drepturile omului
 - în domeniile: sănătate, sexualitate și sănătate reproductivă, relații sociale, mediere, ecologie, soluționarea conflictelor, toleranța și respectul pentru diversitate
 - administrarea banilor, legislație, participare în viața comunității, viața de adult
- Curriculumul de formare inițială și continuă a profesioniștilor din sistemul educațional reflectă scopurile educației stipulate în art.29
- Proportia din numărul de ore din curriculumul de formare inițială și continuă a profesorilor care se referă la scopurile educației stipulate în art.29
- Procentul profesioniștilor* din sistemul educațional care au primit instruire privind scopurile educației și metodologiile interactive de predare

(dezagregat* pe tip de instituție educațională; rural/ urban; nivel de educație: preșcolar, primar, gimnazial, liceal, profesional; privat/ public)

- Numărul instituțiilor acreditate care prestează servicii de instruire în domeniul scopurilor educației stipulate în art.29
- Proportia de resurse financiare din bugetul total pentru formarea continuă alocate pentru componenta scopurile educației
- Procentul din bugetul public alocat pentru educație, dezagregat pentru mobilier, training, întreținere, personal, echipamente, materiale didactice
- Existența unui mecanism de raportare și investigare a plîngerilor în legătură cu conținuturile și metodele de învățare (proceduri, instituții etc.)
- Existența mecanismului de implicare a copiilor și părinților/ îngrijitorilor în luarea deciziilor privind curriculum, administrarea disciplinei școlare, activitățile extrașcolare, de recreare etc.
- Existența mecanismului de consultare a profesorilor în dezvoltarea curriculumului școlar

Rezultat

- Informații calitative furnizate de copii și părinți/ îngrijitori despre utilitatea cunoștințelor acumulate și a competențelor formate
- Gradul de satisfacție a copiilor și părinților/ îngrijitorilor dezagregate pe grupe de copii referitor la conținuturile și metodele de predare, mediul școlar, securitatea
- Informații calitative furnizate de copii și părinți/ îngrijitori despre activitățile extracurriculare (corespunderea cu interesele copiilor, utilitatea, echipamentul, securitatea, pregătirea adultului)
- Informații calitative despre experiența de participare în procesele decizionale privind curriculumul școlar, administrarea disciplinei, activitățile extrașcolare
- Ratele de școlarizare a copiilor cu necesități speciale segregati pe rural/ urban
- Ratele de repetare, absenteism și abandon școlar în nivelurile de educație preșcolar, primar, gimnazial
- Numărul de plîngeri înregistrate și examinate în legătură cu conținuturile și metodele de învățare (proceduri, instituții etc.)
- Procentul copiilor care pot să explice cel puțin 3 drepturi la sfîrșitul ciclului primar, 7 drepturi la sfîrșitul ciclului gimnazial, 10 drepturi la sfîrșitul ciclului liceal

*profesioniștii din sistemul educațional sunt învățătorii, profesorii, diriginții, psihologii școlari, educatorii, asistenții sociali, directorii instituțiilor

*dezagregare înseamnă în acest caz separare, descompunere a informațiilor pe părți componente

Indicatori pentru monitorizarea respectării art 19 – protecția față de abuz și neglijare

Structură

- Existența legislației care interzice toate tipurile de abuz față de copii, inclusiv pedeapsa corporală, și prevede sancțiuni eficiente și adecvate
- Existența legislației pentru protecția copiilor victime ale abuzului (fizic, psihologic, sexual), neglijării, reținerii, tratamentelor, în toate mediile:
 - familial – părinți, reprezentanți legali sau alte persoane de îngrijire
 - educațional
 - instituții de îngrijire
 - instituții de detenție
 - comunitate
- Existența prevederilor legale care oferă copiilor victime ale violenței și exploatarea dreptul la asistență psihologică și servicii psihoterapeutice
- Existența prevederilor legale care obligă instituțiile care prestează servicii copiilor (de educație, de sănătate, de timp liber, de asistență socială, de îngrijire) să dețină politici de protecție a copilului, bazată pe principiul participării copilului
- Prevenirea tuturor formelor de abuz este o prioritate a politicilor de protecție a copilului
- Existența unui cadru de reglementare a procedurilor legale în care sunt implicați copiii victime, martori, sensibil la particularitățile copilului

Proces

- Existența standardelor minime de calitate pentru programele de prevenire și serviciile de asistență ale copiilor victime și martori ale violenței
- Numărul și acoperirea geografică a serviciilor specializate de asistență a copiilor victime ale abuzului (servicii de stat și nestatale)
- Existența mecanismului intersectorial de identificare, referire și asistență a copiilor victime și martori ai violenței
- Existența unui registru național de evidență a cazurilor de abuz
- Diversitatea modalităților de solicitare a ajutorului de către copii, adaptate particularităților lor
- Numărul/ proporția profesioniștilor (dezagregati pe specializare, rural/ urban: profesori, educatori, asistenți sociali, medici, polițiști, judecători, procurori, jurnaliști) care au beneficiat de instruire privind identificarea, raportarea și asistența cazurilor de abuz

- Cota din bugetul public alocată pentru campanii de conștientizare, studii privind violența față de copii și servicii de protecție a copiilor victime ale violenței
- Numărul de servicii de consiliere parentală acreditate (validate), dezagregate pe rural/ urban
- Numărul de părinți/ îngrijitori care au beneficiat de programe de educație parentală, conform standardelor, dezagregat pe vîrstă, sex, rural/ urban
- Numărul de instituții care implementează politica de protecție a copilului
- Numărul/ proporția de copii care au beneficiat de programe de informare
- Prevenirea abuzului este parte a curriculumului obligatoriu pentru pregătirea profesioniștilor (profesori, educatori, asistenți sociali, medici, polițiști, judecători, procurori, jurnaliști)
- Proporția sentințelor pronunțate din numărul total al dosarelor de abuz asupra copilului investigate
- Numărul de servicii de audiere legală a copiilor dotate conform standardelor, inclusiv acoperirea geografică

Rezultat

- Numărul/ proporția copiilor referiți la registrul național de evidență a cazurilor de abuz din numărul total de copii, dezagregat pe categorii de vîrstă, sex, rural/ urban, tip de servicii oferite, tip de abuz
- Informații calitative de la copiii din diferite medii (familie, școală, instituții medicale etc.) despre calitatea comunicării cu adulții și semenii
- Copiii și părinții/ îngrijitorii recunosc tipurile, semnele și consecințele violenței
- Informații calitative despre înțelegerea de către populația adultă a pedepsei corporale ca formă de violență
- Informații calitative de la copii și adulți despre instituțiile/ serviciile la care se pot adresa
- Informații calitative despre diverse modalități de sesizare a cazurilor de abuz
- Numărul de sesizări înregistrate prin *helpline* dezagregat pe tipuri de abuz, vîrstă, sex, rural/ urban, tipul de *helpline*
- Numărul de sesizări de abuz înregistrate de unitatea de asistență socială, dezagregat pe tipul de intervenție (inclusiv referire)
- Informații calitative furnizate de profesioniști despre funcționarea mecanismului intersectorial de identificare, referire și asistență a copiilor victime și martori ai violenței

Indicatori pentru monitorizarea respectării art. 12 – dreptul la participare

Structură

- Existența legislației care asigură obligativitatea consultării copiilor în elaborarea actelor normative, politicilor și serviciilor care îi vizează
- Existența legislației care obligă luarea în considerare a opiniei copilului în procedurile administrative, civile și penale
- Participarea copilului la luarea deciziilor în diferite medii (familie, instituție educațională, de sănătate, de îngrijire, comunitate) este parte a politicilor privind dezvoltarea, protecția și îngrijirea copilului
- Existența legislației care asigură copiilor dreptul de a depune, direct sau printr-un reprezentant legal, plîngeri referitoare la diferite aspecte ale vieții (familie, educație, sănătate, angajare, asistență socială, îngrijire alternativă, transport, emigrare, justiție, planificare, mediu etc.), inclusiv acces la consiliere și *advocacy*
- Legislația prevede condiții prietenoase copilului în procedurile administrative, civile și penale
- Politicile de protecție a copilului ale instituțiilor care prestează servicii copiilor (de educație, de sănătate, de timp liber, de asistență socială, de îngrijire) sunt bazate pe principiul participării copilului și alte principii ale Convenției

Proces

- Existența standardelor minime de consultare a copiilor în elaborarea, prestarea, evaluarea serviciilor adresate copiilor și familiei
- Existența procedurilor de consultare a copiilor în elaborarea și monitorizarea actelor normative și a politicilor care îi vizează
- Existența mecanismelor care asigură luarea în considerare a opiniei copilului în procedurile administrative, civile și penale
- Drepturile copilului, în special dreptul la participare, este parte a curriculumului de formare inițială și continuă a profesioniștilor (profesori, educatori, asistenți sociali, medici, polițiști, judecători, procurori, jurnaliști)
- Numărul profesioniștilor care au primit instruire, dezagregat pe specializare, rural/ urban, tip de instituție
- Numărul părinților care au acces la informații în domeniul participării, dezagregat pe rural/ urban, tip de instituție
- Dezvoltarea competențelor de participare ale copiilor este componentă obligatorie a curriculumului școlar

- Bugetul alocat pentru inițiative de participare inițiate și implementate de grupuri de copii, inclusiv Consilii Școlare, organe de autoconducere ale copiilor, ONG de tineret etc.
- Existența unui mecanism de raportare și investigare a plîngerilor în legătură cu conținuturile și metodele de învățare (proceduri, instituții etc.)
- Instituția Avocatul copilului dispune de mecanisme de consultare a copiilor și de examinare a plîngerilor individuale

Rezultat

- Informații calitative furnizate de copii despre cum este luată în considerare vocea lor în procedurile administrative, civile și penale
- Informații calitative furnizate de copii despre felul în care opiniile lor se regăsesc în cadrul normativ și de politici la toate nivelurile
- Satisfacția copiilor privind luarea în considerare a opiniei lor în toate subiectele care îi vizează, în diferite medii (familie, instituție educațională, de sănătate, de îngrijire, comunitate)
- Opiniile copiilor privind respectarea drepturilor lor sunt incluse în raportul prezentat Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului
- Numărul de plîngeri primite de către Avocatul copilului, dezagregate pe tipul de probleme, sex, rural/ urban, vîrstă
- Proporția membrilor organelor de autoconducere ale copiilor care fac parte din diferite grupuri vulnerabile
- Proporția în care organele de autoconducere și alte inițiative de implicare a copiilor în procesele decizionale reprezintă diferite grupuri de copii, în special pe cei mai vulnerabili
- Informații calitative furnizate de copii despre felul în care curriculumul și metodele de predare contribuie la formarea competențelor de participare
- Numărul de organe/ structuri decizionale și consultative la toate nivelurile în care copii au statut de membri/ observatori

3.3. Exemple de fișă de monitorizare pentru colectarea și stocarea informațiilor

Acest instrument a fost propus de CIDDC copiilor din grupul de lucru pentru aplicare în monitorizarea diferitor drepturi. Monitorii dispuneau de o listă de indicatori cu referire la un drept, dintre care selectau cel puțin 15 pentru a-i monitoriza în decurs de 1-2 luni. Informațiile adunate în formulare erau apoi analizate și stăteau la baza rapoartelor de monitorizare elaborate de copii.

Monitorizez Drepturile Copilului în comunitate

Numele, prenumele monitorului _____

Comunitatea _____

Perioada _____

Dreptul monitorizat _____

art. _____ din CDC; art. _____ din Legea RM privind Drepturile Copilului

Indicatorul și situația acestuia	Sursele și metodele de informare

Următorul instrument prezentat a fost elaborat de organizația internațională ActionAid cu scopul de a ajuta copii, părinți, profesori, și alte organizații interesate, să monitorizeze respectarea dreptului la educație într-un mediu sigur. Formularul este alcătuit din câțiva indicatori, exprimați ca într-o cercetare/ chestionar, pentru a facilita colectarea sistematică a informațiilor.

Formular pentru colectarea datelor

Posibili indicatori de urmărit:

- Număr de incidente de violență între genuri.
- Existența și aplicarea măsurilor/ mecanismelor potrivite de aplicare a regulamentelor.
- Acces sigur la școală, inclusiv drumul spre școală.
- Existența și implementarea, la diferite niveluri, a politicilor privind violența în școală și protecția copilului.

Informațiile pot fi adunate prin:

- Discuții focus-grup cu copii, managerii școlii, profesorii, părinții.
- Harta școlii și a împrejurimilor ei.
- Ședințe cu participarea diferitor actori din comunitate.

1. Cât de frecvente sunt cazurile de violență? Completați cu: *foarte des, ocazional, rar, niciodată*

	Violență fizică	Intimidare	Abuz sexual	Umilire în public
<i>Victime</i>					
Fete					
Băieți					
Profesori					
Alți adulți din școală					
<i>Abuzatori</i>					
Profesori					
Alți adulți din școală					
Părinți					
Colege					
Colegi					

2. Unde au loc cele mai grave forme de abuz?

.....
(de exemplu în clase, pe coridoare, în curtea școlii, pe stadion, în drum spre școală etc.)

3. Care este proporția profesorilor care au fost instruiți să nu aplice violența și să susțină copiii care raportează cazuri de abuz?

4. Ce mecanisme de monitorizare și raportare a cazurilor de abuz asupra copiilor există la nivelul școlii?

Acesta este independent, sigur și confidențial?

Da Nu Explicați

Copiii pot face recurs la un organ independent împotriva sancțiunilor disciplinare care le-au fost aplicate?

Da Nu Explicați

5. De câte ori, pe parcursul anului trecut, au fost întreprinse acțiuni ca urmare a identificării/ raportării cazurilor de abuz?

6. Dați un exemplu de violență și acțiunea care a urmat

7. Se desfășoară campanii de informare pentru a combate orice formă de violență asupra copiilor?

Da Nu Explicați

8. Școala promovează o politică privind prevenirea și combaterea violenței?

Da Nu

Dacă da, a fost sancționat vreun profesor ca rezultat al acestei politici?

.....

3.4. Formulare pentru analiza unui text scris și a unui poster sau fotografii

Formular pentru analiza unui text scris

1.	<i>Tipul de document</i> ☐ Ziar ☐ Comunicat de presă ☐ Scrisoare ☐ Raport statistic ☐ Publicitate ☐ Altul _____
2.	<i>Caracteristici fizice ale documentului</i> ☐ Cu antet ☐ Semnat ☐ Scris de mână ☐ Cu însemnări pe margini ☐ Dactilografiat/ Scris la computer ☐ Altele _____ ☐ Ștampilat _____
3.	<i>Date de elaborare/ editare/ semnare/ aprobare etc. a documentului</i> _____ _____
4.	<i>Autorul documentului</i> _____ _____
5.	<i>Titlul documentului</i> _____ _____
6.	<i>Cui este adresat documentul</i> _____ _____
7.	<i>Conținutul documentului</i> A. <i>Cu ce scop a fost elaborat documentul</i> _____ _____ B. <i>Care crezi că sunt trei momente importante menționate în document</i> _____ _____ C. <i>Ce întrebări, la care autorul nu a dat răspuns, ți-a trezit lectura documentului</i> _____ _____ _____

Formular pentru analiza unui poster/ fotografii/ imagini

1.	Privește posterul/ fotografia câteva minute. Fă-ți o impresie generală despre poster, apoi divizează-l în minte în câteva părți, examinează fiecare parte și fii atent(ă) la detaliile pe care le găsești.
2.	<i>Înscrie mai jos elementele pe care le vezi în poster/ fotografie:</i> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> oameni obiecte activități </div> _____ _____ _____
3.	<i>Ce culori se regăsesc în poster?</i> _____ _____
4.	<i>Ce simboluri sunt utilizate?</i> _____
5.	<i>Dacă posterul conține simboluri, ele sunt:</i> ☐ clare, ușor de înțeles, de interpretat ☐ emoționante, dramatice ☐ ușor de memorizat
6.	<i>Mesajul (mesajele) posterului este în primul rând:</i> ☐ vizual ☐ în egală măsură vizual și verbal ☐ verbal
7.	<i>Cine este autorul posterului</i> _____
8.	<i>Care crezi că este scopul pentru care a fost elaborat posterul? Ce ar trebui să facă oamenii cărui se adresează posterul?</i> _____ _____
9.	<i>Cui crezi că îi este adresat posterul?</i> _____
10.	<i>Cele mai eficiente postere folosesc mesaje simple, directe și neobișnuite. Crezi că acesta este un poster reușit?</i> _____

Bibliografie consultată

1. Alianța Internațională Save the Children, RNC (NGO/UNICEF Regional Network for Children in CEE/CIS&Baltics, SEECRAN (South East European Child Rights Network) și Grupul ONG pentru drepturile copilului, UNICEF, Comisia Europeană. Pachet de resurse privind drepturile copilului.
2. Funky Dragon, Partnership Support Unit and Authors (2011) Children as Researchers. Resource Pack.
3. Actionaid International (2011) Promoting rights in schools: Providing quality public education.
4. P. Dixon (2010) Executive Summary: Review of „Children Monitoring their Rights” Moldova.
5. Christian Children’s Fund (2008) We’ve Got Something to Say! Promoting Child and Youth Agency. A Facilitator’s Manual.
6. Funky Dragon / The Children and Young People’s Assembly for Wales (2008) Our Rights – Our Story. A Funky Dragon report asking to what extent are young people aged 11 to 18 in Wales able to access their rights (as defined by the United Nations Convention on the Rights of the Child UNCRC).
7. Jennifer Miller (2007) Children as change agents: Guidelines for child participation in periodic reporting on the Convention on the Rights of the Child. WorldVision Canada.
8. European Union Agency for Fundamental Rights (2007) Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in the European Union. Summary Report.
9. Save the children (2007) Getting it Right for Children. A practitioners’ guide to child rights programming.
10. Centrul Național de Resurse pentru Tineri, UNICEF (2006) Monitorizarea și evaluarea activităților cu tinerii. Ghid pentru tineri și profesioniști care lucrează cu tinerii. Chișinău.
11. Organizația „Salvați Copiii” România (2006) Ghid practic pentru monitorizarea drepturilor copilului.
12. Family Health International, USAID (2005) Qualitative Research Methods: A Data Collector’s Field Guide.
13. Robert K. Yin (2005) Studiul de caz. Designul, analiza și colecția datelor. Polirom, Iași.
14. P. Kirby (2004) A Guide to Actively Involving Young People in Research: For researchers, research commissioners, and managers. INVOLVE.
15. Canadian Coalition for the Rights of Children (2003) Monitoring Children’s Rights. A Toolkit for Community-Based Organizations.
16. T. Rotariu, P. Iluț (2001) Ancheta sociologică și sondajul de opinie. Teorie și practică. Polirom, Iași.
17. Save the Children, UNICEF (2000) Children’s rights. Turning principles into practice.
18. Article 12 (1999) Respect! A report into how well Article 12 of the UN Convention on the Rights of the Child is put into practice across the UK.
19. S. Chelcea, I. Mărginean, I. Cauc (1998) Cercetarea sociologică. Editura Destin, Deva.
20. D. Germann, E. Gohl (1996) Participatory Impact Monitoring. Booklet 1: Group-based impact monitoring. Deutsches Zentrum für Entwicklungstechnologien.
21. Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului. Varianta oficială și prescurtată (1989).
22. Written Document Analysis Worksheet. Photo Analysis Worksheet / <http://www.archives.gov/education/lessons/worksheets/document.html>

